

Bu kitaba sığmayan
daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla
ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

**BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.**

ISBN 978-975-11-6856-6

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin
İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşınması Zorunlu Değildir.

MESLEKİ VE TEKNİK
ANADOLU LİSESİ

KONAKLAMA VE SEYAHAT
HİZMETLERİ ALANI

KONAKLAMA VE SEYAHAT HİZMETLERİ ALANI

ALTERNATİF TURİZM

DERS MATERYALI

**ALTERNATİF
TURİZM | 11-12 DERS
MATERYALI**

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

KONAKLAMA VE SEYAHAT HİZMETLERİ ALANI

ALTERNATİF TURİZM 11-12

DERS MATERYALİ

YAZARLAR

Aral KARA

Bekir KURT

Fatih ÖZLER

Olgun EROĞLU

Özlem ŞAŞMAZ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI..... 8461
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ..... 2353

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

DİL UZMANI
Ayşegül KOŞAR

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI
Murat DAĞ

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI
Arzu DURSUN URGUN

REHBERLİK UZMANI
Serpil GÜLER

GÖRSEL TASARIM UZMANI
Gökçe KURTULUŞ

ISBN 978-975-11-6856-6

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak,
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl!
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkı sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'detiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı;
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incüme, yazıktır, atanı;
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cân, cânân, bütün varımı alsın da Hüda.
Etmesün tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhannın senden İlahî, şudur ancak emeli.
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim nilemeli.

O zaman ve'd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdın İlahî, boşatıp kanlı yaşım,
Fışkırtır ruh-ı mücerret gibi yerdin na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dağalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet,
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

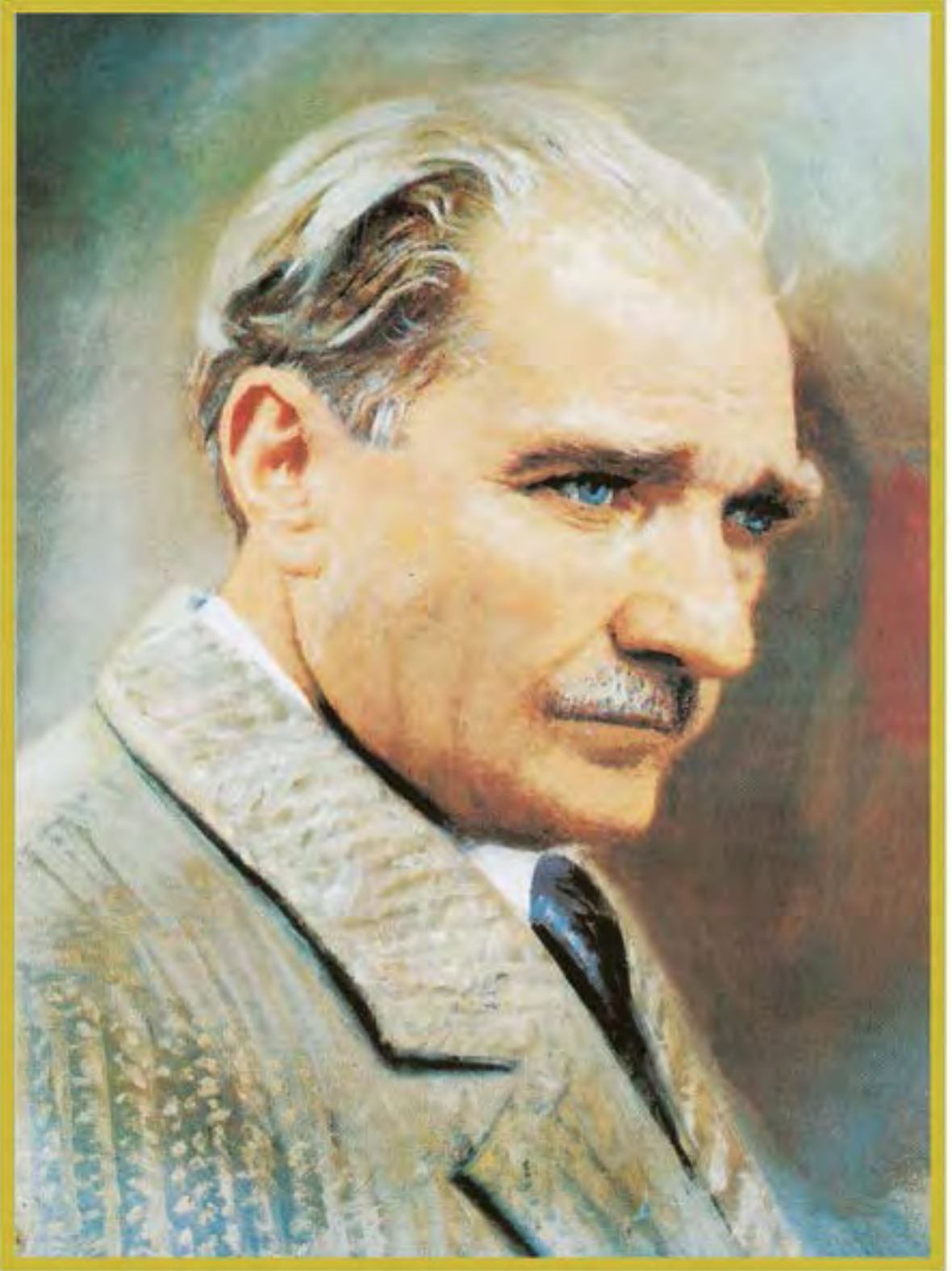
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI.....	11
1. ÖĞRENME BİRİMİ ALTERNATİF TURİZME GİRİŞ.....	13
1.1. ALTERNATİF TURİZM KAVRAMI.....	14
1.1.1. Alternatif Turizmin Ortaya Çıkışı.....	14
1.1.2. Alternatif Turizm.....	15
1.1.3. Alternatif Turizmin Özellikleri.....	16
1.1.4. Kitle Turizmi ve Alternatif Turizmin Karşılaştırılması.....	19
1.2. ALTERNATİF TURİZMİN ÜLKE EKONOMİSİNE KATKILARI.....	20
1.2.1. Turizmin Ekonomiye Etkileri.....	20
1.2.2. Alternatif Turizm Gelirlerini Artırmaya Yönelik Yapılabilecek Çalışmalar.....	23
1.2.3. Alternatif Turizm Pazarı.....	24
1.2.4. Alternatif Turizmin Turizm Sektörünü Geliştirmeye Etkisi.....	26
1.2.5. Alternatif Turizmin Bölge Kalkınmasına Etkisi.....	29
1.2.6. Bölgesel Turizm Gelişim Koridorları.....	31
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	34
2. ÖĞRENME BİRİMİ ALTERNATİF TURİZM ÇEŞİTLERİ.....	37
2.1. Yaygın Alternatif Turizm Çeşitleri.....	38
2.1.1. Sağlık Turizmi.....	38
2.1.2. Kış Sporları Turizmi.....	45
2.1.3. Hava Sporları Turizmi.....	48
2.1.4. Yat ve Kruvaziyer Turizmi.....	51
2.1.5. İnanç Turizmi.....	55
2.1.6. Yayla Turizmi.....	58
2.1.7. Golf Turizmi.....	61
2.1.8. Gastronomi Turizmi.....	63
2.1.9. Doğa Sporları.....	68
2.1.10. Av Turizmi.....	74
2.1.11. Ekoturizm.....	75
2.2. Diğer Alternatif Turizm Çeşitleri.....	76
2.2.1. Su Altı Dalış Turizmi.....	76
2.2.2. Mağara Turizmi.....	78
2.2.3. Dağ ve Doğa Yürüyüşü (Trekking) Turizmi.....	81
2.2.4. Botanik (Flora) Turizmi.....	84
2.2.5. Kuş Gözlemciliği (Ornito Turizm).....	89
2.2.6. Akarsu Turizmi.....	90

2.2.7. İpek Yolu Turizmi.....	91
2.2.8. Kongre Turizmi.....	93
2.2.9. Kültür Turizmi.....	95
2.2.10. Kültürel Miras Turizmi.....	98
2.2.11. Etkinlik Turizmi.....	100
2.2.12. Dark Turizm.....	101
2.2.13. Kırsal Turizm.....	102
2.2.14. Çiftlik (Tarım veya Agro) Turizmi.....	104
2.2.15. Spor Turizmi.....	105
2.2.16. Glamping Turizmi.....	106
2.2.17. Uzay Turizmi.....	106
2.2.18. Yavaş Turizm.....	108
2.2.19. Askerî Turizm.....	108
2.2.20. Varoş (Gecekondu) Turizmi.....	110
2.2.21. Helal Turizm.....	111
2.2.22. Diaspora (Kopuntu) Turizmi.....	112
2.2.23. Oryantiring Turizmi.....	113
2.2.24. Kıyamet Turizmi.....	114
2.2.25. Y Kuşağı Turizmi.....	115
2.2.26. Macera Turizmi.....	116
2.2.27. Kent Turizmi.....	118
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	120
KAYNAKÇA.....	123
CEVAP ANAHTARI.....	130

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme biriminin numarasını gösterir.

Öğrenme biriminin ismini gösterir.

Öğrenme birimi içeri-
sindeki konu başlıkla-
rını gösterir.

Öğrenme birimi başlarında öğrencilerin konuya uyum sağlayabilmeleri amacıyla yapacakları ön çalışmalar bu bölümde yer alır.

Anlatımda adı geçen bazı kavram, olay, yer, kişi veya eserler hakkında tanıtıcı bilgilerin verildiği bölümdür.

Etkileşimli kitap, video, ses, animasyon, uygulama, oyun, soru vb. ilave kaynaklara ulaşabileceğiniz karekodu gösterir.

Öğrenme birimi içerisinde yer alan temel kavramları gösterir.

Öğrenme biriminin bu bölümünde öğrenilecek konular ile ilgili genel bilgilerin ana hatlarıyla verildiği bölümdür.

Öğrenilen bilgilerin ve kazanılan becerilerin değerlendirilmesi amacıyla öğrenme birimlerinin sonunda verilen ölçme ve değerlendirme çalışmalarının yer aldığı bölümdür.

2. ÖĞRENME BİRİMİ

ALTERNATİF TURİZM ÇEŞİTLERİ

KONULAR

- 2.1. Yaygın Alternatif Turizm Çeşitleri
- 2.2. Diğer Alternatif Turizm Çeşitleri

KAVRAMLAR

- Kruvaziyer
- Ekoturizm
- Flora
- Trekking
- Ornitolojisi
- Dark turizm
- Kültürel miras

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Kruvaziyer turizmi
- Gastronomi turizmi
- Botanik turizmi
- Rafting turizmi
- Kuş gözlemciliği

HAZIRLIK SORULARI

- Bulduğunuz ilde yapılan turistik etkinlikler nelerdir? İfade ediniz.
- Deniz kenarında tatil etmek dışında bir turizm etkinliğine katıldınız mı? Gözlemlerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. ÖĞRENME BİRİMİ ALTERNATİF TURİZME GİRİŞ

Bilgi Kutusu

Alternatif turizm, sürdürülebilirlik anlayışı kapsamında turizm ürünlerinin geliştirilmesini, yerel halkın turizme katılmasını, özgün değerlerin yaşatılarak korunmasını temenil amaçladır. **Özel ilgi turizmi** ise alternatif turizm kapsamında geliştirilmek istenen turizm ürünlerini kişilerin ilgi ve beklentileri doğrultusunda geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca kişilerin ilgi duyduğu ve o alanda uzmanlaşmış botanik turizmi, hava sporları turizmi gibi turizm türlerine katılmalarına imkân vermektedir.

1.1.3. Alternatif Turizmin Özellikleri

Kitle turizmi, turistik yörelerde fazla yoğunluğa neden olduğu için doğal ve kültürel değerleri yıpratmaktadır. Alternatif turizm ise doğal ve kültürel değerlerin yıpranmasını önlemesi bakımından önemli bir turizm potansiyelidir. Her ne kadar kitle turizminden kısa vadede vazgeçilmesi mümkün olmasa da alternatif turizm faaliyetlerine yönelmek bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Alternatif turizmin özelliklerinden bazıları şunlardır:

- Melâdin ve zaman açısından yaygın değildir.
- Küresel hareketler yerine küçük grupları veya bireysel turizm faaliyetlerini savunur.
- Sürdürülebilir anlayışı destekleyen yavaş bir gelişim göstermektedir.
- Küçük ölçekte ve yerel kaynaklara (girişim) öncelik vermektedir.
- Çevresel, toplumsal, fiziksel ve ekonomik taşıma kapasitesini dikkate almaktadır.
- Özgün ve yerel mimariye uyan bir turizm formudur.
- Yerel halk ve turist arasındaki etkileşim, uyumlu ve yoğunudur.
- Küçük ölçekli uzman tur operatörleri ve seyahat acentelerinin kontrolünde turlar düzenlenmektedir.
- Doğal, tarihi, kültürel kaynakları koruyan ve bu kaynakların taşıma kapasitesini dikkate alan bir gelişim gösterir.
- Geleneksel, yerel, özgün ürünlerin korunmasına ve üretimine değer vermektedir.
- Her bölgede geliştirilip yerel olarak kontrol edilebilmektedir.

Alternatif turizme katılan turistlerin özellikleri şunlardır:

- Bireysel ya da küçük gruplar halinde seyahat ederler.
- Özgür ve bağımsız gezginlerdir (Görsel 1.3).
- Keşfetmeyi severler.
- Uzun süre bir yerde kalabilirler.
- Çevreye duyarlıdır.
- Kültürel değerlere saygılıdır.
- Mevsimsellikten etkilenmeyen kişilerdir.

Görsel 1.3: Bağımsız gezginler

1. ÖĞRENME BİRİMİ ALTERNATİF TURİZME GİRİŞ

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

17. Aşağıdakilerden hangisi, 2023 turizm eylem planında yer alan turizm koridorlarından biri değildir?

A) Inanç Koridoru
B) İnanc Koridoru
C) Zeytin Koridoru
D) Yedigöller Koridoru
E) İpek Yolu Koridoru

18. Aşağıdakilerden hangisi; göreceli olarak benzer niteliklerde mal veya hizmetlere talebinin duyan, bir ya da daha çok benzer özelliklere sahip, küçük bir tüketici kitlesinin isteklerini daha iyi karşılamak amacıyla geliştirilen pazarlama faaliyetleridir?

A) Alternatif turizm pazarı
B) Yeşil pazarlama
C) Bölgesel pazarlama
D) Karsal turizm ekonomisi

Konuyla ilgili dikkat çekici bilgileri gösterir.

1. ÖĞRENME BİRİMİ ALTERNATİF TURİZME GİRİŞ

Bunları biliyor musunuz?

35 (beş on beş) sand. sun (on beş on beş) (deniz, kum, güneş) ile gelen turistlerin bütçe gelirleri 1800'ü aşkın otel ve ulaştırma şirketleri için gelirlerdir. Alternatif turizmde ise Kültür turlarında ise harcamaların %90'ı yerel ekonomilere kalmaktadır.

1.1.4. Kitle Turizmi ve Alternatif Turizmin Karşılaştırılması

Küresel anlamda gelir getiren ve dünyadaki en büyük endüstrilerden biri olan turizm, hizmet sektöründe ichtidam sağlamaktadır. Bu yönü daha çok "kitle turizmi" adı altında gerçekleştirilen seyahat, konaklama, yeme içme, eğlence vb. etkinlikler ile nitelendirilmektedir. Kitle turizmine verilebilecek en görünür örnek ise çoğunda standart ürün ve hizmetlerin sunulduğu, genellikle turistlerin zamanlarının çoğunu belirli bir konaklama tesisinde geçirdikleri "her şey dahil" tatilleridir. Alternatif turizm ise turistlerin kitle turizminden farklı bir deneyim olarak benimseyip gittikleri yerlerdeki doğa, kültür, sosyal varlık ve pazarlarla uyumlu ve etkileşim halinde oldukları bir turizm anlayışına sahiptir. Tablo 1.1'deki gibi alternatif turizm ve kitle turizmi arasında pek çok fark vardır.

Tablo 1.1: Kitle Turizmi ile Alternatif Turizm Arasındaki Farklılıklar

Kitle Turizmi	Alternatif Turizm
---------------	-------------------

Derse ait konuları pekiştirmek amacıyla yapılacak araştırma çalışmaları bu bölümde yer alır.

2. ÖĞRENME BİRİMİ ALTERNATİF TURİZM ÇEŞİTLERİ

Aydın Bölgesi: Kuşadası
Balıkesir Bölgesi: Ayvalık

Araştırınız

Sınıfla gruplar oluşturarak Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yer alan dalyş yerlerinin özellikleri ile ilgili detaylı bir araştırma yapınız. Hazırladığınız araştırma sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2.2. Mağara Turizmi

Yerkürenin yüzyıllardır biçimlenen yüzeyi, yer üstü ve altında çeşitli coğrafi şekilleri oluşturmuştur. Doğa olayları sayesinde çeşitli şekli ve farklılıkları ile birlikte farklı atmosferik şartlar; birbirinden farklı, sayısız doğal kaynakları yaratmıştır. Tarih öncesi dönemlerden beri insanların sosyolojik ve ekonomik gelişim ve faaliyetlerinde vazgeçilmez bir ortam oluşturan, yüzey yapıları olan ve en az bir insanı sürdürebilecek olanak verebilecek genişlik ve yüksekliği sahip yer altı boşluklarına mağara denir. Mağaralar, girilebilecek boyutta yüzlerce kilometreye kadar uzunluk veya derinliğe sahiptir. Genellikle karstik kökenlidir. İçinde su, göl ve bunların kaynakları olan yer altı boşluklarıdır.

İnsanlar, mağaraları eski çağlarda vahşi hayvanlardan korunmak ve iklim şartlarından etkisizliği sebebiyle barınmak için kullanmışlardır (Karain Mağarası / Antalya). Kimi zaman da ibadethane olarak kullanılmışlardır (Eyyup Peygamberin Mağarası / Şanlıurfa). Bu mağaralar, günümüzde gezilebilir görünümleri, havası, iç suları ve hayvan varlıkları gibi nedenlerle önemli turistik çekim merkezlerindedir. Çeşitli yerlerde bulunan bu mağaralar, turizm haricinde farklı amaçlar için de kullanılmaya devam etmektedir. Taram ve havayıcılık ürünlerinin soğuk havada depolanması ile havansal ürünlerin korunup olgunlaştırılmasında (tulum peyniri, yağ), guano (yarasa gübresi) üretiminde, plaser mineral çıkarmada, kültür mantarları, sağlık (speleoterapi) alanında, askeri amaçlarla sığınak olarak ve saviştirilmiş gaz, doğalgaz ve akaryakıt depolanmasında mağaralardan yararlanılmaktadır.

Türkiye'de yaklaşık 40.000 adet mağara bulunmaktadır. Mağara oluşumları bakımından önemli bir jeolojik/geomorfolojik özellik olan karstlaşma (karstik alanlar), Türkiye'de Batı ve Orta Toros Dağları (Muğla, Antalya, Isparta, Burdur, Konya, Karaman, Mersin ve Adana) yer almaktadır. Türkiye'nin en uzun (Boşayır Gölü batısındaki Fınarözü Mağarası, 16 km) ve en derin mağarası (Anamur'un kuzeyindeki Çukurpınar Düdeni, 1880 m), bu dağ kuşağı üzerindedir.

Günümüzde kadar tüm yerli ve yabancı mağaracı grupların incelediği bölgelerdedir. Mağara sayısı yaklaşık 800'dür. Türkiye'deki mağaralar, turizm çeşitliliği açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu mağaralar, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü ile mağaracılıkta ilgili diğer dernek, kulübeler, topluluk ve kuruluşlar tarafından incelenmiştir.

Bugüne kadar 31 adet mağara, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının tarafından turizmin hizmetine sunulmuştur. Bir mağaranın turizme açılmasına dair istenen kriterler şunlardır:

1. Mağaranın turizm açısından önem arz eden ve turizme hizmet veren yerleşim merkezlerine yakın olması gerekir.
2. Mağaranın sahip olduğu morfolojik ve diğer oluşum özelliklerinin farklı ve ilgi çekici bir takım unsurları taşınması (kendi özünde çekici bir özelliğe sahip olması) gerekir.
3. Yapay mağaraların (Doğal etkenlerle oluşan mağaraların yanı sıra insanların barınak, sığınak, ibadet yeri ve depolama gibi amaçlar için kazıdıkları veya oydukları yapay mağaralar da bulunmaktadır.)

Konuları keşfederek öğrenmek için bireysel ya da grup olarak yapılacak etkinlikler yer alır.

1. ÖĞRENME BİRİMİ ALTERNATİF TURİZME GİRİŞ

Etkinlik

Aşağıdaki yönergelere göre kitle turizmi ve alternatif turizmin genel olarak turizme sağladığı ekonomik etkilere yönelik münazara edilebilir. Önerileriniz:

1. Sınıf mevcuduna göre iki tartışma grubu ve bir jüri oluşturunuz.
2. Birinci grubun kitle turizminin, ikinci grubun ise alternatif turizmin ülke ekonomisine daha çok katkı sağladığını savunmasını isteyiniz.
3. Grubun içinde bir kişiye sözcük olarak seçiniz ve münazara başlamadan önce bunu beliriniz.
4. Münazarayı üç aşamada gerçekleştiriniz.
 - Her öğrenci, konuşmasını üçer dakika karşılıklı olarak aktaracaktır.
 - Her öğrenci, birer dakika soru sorma veya savunma hakkını kullanacaktır.
 - Grup sözcüsü, üç dakika sürede son sözünü söyleyecektir.
5. Uzun olmayan kaydı ile (2-3 dakika) görsel materyallerden yararlanabilirsiniz. (Bu süre konuşma süresine dâhil değildir).
6. Münazara etkinliği aşağıda verilen değerlendirme ölçeğine göre değerlendirilebilir puanlanacaktır.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
Dil doğru ve etkili kullanma					
İlma becerisi					
Özgin buluş ve örneklemeye yapma					
Karar tez oluşturabilme					
Vurgu, tonlama, jest ve mimiklari kullanma					
Zamanı etkili ve verimli kullanma					
Nezakat kurallarına uyma					
Konuya hakimiyet, konu dışına çıkma					
Grup içi uyum					
TOPLAM					

Sıra Sizde

Turizm Strateji 2023 Eylem Planı'nda 10 yeni turizm kentinin araştırma ve planlama çalışmalarının tamamlanması hedeflenmektedir. Turizm kentlerinde belli temalar çerçevesinde turizmin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Planlamalarda farklı turizm türleri ile genç alanlara turizm gelişimine açılmaya planlanmaktadır. Turizm kentlerindeki alternatif turizm türlerinin gelişiminin yalan çevredeki diğer kültürel ve doğal değerlerle de ilişkilendirilmesi sağlanacaktır.

1. Önerilen turizm kentlerinin hangilerini öncelikli olarak turizm kenti olarak belirleyiniz.
2. Araştırmalarınız sonucunda belirlediğiniz turizm kentlerinde birisini seçiniz. Seçtiğiniz kentin alternatif turizme dönüşümüne öncelik veren ve geliştirilebilecek özelliklerini araştırınız. Araştırmanızı sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Öğrencileri işledikleri konuları ilgili olarak düşünmeye ve öğrendiklerini pekiştirmeye yönelik konuyu içindeki çalışmaları gösterir.

Öğrenme biriminde yer alan bölümlerin daha iyi kavranması için okuma metinlerinin verildiği bölümdür.

Konu ile ilgili dikkat edilmesi gereken temel bilgilerin hatırlatıldığı bölümü gösterir.

1. ÖĞRENME BİRİMİ ALTERNATİF TURİZME GİRİŞ

Sıra Sizde

Goethe'nin "Gezgin, bir yere varmak için değil, keşfetmek için seyahat eder" sözünü alternatif turizm baktı açısına göre değerlendirerek, düşüncelerinizi anlatan bir kompozisyonu aşağıdaki önerilere dikkat ederek yazınız.

1. Yazım ve noktalama kurallarına uyunuz.
2. Kompozisyonunuzu örneklerle destekleyiniz.
3. Akıcı bir dil kullanmaya özen gösteriniz.
4. Yazmış olduğunuz kompozisyonu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Okuma Metni

Görsel 1-4: Lavanta tarlası ve lavanta ürünleri

ALTERNATİF TURİZMDE LAVANTA TARLALARI

Isparta, özellikle alternatif turizm türleri içerisinde yer alan kırsal turizm potansiyeli açısından oldukça zengin çeşitliğe sahip illerden birisidir. Isparta iline bağlı Keçilioru İlçesinin Kuyucak köyü, lavanta üretimi açısından Türkiye'de ilk sırada olmaktadır. Köyün bu avantajı kendi lehine çevirmeye ve gerek lavanta ürünlerini gerekse lavantayla turizm ürün çeşitliliği içerisinde katarak yerel halk için ekonomik gelir olanağı sağlamıştır.

Lavanta, Kuyucak köyü için önemli ölçüde ekonomik gelir sağlayan bir üründür. Bu ürün, ekonomik gelir sağlamanın yanında turizm açısından da ürün çeşitliliği kapsamında dâhil edilmiş, böylece yerel halk için bir kalkınma modeli oluşturmuştur. Bir lavanta cenneti olan bu köy, doğal güzelliğini, hatta ekonomisinin dâhil bir bölümünü lavantadan elde etmektedir. Köyün lavanta üreticisi olarak marifetini, mevcut sorunları, güc ve kalkınma problemlerinin çözümüne katkıda bulunması ve alternatif iş kaynakları oluşturularak gelir elde etmesini amaçlayan çalışmalar, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığınca da desteklenmektedir.

Turizmi destekleyici ürünler açısından lavanta bitkisinin elde edilebilecek ürünler arasında lavanta balı, çay, dondurulmuş kesesi, demeti, yastığı, yağ, sabun, kolonyası, kremi ve reçeli; lavantalı oyuncak bebek, kurabiye, muhallebi, gözleme ve Türk kahvesi satışı yapılmaktadır.

1. ÖĞRENME BİRİMİ ALTERNATİF TURİZME GİRİŞ

Unutmayınız!

Destinasyonların sosyal ve fiziksel taşıma kapasitesinin aşılması, tüm alternatif turizm çeşitlerinde sürdürülebilirlik ilkelere çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Yeni yeni gelişmekte olan doğa ve kültür temelli birçok alternatif turizm türünde yerel halkın turizm faaliyetlerinde dâhil edilmesi, sürdürülebilirliğini benimsenmesi, yapılan turizm hareketinde yerel halka ve kültüre saygı duyulması esastır.

Alternatif turizm, sadece turistik bölgelerde değil, aynı zamanda turistik olmayan bölgelerde de turizmin gelişmesini sağlar. Dolayısıyla bu bölgelerin de ülkedeki gelir dağılımında hak ettiği payı almaya katkıda bulunur. Türkiye, atipik problemlerini halletmesi ve doğru planlama yapması durumunda alternatif turizmden önemli oranda pay alabileceği potansiyele sahiptir.

Alternatif turizm faaliyetleri, turizmin bölgeler arası gelir farklılıklarına eşitlenmeye katkıda bulunur. Bu faaliyetler, kırsal alanların kalkınmasına sağlamaktadır çünkü alternatif turizm birçok, kırsal alanlarda gerçekleştirilmektedir. Bu da kırsal bölgelerin turizm vastasıyla ekonomik açıdan kazanç sağlmasına destek olur.

Turistler, alternatif turizmde büyük konaklama tesisleri yerine küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde konaklamayı tercih etmektedir. Bu konaklama işletmeleri; genellikle yerel ve kültürel öğelerin esas olduğu bir tarzda döşenmiş, küçük konaklama işletmeleridir. Seyahatte charter (çardır) yerine tarifeli seferler veya kara, hava, deniz ve demir yolu ulaşım araçları birbirine alternatif olarak kullanılmaktadır. Kitle turizminde grup olarak hareket edilirdiğinden seyahatin ucuzla mal edilmesi söz konusudur. Alternatif turizme katılanlar ise daha fazla ödeme yapmaya göze almazdır.

Alternatif turizm, kitle turizminin olumsuz etkilerini azaltan, turizm gelirlerinin dengeli ve yerel halka öncelik vererek şekilde dağıtarak, refah seviyelerinin yükselmesine katkıda bulunan, turizmden gelir aktarımında daha geniş zaman ve kesimlere yaygın, turistik ürün ve hizmetleri içeren turizm çeşitidir. Alternatif turizm tanımını incelendiğinde bu turizm şeklinin paydaşları olarak yerel halk, yerel kültür, turizm sektörü, kamu idaresi, doğal çekicilikler ve turistler sayılabilir. (Şekil 1.1).

Şekil 1.1: Alternatif turizmde paydaşlar

```

    graph TD
      TurizmSektörü[Turizm Sektörü] --> AlternatifTurizm[Alternatif Turizm]
      Turistler[Turistler] --> AlternatifTurizm
      AlternatifTurizm --> YerelHalk[Yerel Halk]
      AlternatifTurizm --> YerelKültür[Yerel Kültür]
      AlternatifTurizm --> KamuIdaresi[Kamu İdaresi]
      AlternatifTurizm --> DogalCekicilikler[Doğal Çekicilikler]
    
```

1. ÖĞRENME BİRİMİ

ALTERNATİF TURİZME GİRİŞ

KONULAR

- 1.1. ALTERNATİF TURİZM KAVRAMI
- 1.2. ALTERNATİF TURİZMİN ÜLKE EKONOMİSİNE KATKILARI

KAVRAMLAR

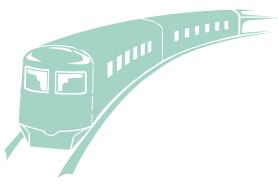
- Alternatif turizm
- Kitle turizmi
- Turizm pazarı
- Turizm gelişim koridorları

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Alternatif turizmin ortaya çıkışı
- Kitle turizmi ile alternatif turizmin farklı yönleri
- Alternatif turizmin ekonomik etkileri
- Bölgesel turizm gelişim koridorları

HAZIRLIK SORULARI

1. Alternatif turizm kavramı size ne ifade etmektedir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Turizmi ekonomik yönden diğer sektörlerden ayıran farklılıklar neler olabilir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

1.1. ALTERNATİF TURİZM KAVRAMI

Alternatif turizm; sosyal ve ekolojik uyuma, yerel ve yabancı girişimcilerin iş birliği ve gelişme yerli malzeme kullanılmasına öncelik verme amacını güden turizm çeşididir. Kitle turizmine (Görsel 1.1) tepki olarak onun alternatifi şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu nedenle kitle turizmi “hard (sert)” olarak nitelendirilirken alternatif turizm “soft (yumuşak)” olarak tanımlanır. Ayrıca “yeşil turizm, yavaş turizm, sorumlu turizm, kırsal turizm ve ekoturizm” gibi isimlerle de tanımlanmaktadır.

Görsel 1.1: Kitle turizmi

1.1.1. Alternatif Turizmin Ortaya Çıkışı

Doğal kaynakların büyük bir kısmı yenilenemez kaynaklardır. Doğal ve çevresel kaynakların plansız, geri dönüşümü sağlanamayacak şekilde kullanılıp tüketilmesi, gelecek nesiller için büyük tehlike oluşturmaktadır. Kaynakların kitle turizmiyle hızlı ve plansız kullanımı, tüketimin yarattığı mevcut ya da gelecek tehlikelerin fark edilmesi ve turizm faaliyetlerinin yeniden değerlendirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

“Alternatif”; seçilebilecek bir başka yol, yöntem, seçenek, şık, anlamına gelmektedir. Deniz-kum-güneş üçlüsüne bağlı olarak gelişen kitle turizmi doğal ve tarihi kaynaklara zarar vermektedir. Kitle turizmi anlayışına karşılık olarak sunulan seçenekler alternatif turizmi ortaya çıkarmıştır. Alternatif turizm, kitle turizminin karşıtıdır. Olumlu, ekonomik etkiler sağlayan ve olumsuz etkiye çok az neden olan ideal bir turizm şekli olarak görülmektedir. Kitle turizminin çevresel, kültürel ve sosyal yönden meydana getirdiği olumsuz etkileri ortadan kaldırma isteği, alternatif turizmin ortaya çıkmasında ana neden olarak sayılabilir.

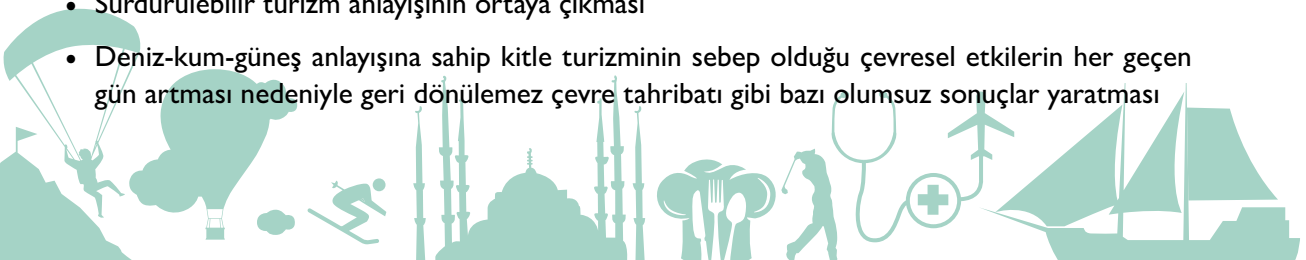

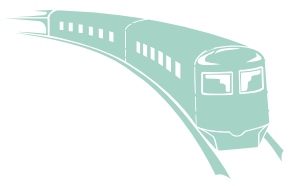
Bunları Biliyor musunuz?

Alternatif turizm; Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Dünya Turizm Örgütü ve UNESCO gibi çok sayıda uluslararası kuruluşun desteklediği bir gelişim sürecidir.

Alternatif turizm kavramının ortaya çıkmasının nedenlerinden bazıları şunlardır:

- Çevre bilincinin artması sonucu çevresel etkenlerin önem kazanması
- Sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması
- Deniz-kum-güneş anlayışına sahip kitle turizminin sebep olduğu çevresel etkilerin her geçen gün artması nedeniyle geri dönülemez çevre tahribatı gibi bazı olumsuz sonuçlar yaratması

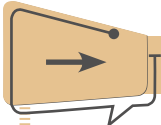
- Turizmin bütün yıla yayılması anlayışının gelişmesi
- Tüketicilerin klasik turizm anlayışından sıkılması ve farklı beklentilere girmesi
- Tüketicilerin daha bireysel ancak sosyalleşmeleri ve dünyayı tanımalarına olanak veren ürün ve hizmetleri talep etmesi
- Turizme olan talebin her geçen gün artması ve kıyı şeridi dışındaki bölgelerin turizmi ekonomik gelişim aracı olarak görmesi
- Yerel yönetimlerin turizm gelişimini altyapı ve üstyapı eksikliklerinin giderilmesi için bir araç olarak görmesi
- Tüketiciler için farklı ve heyecan dolu tatillerin planlanması

1.1.2. Alternatif Turizm

Turizmin ülke ekonomilerine büyük getiriler sağlayan bir sektör hâline gelmesinden dolayı ülkeler arasında sürekli devam eden bir rekabet başlamıştır. Ülkeler, öne çıkabilmek için mevcut kaynakları kullanarak turistlerin istek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına farklı turistik ürünler oluşturmaya yönelmişlerdir. Farklı turistik ürünlerin ortaya konulmasıyla “alternatif turizm” kavramı gelişmiştir. Böylelikle turistler için farklı seçenekler ortaya çıkmıştır. Türkiye de sahip olduğu doğal güzellik ve tarihi zenginlikleri sayesinde farklı turist pazarlarını çekebilecek bir turizm ülkesi olmaya başlamıştır.

Alternatif turizm tanımlarından bazıları şunlardır:

- Kültürel ve tarihsel değişime karşı direnci, çevreye saygıyı ve çevre ile bütünleşmeyi ifade eden bir turizm türüdür.
- Turizmde kaynak olarak güneş, deniz ve sahillerin kullanıldığı kitle turizmine alternatif olarak gelişen turizm türüdür.
- Deniz-kum-güneş gibi sahil kesimlerine yayılmış geleneksel ve klasik kitle turizmi ile şehir turizminin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla oluşturulmuş, yeni turistik ürünlerin bir araya getirilmiş olduğu turizm çeşididir.

Sıra Sizde

Aşağıdaki görseli alternatif turizm ve doğa ilişkisi açısından yorumlayınız.

Görsel 1.2: Doğa ve insan

Araştırınız

Alternatif turizm çeşitlerinde destinasyonların taşıma kapasitesinin aşılması ne tür olumsuzluklara yol açar? Araştırınız.

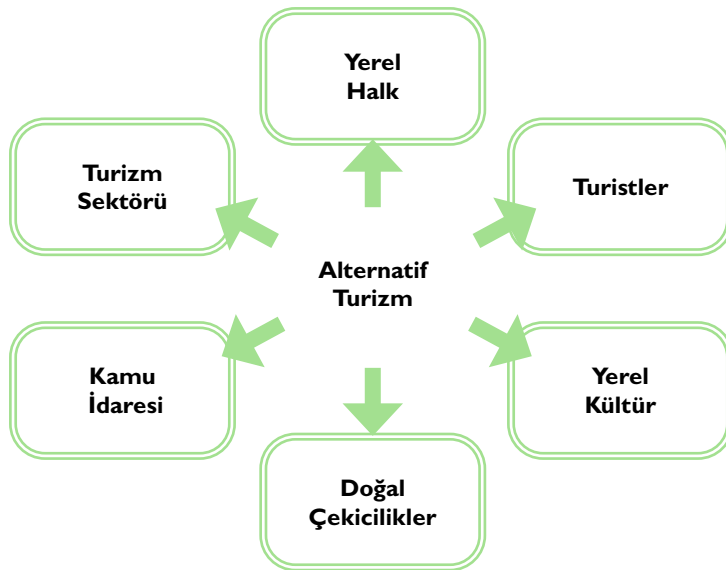
Yeni yeni gelişmekte olan doğa ve kültür temelli birçok alternatif turizm türünde yerel halkın turizm faaliyetlerine dâhil edilmesi, sürdürülebilirliğin benimsenmesi, yapılan turizm hareketinde yerel halka ve kültüre saygı duyulması esastır.

Alternatif turizm, sadece turistik bölgelerde değil; aynı zamanda turistik olmayan bölgelerde de turizmin gelişmesini sağlar. Dolayısıyla bu bölgelerin de ülkedeki gelir dağılımında hak ettiği payı almaya katkıda bulunur. Türkiye, altyapı problemlerini halletmesi ve doğru planlama yapması durumunda alternatif turizmden önemli oranda pay alabilecek potansiyele sahiptir.

Alternatif turizm faaliyetleri, turizmin bölgeler arası gelir farklılıklarını eşitleyebilecek etkilere sahiptir. Bu faaliyetler, kırsal alanların kalkınmasını sağlamaktadır çünkü alternatif türlerin birçoğu, kırsal alanlarda gerçekleşmektedir. Bu da kırsal bölgelerin turizm vasıtasıyla ekonomik açıdan kazanç sağlamasına destek olur.

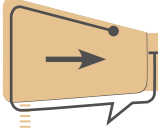
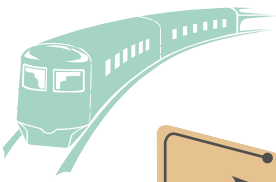
Turistler, alternatif turizmde büyük konaklama tesisleri yerine küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde konaklamayı tercih etmektedir. Bu konaklama işletmeleri; genellikle yerel ve kültürel öğelerin esas alındığı bir tarzda döşenmiş, küçük konaklama işletmeleridir. Seyahatte charter (çardır) yerine tarifeli seferler veya kara, hava, deniz ve demir yolu ulaşım araçları birbirine alternatif olarak kullanılabilir. Kitle turizminde grup olarak hareket edildiğinden seyahatin ucuza mal edilmesi söz konusudur. Alternatif turizme katılanlar ise daha fazla ödeme yapmayı göze almaktadır.

Alternatif turizm; kitle turizminin olumsuz etkilerini azaltan, turizm gelirlerinin dengeli ve yerel halka öncelik verecek şekilde dağıtılarak refah seviyelerinin yükselmesine katkıda bulunan, turizmden gelir akışını daha geniş zaman ve kesimlere yayan, turistik ürün ve hizmetleri içeren turizm çeşididir. Alternatif turizm tanımları incelendiğinde bu turizm şeklinin paydaşları olarak yerel halk, yerel kültür, turizm sektörü, kamu idaresi, doğal çekicilikler ve turistler sayılabilir (Şekil 1.1).

Şekil 1.1: Alternatif turizmde paydaşlar

Sıra Sizde

Goethe'nin "Gezgin, bir yere varmak için değil; keşfetmek için seyahat eder." sözünü alternatif turizm bakış açısına göre değerlendirerek , düşüncelerinizi anlatan bir kompozisyonu aşağıdaki önerilere dikkat ederek yazınız.

1. Yazım ve noktalama kurallarına uyunuz.
2. Kompozisyonunuzu örneklerle destekleyiniz.
3. Akıcı bir dil kullanmaya özen gösteriniz.
4. Yazmış olduğunuz kompozisyonu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Okuma Metni

Görsel 1.4: Lavanta tarlası ve lavanta ürünleri

ALTERNATİF TURİZMDE LAVANTA TARLALARI

Isparta, özellikle alternatif turizm türleri içerisinde yer alan kırsal turizm potansiyeli açısından oldukça zengin çeşitliliğe sahip illerden birisidir. Isparta iline bağlı Keçiözü ilçesinin Kuyucak köyü, lavanta üretimi açısından Türkiye'de ilk sırada olmasından dolayı bu avantajı kendi lehine çevirmiş ve gerek lavanta ürünlerini gerekse lavantayı turizm ürün çeşitliliği içerisinde katarak yerel halk için ekonomik gelir olanağı sağlamıştır.

Lavanta, Kuyucak köyü için önemli ölçüde ekonomik gelir sağlayan bir üründür. Bu ürün, ekonomik gelir sağlamanın yanında turizm açısından da ürün çeşitliliği kapsamına dâhil edilmiş, böylece yerel halk için bir kalkınma modeli oluşturmuştur. Bir lavanta cenneti olan bu köy; doğal güzelliğini, hatta ekonomisinin ciddi bir bölümünü lavantadan elde etmektedir. Köyün lavanta üreticisi olarak markalaşması, mevcut istihdam, göç ve kalkınma problemlerinin çözülmesine katkıda bulunulması ve alternatif iş kaynakları oluşturularak gelir elde edilmesi amacıyla yapılan çalışmalar; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığınca da desteklenmektedir.

Turizmi destekleyici ürünler açısından lavanta bitkisinden elde edilebilecek ürünler arasında lavanta balı, çayı, dondurması, kesesi, demeti, yastığı, yağı, sabunu, kolonyası, kremi ve reçeli; lavantalı oyuncak bebek, kurabiye, muhallebi, gözleme ve Türk kahvesi satışı yapılmaktadır.

Bunları Biliyor musunuz?

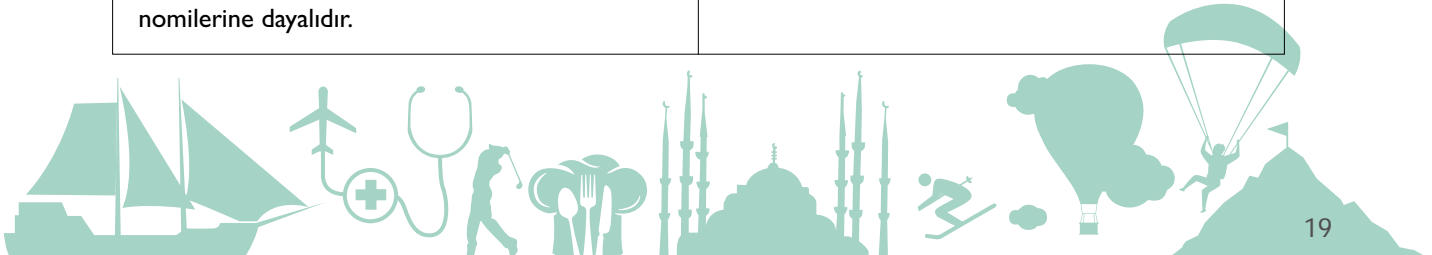
3S [sea, sand, sun (si, send, san) (deniz, kum, güneş)] ile gelen turistin bıraktığı gelirin %80'i uçak, otel ve uluslararası şirketlere gitmektedir. Alternatif turizmdeki kültür turlarında turist tarafından yapılan harcamaların %90'ı yerel ekonomilere kalmaktadır.

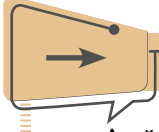
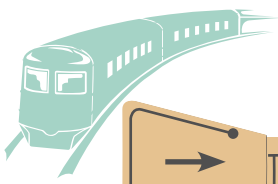
1.1.4. Kitle Turizmi ve Alternatif Turizmin Karşılaştırılması

Küresel anlamda gelir getiren ve dünyadaki en büyük endüstrilerden biri olan turizm, hizmet sektöründe istihdam sağlamaktadır. Bu yönü daha çok “kitle turizmi” adı altında gerçekleşen seyahat, konaklama, yeme içme, eğlenme vb. etkinlikler ile nitelendirilmektedir. Kitle turizmine verilebilecek en görünür örnek ise çoğunda standart ürün ve hizmetlerin sunulduğu, genellikle turistlerin zamanlarının çoğunu belirli bir konaklama tesisinde geçirdikleri “her şey dâhil” tatillerdir. Alternatif turizm ise turistlerin kitle turizminden farklı bir deneyim olarak benimseyip gittikleri yerlerdeki doğa, kültür, sosyal varlık ve yaşantılarla uyumlu ve etkileşim hâlinde oldukları bir turizm anlayışına sahiptir. Tablo 1.1'deki gibi alternatif turizm ve kitle turizmi arasında pek çok fark vardır.

Tablo 1.1: Kitle Turizmi ile Alternatif Turizm Arasındaki Farklılıklar

Kitle Turizmi	Alternatif Turizm
Taşıma kapasitelerini zorlar.	Taşıma kapasitelerini dikkate alır.
Doğal çevreye zarar veren yönleri vardır.	Ekosistemin korunmasına önem verir. Doğal kaynaklar ile ekonomik gelişim arasında bir denge kurar.
Mekân ve zamanda yoğunlaşır.	Mekân ve zaman açısından yayılma vardır.
Gelişim hızlı ve tüketim yönlüdür.	Gelişim, yavaş ve sürdürülebilir niteliklidir.
Turistik işletmeler, büyük ölçeklidir ve uluslararası standartlara uygundur.	Turistik işletmeler, küçük ölçeklidir ve yerel girişimcilere öncelik verir.
Turistlerin genellikle sabit bir programı vardır.	Turistler programlarını kendileri belirler.
Genellikle sahillerde yoğunlaşır.	Her bölgede geliştirilebilir.
Yerel mimariyi yok eden genel bir mimari anlayışı hâkimdir.	Özgün ve yerel mimariyi dikkate alan anlayış hâkimdir.
Bir yeri ziyaret eden kitleler, çok fazla çöp bırakabilir ve hasara neden olabilir.	Alternatif turizm nispeten doğa dostudur.
Yerel halkla etkileşime olanak sağlamaz ve bölge ekonomisine katkısı düşüktür.	Yerel halk ile turist arasındaki etkileşim ve iletişim, uyumlu ve yoğundur.
Büyük sermayelerin yönettiği büyük tur operatörlerine bağımlıdır.	Küçük ölçekli uzman tur operatörleri ve seyahat acentelerinin kontrolündedir.
Grup bazında olduğu için maliyeti daha düşüktür.	Bireye yöneliktir ve maliyeti yüksektir.
Yerel ürünlerden ziyade küresel standartlara bağlı ürün ve hizmet ağırlıklıdır.	Geleneksel, yerel ve özgün ürünlerin korunmasına, üretimine değer verir.
Gelişim, büyük sermayelerin arzuladığı ölçek ekonomilerine dayalıdır.	Gelişim, planlı ve yerel politikalara dayalıdır.

Sıra Sizde

Aşağıda alternatif turizme yönelik iki eleştiri verilmiştir. Bu eleştirileri yorumlayıp aşağıdaki boşluğa yazınız ve düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Alternatif turizm, kontrol edilemediğinde kitle turizmine benzer bir özellik kazanmaktadır.

.....

.....

.....

.....

2. Bazı alternatif turizm türleri, kontrol edilemediğinde çevresel tahribat ve sorunlara neden olabilmektedir.

.....

.....

.....

.....

1.2. ALTERNATİF TURİZMİN ÜLKE EKONOMİSİNE KATKILARI

Turizm; toplumlararası kültürel iletişimi ve etkileşimi sağlamanın yanında özellikle istihdam yaratma, döviz geliri sağlama ve ödemeler dengesine katkıda bulunma gibi özellikleriyle ekonomik açıdan ülkeler için lokomotif sektörlerden birisidir. Turizm sektöründen elde edilecek ekonomik katkıları artırmak amacıyla turizmin çeşitlendirilip 12 aya yayılması, turist sayısı ve harcama miktarlarının artırılması için sektör içi yeni politikalar geliştirilip uygulanmıştır. Bu gelişmeler, alternatif turizm çeşitlerinin ortaya çıkmasında belirleyici olmuştur. Alternatif turizm çeşitlerinin ülke ekonomileri üzerine etkilerini iyi kavrayabilmek için öncelikle kitle turizminin ekonomik etkilerini öğrenmek gerekir.

1.2.1. Turizmin Ekonomiye Etkileri

Turizm sektörü, ülke ekonomisine katkısı bakımından ele alındığında özellikle gelişmekte olan ülkeler için oldukça önem arz etmektedir. Kâr etmek amacıyla turistik mal ve hizmet üreten, pazarlayan ve sonuçta katma değer yaratan işletmeler turizm sektörünü oluşturmaktadır.

Turizmin ekonomiye olumlu etkileri şu şekildedir:

Ödemeler dengesine etkisi: Bir ülkenin belli bir dönem içinde diğer ülkeler ile olan tüm ekonomik işlemlerini gösteren tabloya **ödemeler dengesi** denir. Bu tablo sayesinde ülkenin toplam dış borç ve varlıklarındaki değişimler gözlemlenerek diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkiler izlenebilir. Turizmin ödemeler dengesi içindeki önemi, turizmden kaynaklı döviz hareketlerinin miktarı ile ölçülür. Döviz hareketleri, turist gönderen ülkeler için eksi; turist kabul eden ülkeler için ise artı yönde etki ettiği için ödemeler dengesini etkiler (Görsel 1.5). Bir çeşit ihracat olan turizm, ekonomik gelişmeye ve ödemeler

Görsel 1.5: Turizm geliri (temsili)

denmesine olan pozitif etkisinden dolayı birçok ülke tarafından desteklenir. Turizm, özellikle döviz sıkıntısı çeken ve cari açık (ithalat ve ihracat arasında oluşan eksi değer) veren ülkeler için hayati öneme sahiptir.

Gelir etkisi: Özellikle gelişmekte olan ülkeler, turizmi bir kalkınma aracı olarak kullanır. Bunun sebebi; turizmin görünmez ihracat olması, ihracat içerisindeki payının oldukça yüksek olması ve ülkeler için önemli miktarda gelir yaratmasıdır.

Yüksek fiyatlı satış etkisi: Turist kabul eden ülkelerde üretilen tarım ve sanayi ürünleri, turizm sayesinde ülke içerisinde bile ihraç edilme fiyatlarından daha yüksek fiyatlara satılabilmektedir. Özellikle tarımsal ve turistik özellik taşıyan ürünler, tatil yörelerinde turistlerden ve turistik işletmelerden oldukça fazla talep görmektedir.

İş gücü çarpanı etkisi: Ülkedeki turist sayısında ve turistlerin yaptıkları harcama miktarlarındaki artış, turizm arzının artmasını sağlar. Artan turistik arz, turizmle bağlantılı diğer sektörlerde de etkisini gösterir. Turizm sektöründe ve bağlantılı olarak diğer sektörlerde oluşan iş gücü ihtiyacı, **çarpan mekanizması** olarak adlandırılır ve ülkede işsizliğin azalmasına önemli katkı sağlar.

Gelir dağılımını düzenleyici etkisi: Turizm, özellikle gelişmekte olan ülkeler için oldukça önemli bir gelir kaynağıdır. Turizm gelirleri sayesinde ülkeler arasındaki ekonomik seviyeler daha dengeli hâle gelir. Sadece ülkeler arasında değil, ülke içerisinde de farklı bölgelerin farklı gelişmişlik seviyeleri bulunmaktadır. Turizm, geri kalmış bölgelerin gelişmesinde ve bölgeler arasındaki gelir dağılımının daha dengeli hâle gelmesinde oldukça önemlidir.

İstihdam artışı ve yeni iş olanakları yaratması: Turizm, otomasyon uygulamalarının oldukça sınırlı olduğu emek yoğun üretim yapılan bir sektördür. Turizmin istihdam yaratma özelliği, iş gücüne duyulan yoğun ihtiyaçtan dolayı ön plana çıkmaktadır.

Hayat standardı ve kalitesinin yükseltilmesi: Turizm sektörünün geliştiği bölgelerde yapılan ulaşım olanakları, altyapı ve üstyapı yatırımları sayesinde yeni iş alanları açılarak istihdam yaratılır. Bölgedeki gelişim, toplumun hayat standardını da artırır. İstihdamın artması ile birlikte gençlerin ve kadınların iş hayatına girmesi (Görsel 1.6), aileler için daha fazla gelir anlamına gelir. Bu durum, insanların hayat standartları ve yaşam kalitesinin yükselmesini beraberinde getirir.

Görsel 1.6: Turizm sektöründe kadın istihdamı

Turizm sektörü, hizmet sektörü içerisinde sınıflandırılmıştır. Telekomünikasyon ve enformasyondan sonra 21. yüzyıla damgasını vuran dünyanın üç temel hizmet sektöründen biri durumundadır. Ülke ekonomilerinin büyüme ve gelişmesine çok önemli katkıları olan bir kalkınma aracıdır. Turizm sektörünün giderek büyümesi ile birlikte ülke ekonomileri açısından önemi, her geçen yıl artmaktadır.

tadır. Turizm sektörü, ekonomiye doğrudan etkisinin yanında dolaylı yönden farklı boyutlarda, 41 değişik alt sektörle de bağlantılıdır (Tablo 1.2).

Tablo 1.2: Turizm Sektöründe Turist ve Sektör Temsilcilerinin Yaptığı Harcamalar

Turistlerin Harcama Yaptığı Yerler	Turizm Sektörünün Yaptığı Harcama Alanları	En Son Yarar Sağlayıcılar
Konaklama	Maaş ve ücretler	Muhasebeciler, gayrimenkul yapıcı ve satıcıları
Yiyecek ve içecek	Bahşiş ve ikramiyeler	Medya, yayınevleri, matbaalar, reklamcılar, sigorta şirketleri, sendikalar
Uluslararası ulaşım	Vergi ve komisyonlar	Nalburiye dükkânları
Yurt içi ulaşım	Müzik ve eğlence	Esnaf ve zanaatkârlar
Gezi ve turlar	Yönetimsel ve genel harcamalar	Otomobil acenteleri, oto tamir ve bakımçıları
Eğlence	Yasal ve mesleki hizmetler	Fırın, kasap ve bakkallar
Hatıra ve hediyelik eşya	Yiyecek ve içecek satın alımı	Veznedarlar, kasiyerler, hayır kurumları, finansman şirketleri ve baharatçılar
Fotoğraf ve video çekimi	Tamir, bakım, onarım giderleri	Tezgahtar ve sekreterler
Kişisel bakım, kozmetik ve ilaç	Malzeme ve üretim maddeleri alımı	Giyim mağazaları ve kuru temizlemeciler
Giyim	Reklam, tanıtım, yayın ve iyileştirme çalışmaları	Müteahhitler
	Toplu hizmetler, su, gaz, elektrik ve çevre giderleri	Ressamlar
	Ulaştırma	Mandıralar
	Lisanslar ve izin belgeleri	Doktorlar, diş hekimleri ve eczacılar
	Sigorta primleri	Hamal, taşıyıcı, bahçıvan ve boyacılar
	Gayrimenkul ve araç kiralama	Çiftçi ve balıkçılar
	Mobilya ve demirbaşlar	
	Finans giderleri	

Tablo 1.3: 2019 Yılı Verilerine Göre Dünyadaki Turist Sayısı ve Ülkelerin Turizm Gelirleri

Ülkelere Göre Turizm Gelirleri Sıralaması 2019 (Milyar Dolar)			Ülkelere Göre Turist Sayıları Sıralaması 2019 (Milyon kişi)		
1	ABD	214	1	Fransa	89
2	İspanya	80	2	İspanya	84
3	Fransa	64	3	ABD	79
4	Tayland	61	4	Çin	66
5	İngiltere	53	5	İtalya	65
6	İtalya	50	6	Türkiye	51
7	Japonya	46	7	Meksika	45
8	Avustralya	46	8	Tayland	40
9	Almanya	42	9	Almanya	40
10	Macao (Çin)	40	10	İngiltere	39
13	Türkiye	34			

(2020 ve 2021 yılları, Covid-19 pandemisi sürecinin turizme olan etkisinden dolayı tabloya eklenmemiştir.)

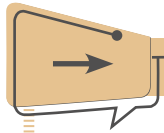
Ülke ekonomilerine birçok yönden önemli katkısı olan turizm sektörü, özellikle gelişmekte olan ülkeler için adeta can simidi olmuştur. Turizm sektörü, dünya genelinde artan refah ve gelir seviyesi ile yıllar geçtikçe gelişmiş ve gelişmeye de devam etmektedir. Günümüzde insanların seyahat etme, tatil yapma ve dinlenme gibi ihtiyaçları, artık bir lüks değil ihtiyaç olarak algılanmaktadır. Bunun sonucunda da her geçen yıl turizme katılan insan sayısı artmaktadır. Bugün dünya genelinde turizm hareketlerine katılan insan sayısı, 1,5 milyara ulaşmıştır (Tablo 1.3). Türkiye de dünyaya paralel olarak özellikle 1980'li yılların başından itibaren turizm sektöründe büyük gelişmeler yaşamış ve günümüze kadar hem turist sayısı hem de döviz geliri olarak sürekli gelişme kaydetmiştir (Tablo 1.4).

Tablo 1.4: Türkiye'de 2015-2019 Yılları Arasındaki Yıllık Turist Sayısı ve Turizm Geliri

Turizm Verileri						
Yıllar	Gelen Ziyaretçi Sayısı (Milyon kişi)	Çıkan Ziyaretçi Sayısı (Milyon kişi)	Turizm Geliri (Milyar \$)	Ortalama Harcama (\$)	Turizm Gelirinin GS-YİH İçindeki Payı (%) Turizm	Gideri (Milyon \$)
2015	41,1	41,6	31,4	756	3,7	5,6
2016	30,9	31,3	22,1	705	2,6	5,0
2017	37,9	38,6	26,2	681	3,1	5,1
2018	46,1	45,6	29,5	647	3,8	4,8
2019	51,7	51,8	34,5	666	4,6	4,4

Kaynak: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201116/turizm-gelirleri-ve-giderleri.html> (Erişim Tarihi: 01.07.2021/13.40)

GSYİH: Ülke sınırları içerisinde belirli bir zamanda, üretilen bütün ürünlerin, malların ve hizmetlerin para olarak karşılığıdır.

Sıra Sizde

1. Pandemi döneminde Türkiye'ye gelen turist sayısını ve turizm gelirlerini araştırınız.
2. Bulduğunuz pandemi dönemi verilerini Tablo 1.4'te yer alan pandemi öncesi dönemle karşılaştırarak yorumlayınız.

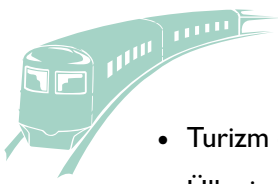
1.2.2. Alternatif Turizm Gelirlerini Artırmaya Yönelik Yapılabilecek Çalışmalar

Ülkeler, büyüyen turizm pazarından aldıkları payı ve dolayısıyla turizm gelirlerini artırmak için sürekli rekabet içindedir. Turizm gelirlerinin artmasındaki en önemli değişken turist sayısıdır fakat turist sayısının artması, her zaman turizm gelirlerinin artması anlamına da gelmez. Asıl önemli olan, turist sayısı ile beraber, turistlerin harcama miktarlarını da artırabilmektir.

Türkiye, 2019 yılında 51 milyon yabancı turist ağırlamış ve 34 milyar dolar gelir elde etmiştir. Türkiye, dünya turizm gelirleri bakımından 13, turist sayısı bakımından ise 6. sıradadır. Türkiye, Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı'na göre 2023'te 63 milyon turist ve 86 milyar dolar dış turizm geliri ile birlikte hâlen 647 dolar olan kişi başı ortalama harcamanın turist başına 1350 dolara çıkarılması hedeflenmektedir. Ülkeye gelen turist sayısı, turistlerin kalış süresi ve harcama miktarlarını artırmak için yapılabilecek çalışmalar şunlardır:

- Yurt dışı reklam ve pazarlama faaliyetlerinin artırılması,

- Turizm çalışanları eğitiminin yaygınlaştırılması,
- Ülke imajı ucuz tatil algısından kurtarılmalı ve nitelikli turizm ürünlerinin oluşturulması,
- Dünyada hayran kitlesi olan veya sosyal medyada sık takip edilen kişiler (sanatçılar, bloggerlar vb.), ülkeye davet edilmesi,
- Turizm arzı (konaklama, yiyecek içecek işletmeleri vb.), rekabet ortamında yeterli nitelik ve nicelikte olması,
- Konaklama haricinde de yüksek harcama yapan, uzun kalış süresine sahip, yüksek gelir grubu turist ve pazarlar hedeflenmesi,
- Turizm sezonunun 12 aya yayılmasının yaygınlaştırılması,
- Farklı turizm potansiyeli kullanılarak ve farklı turist gruplarına (yaş, meslek, milliyet, özel ilgi vb.) hitap edilerek turizmin çeşitlendirilmesi,
- Ülkenin farklı bölgelerinde turizm kalkınma bölgeleri oluşturulması.

Ülkeler, daha fazla turizm geliri elde edebilmek için sahip oldukları turizm kaynaklarına uygun olarak turizm faaliyetlerini çeşitlendirir. Bir başka deyişle alternatif turizm faaliyetlerini geliştirerek farklı istek ve ihtiyaçlara sahip turistleri kendine çeker ve turizm pazarından aldığı payı artırır. Böylece ulusal ekonomilerinin gelişimine önemli bir katkı sağlamış olur. Turizmin çeşitlenmesi için doğal kaynaklara ve bu doğal kaynakların potansiyelini ortaya çıkaracak beşerî kaynaklara ihtiyaç duyulur. Örneğin sağlık turizmi için kaplıca ve yayla gibi doğal kaynak ve güzelliklerle birlikte bu kaynakların olduğu merkezlerde turizmi geliştirmek için nitelikli hastane, konaklama işletmeleri, altyapı ve üstyapı gibi beşerî kaynaklara ihtiyaç vardır. Türkiye; turizmi çeşitlendirmek adına fazlaca doğal, kültürel ve tarihî kaynağa sahiptir. Bu olanaklar, Türkiye'nin farklı alternatif turizm çeşitlerinin farklı bölgelerde geliştirilmesine olanak sağlar.

Unutmayınız!

“İktisadi kalkınma; Türkiye'nin özgür, bağımsız, daima daha güçlü, daima daha müreffeh Türkiye idealinin belkemiğidir.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

1.2.3. Alternatif Turizm Pazarı

Alternatif turizm pazarı, turistleri pasif hâle getiren kitle turizminin sunmuş olduğu paket turların aksine turistlerin aktif katılımını sağlayan farklı bir turizm modeli önermektedir. Burada bahsedilen aktif kavramı; alternatif turizme katılanların ziyaret ettikleri bölgelerin özelliklerine ve gittikleri bölgelerdeki doğal çevreye, kültürel yaşam tarzına aktif olarak katılım göstermeleri şeklinde açıklanabilir (Görsel 1.7).

Alternatif turizm, tüketicilere daha kişiselleştirilmiş bir seyahat deneyimi sağlamak için türetilen “niş” pazardır. **Niş pazarlama**; “göreceli

Görsel 1.7: Rize'de çay toplayan turistler

olarak benzer niteliklerde mal veya hizmetlere gereksinim duyan, bir ya da daha çok benzer özelliği paylaşan, küçük bir tüketici kitlesinin isteklerini daha iyi karşılamak amacıyla geliştirilen pazarlama faaliyetleri” olarak tanımlanmaktadır. Alternatif turizmde her şey dâhil paket turlardan vazgeçilip birey ya da küçük grupların istek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak onlara uygun turizm ürünleri oluşturulmaktadır. Alternatif turizm; geleneksel, yerel ve özgün ürünlerin korunmasına ve üretimine önem vermektedir.

Turistler, son yıllarda “her şey dâhil” [all inclusive (ol inklusiv)] sistem nedeniyle otel dışına çıkmamakta ve yerel ekonomiye sınırlı katkı sağlamaktadır. Alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ile yerel üretici ve satıcıların turistlerle iletişim kurmaları ve onlardan alışveriş yapmaları sağlanarak turizmin bölge ekonomisine katkıları artırılmaktadır.

Alternatif turizme katılanlar; entelektüel, kendine güvenen, yeni deneyimlere açık, diğer kültürlere saygılı, gelir seviyeleri yüksek, kaliteli turist olarak tanımlanmaktadır. Bu turistler; kendi ilgi alanlarındaki tutkularına ulaşmak için zaman ve para ayırıp emek harcayabilecek nitelikteki potansiyel müşterilerdir. Alternatif turistler, girişimci ruhlu ve bilinmedik yerleri keşfetmek isteyip risk alan kişiler oldukları için kitlesel turistlerden farklılık gösterir.

Kırsal turizm de köylerde gelir ve istihdam üzerine olumlu etki yapmaktadır. Böylece turizm hareketi; kırdan kente göçü önlemekte, gelir dağılımını iyileştirmekte ve sosyal adaletin sağlanmasına katkı sunmaktadır. Bu yönleriyle kırsal turizm, yayla turizmi gibi bazı alternatif turizm çeşitleri; kırsaldaki aileler için alternatif bir geçim kaynağı durumuna gelmiştir. Bu gelir getirici niteliği ile alternatif turizmin önemli bir politika aracı olarak kullanılmasına yol açmıştır.

Türkiye'nin alternatif turizm pazarına bakılırsa birçok fırsat görülür. Türkiye; farklı dinler açısından kutsal mekânları, farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan tarihî mekânları, farklı bölgelerinin farklı kültürleri, gastronomi açısından zengin mutfacı, farklı coğrafi özelliklerinden kaynaklı doğal güzellikleri, kış turizmi için kayak merkezleri, sağlık turizmi için nitelikli hastaneleri, ılıca ve kaplıcaları ile çok çeşitli alternatif turizm kaynağına sahiptir (Görsel 1.8).

Görsel 1.8: Türkiye'nin alternatif turizm kaynakları

Görsel 1.9: Seyahat ve turizm rekabetçilik endeksi faktörleri

Ülkeler ve bölgelerin turizm alanında gelişmişlik ve rekabetçilik faktörleri şu şekilde açıklanabilir (Görsel 1.9):

a. Çevresel Faktörler

İş çevresi: Şirketlerin bir ülkede iş yapabilmek için karşılaştıkları zorlukları gösterir. Bir ülkenin ekonomik büyümesi, mülkiyet hakkını koruması, vergilendirme ve rekabet politikaları gibi unsurlar yatırımcılar açısından oldukça önemlidir. Bu faktörler, seyahat ve turizm dâhil tüm sektörler için önem arz eder. Buna ek olarak özellikle seyahat ve turizmi geliştirmede önemli bir konu olan inşaat izinleri için gereken maliyet ve zaman unsurları da dikkate alınmaktadır.

Emniyet ve güvenlik: Emniyet ve güvenlik faktörü, bir ülkenin seyahat ve turizm endüstrisinin rekabet gücünü belirleyen kritik faktörlerinden biridir. Turistler, tehlikeli ülke veya bölgelere seyahat etmemeleri konusunda kendi ülkeleri tarafından uyarılır. Bu da seyahat ve turizm endüstrisini geliştirmeyi hedefleyen yerleri daha az çekici hâle getirmektedir. Burada terörizmin yanı sıra suç ve şiddet oranı ile suçtan korunmak için polis hizmetlerine ne ölçüde güvenebileceği dikkate alınır. Bu faktör; polis hizmetlerinin güvenilirliği, şiddet, suç ve terör olayları oranı gibi derecelendirmelerden oluşur.

Sağlık ve hijyen: Rekabet gücü için gerekli olan bu faktörde yolcuların rahatı ve sağlığı için iyileştirilmiş içme suyu ve sanitasyon (zararlı mikroorganizmalardan arındırma) erişim önemlidir. Turistlerin hastalanması durumunda ülkenin sağlık sektörünün, doktorların ve hastane yataklarının yeterliliği ile turistlere en uygun şekilde sağlık hizmeti sağlamak oldukça önemlidir. Covid-19 salgınıyla birlikte bu faktörün sıralamalarda daha da önemli hâle geldiği söylenebilir.

İnsan kaynakları: Bir ekonomideki yüksek kalite insan kaynağı, ülke endüstrisinin ihtiyaç duyduğu önemli bir kaynaktır. Bu faktör, ülkelerin eğitim ve öğretim yoluyla becerilerini ne kadar iyi geliştirdiğini ve bu becerileri verimli bir iş gücü olarak ne oranda kullandığını ölçmektedir. Ülkenin yetenek havuzunun derinliğini, insan kaynaklarını en iyi şekilde kullanıp kullanmadığı ve kadınların iş hayatına katılımına ilişkin faktörleri içerir.

Bilişim teknolojilerinde hızlilik: İnternetin gezi planlaması, seyahat ve konaklama rezervasyonu için kullanılması; seyahat ve turizmde bilişim teknolojilerinin önemini giderek artırmıştır. Bilişim teknolojileri, artık tüm sektörler için o kadar yaygın ve önemlidir ki genel çalışma ortamının bir

parçası olarak kabul edilmektedir. Bu faktörde modern ve sabit altyapının varlığı, hızı, işletme ve bireylerin çevrim içi hizmetleri kullanma ve sağlama kapasitesi ölçülmektedir.

b. Turizm Politikaları

Turizmin önceliklendirilmesi: Devletin seyahat ve turizm endüstrisine verdiği öncelik, seyahat ve turizm rekabet gücü üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Devlet politikasının istikrarı, sektörün daha fazla özel yatırım çekme oranını etkiler. Devlet, ulusal ve uluslararası pazarlama kampanyaları yoluyla turistleri doğrudan çekmede önemli bir rol oynayabilir. Bu faktör; bir ülkenin seyahat ve turizm sektörüne verdiği önemi gösterdiği için devlet harcamaları, pazarlama kampanyaları ve ülke markalaşmasının etkinliği ile uluslararası kuruluşlara seyahat ve turizm verilerinin tam ve zamanında verilmesi ile ilgili ölçümleri içermektedir.

Uluslararası açıklık: Uluslararası anlamda rekabetçi bir seyahat ve turizm endüstrisi geliştirmek, belirli bir derecede açıklık ve seyahat kolaylığı gerektirir. Hantal vize gereksinimleri gibi kısıtlayıcı politikalar, turistlerin bir ülkeyi ziyaret etme isteğini azaltmaktadır.

Fiyat rekabet gücü: Bir ülkedeki seyahatle ilgili daha düşük maliyetler, seyahat ve turizm sektörüne yatırım yapılmasının yanı sıra birçok gezgin için ülkenin çekiciliğini de artırmaktadır. Bu faktörde dikkate alınan bileşenler; uçak bileti fiyat ve vergileri, havalimanı ücretleri, otel konaklamalarının maliyetleri, turistlerin satın alma gücü, yaşam ve seyahat maliyetini doğrudan etkileyen yakıt maliyetlerinden oluşmaktadır.

Çevresel sürdürülebilirlik: Turizm için çekici bir konum sağlamada doğal çevrenin önemi yadsınmaz. Bu nedenle çevresel sürdürülebilirliği artıran politika ve faktörler, bir ülkenin destinasyon noktası olarak gelecekteki çekiciliğini sağlamada önemli bir rekabet avantajı sağlar. Bu faktörün bileşenleri; devletin çevre düzenlemelerini uygulaması ve bu konudaki kararlılığı ile su kaynakları, orman kaynakları, deniz yaşamı ve balık stoğu durumunu değerlendiren ölçütlerden oluşmaktadır. Turizmin kendisinin çevresel etkileri göz önüne alındığında seyahat ve turizm sektörünün sürdürülebilir olarak ne ölçüde geliştirildiği de hesaba dâhil edilmektedir.

Sıra Sizde

Görsel 1.10: Kirlenerek çekiciliğini yitirmiş doğa

Turizmin getirdiği olumsuzlukları yaşayıp turistik çekiciliğini kaybetmiş alternatif turizm bölgelerini araştırınız. Araştırmanızın sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

c. Altyapı

Hava taşımacılığı altyapısı: Hava bağlantısı, yolcuların ülkelere giderken erişim kolaylığı yaşamaları açısından oldukça önemlidir. Bu faktörde uçakların mevcut koltuk sayısı, kilometresi, kalkış sayısı ile havalimanı yoğunluğu, hava yollarında çalışan sayısı, iç ve dış hatlar için hava taşımacılığı altyapısının kalitesi gibi göstergeler kullanılarak hava taşımacılığı miktarı ölçülmektedir.

Kara ulaşımı ve bağlantıları: Önemli iş merkezlerine, turistik yerlere verimli ve erişilebilir ulaşımın mevcudiyeti seyahat ve turizm endüstrisi için hayati önem taşımaktadır. Bu; uluslararası konfor, güvenlik ve verimlilik standartlarını karşılayan kara ve demir yolu ağı gerektirmektedir. Bu faktörde bileşenler, yerel bağlantıları mümkün kılan ve belirli bir dereceye kadar turistleri çekebilen yolların varlığı ile ölçülmektedir.

Turistik hizmet altyapısı: Yeterli kalitede konaklama işletmesi ve eğlence tesisinin varlığı bir ülke için önemli bir rekabet avantajı sağlar. Bu faktörün bileşenlerinde araç kiralama ve ATM (Bankamatik) gibi hizmetlere erişim kapsamının yanında mevcut otel oda sayıları ile turizm hizmetinin altyapısının seviyesi ölçülmektedir.

ç. Doğal ve Kültürel Kaynaklar

Doğal kaynaklar: Doğal varlıkları olan ülkeler, turist çekmede açık bir biçimde rekabet avantajına sahiptir. Bu faktörün bileşenleri içerisinde UNESCO Dünya Mirası alanlarının sayısı ve peyzajının güzelliğini temsil eden doğal çevrenin kalitesi, ülkedeki faunanın zenginliği, toplam hayvan türü, millî park ve doğa koruma alanlarının kapsamı, ulusal olarak korunan alanların yüzdesi gibi bir dizi çekicilik ölçüsü bulunmaktadır.

Kültürel kaynaklar ve iş seyahati: Bir ülkenin kültürel kaynakları, seyahat ve turizm rekabet gücünün bir başka kritik etkenidir. Bu faktörün bileşenlerinde bölgedeki kaynaklar, UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Miras alanlarının sayısı, önemli spor veya eğlence etkinliklerine ev sahipliği yapabilecek büyük stadyumların sayısı, kültür ve eğlence için dijital talep ölçümleri ile bir ülkenin kültürel mirasıyla ilgili çevrim içi arama sayısı ölçümlere dâhil edilmektedir. Bir ülkede gerçekleşen uluslararası toplantıların sayısı, kısmen iş seyahatlerini yakalamak için de hesaplamalara katılmaktadır.

1.2.5. Alternatif Turizmin Bölge Kalkınmasına Etkisi

Günümüzde gelişmiş ya da gelişmekte olan hemen hemen her ülkenin bölgeleri arasında az ya da çok gelişmişlik farkı bulunmaktadır. Söz konusu bölgesel gelişme farklılıkları; işsizlik, gelir adaletsizliği, göç gibi ekonomik sorunların yanı sıra eğitim, sağlık ve kültürel olanaklardaki eksiklikleri ve sosyal alandaki olumsuzlukları beraberinde getirmektedir. Devletler, bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını azaltmak için farklı politik yaklaşımlar geliştirse de turizm, günümüzde bu farklılığı azaltmak adına lokomotif sektör olarak görülmektedir. Bu durumun temel nedeni ise geri kalmış bölgelerde tarım ve sanayi için yeterli kaynak ve gelişme olmamasından dolayı bu bölgelerin sahip oldukları doğa, iklim, tarih, kültür gibi özellikleri sayesinde turizmle kalkınabilmeleridir. Alternatif turizm, bu bağlamda bölgesel kalkınma ve yerel ekonomiye katkı anlamında bir can simididir. Her bölge; kitle turizmine uygun olmamakla birlikte kendine has kültürel, tarihî, doğal veya dinî özelliklere sahiptir. Özellikle Türkiye’de hemen her bölgede farklı alternatif turizm olanakları mevcuttur.

Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi geniş anlamda incelendiğinde ülke ekonomisine büyük katkıları olduğu görülür. Gizli ihracat özelliği ile ödemeler dengesine etkisi, işsizliği azaltması ve döviz girdisi sağlama gibi önemli katkıları vardır. Yerel ölçekte bakıldığında ise bölgelerde yeni istihdam alanları yaratması, bölge ekonomisini geliştirmesi, bölgede gelir dağılımını düzenlemesi gibi özellikleri görülür. Ayrıca turizmin gelişmesine bağlı olarak artan altyapı ve üstyapı olanakları, kültürel aktivitelerin gelişmesiyle birlikte sosyal, sağlık ve eğitim hizmetlerinin gelişmesi anlamında etkileri mevcuttur.

Turizmin bölgesel kalkınmaya sağladığı faydalar şunlardır:

- Bir bölgenin doğal güzellikleri, kültürel varlıkları gibi normalde ihracı mümkün olmayan değerler turizmle birlikte bölgeye gelir sağlamaktadır.
- Bölgeye gelen turistlerin taleplerini karşılamaya yönelik yatırımlar, sadece turizm sektörünü değil aynı zamanda pek çok sektörü yatırıma yönlendirmektedir.
- Turistik yatırımlar, sağladıkları katma değerle millî gelir artışına ve dolayısıyla ülkenin ekonomik büyümesine katkıda bulunmaktadır.
- Turizmden gelir sağlayan (Görsel 1.11) ve turistlerle iletişim hâlinde olan bölge halkı, sosyoekonomik açıdan da evrenselleşmektedir.
- Hizmet sektörünün bir kolu olan turizm, doğru yönetildiğinde ülkeyi sanayileşmenin getirdiği olumsuzluklardan koruyarak ülkeye gelir getirmektedir.
- Turizm, bölgede çevre bilincinin gelişmesini sağlamaktadır.
- Turizmle birlikte bölgede kalkınma hızı ve nüfus artış hızı arasındaki dengesizlikler ortadan kalkmakta ve iç göçün önüne geçilmektedir.
- Özellikle kültür turizminin ön planda olduğu bölgelerde yerel kültürle gelir elde eden halk, gelenek ve göreneklerine sahip çıkmaktadır.
- Turizmin gelişmesiyle altyapı, haberleşme ve ulaşım alanında pek çok ilerleme ortaya çıkmaktadır.

Görsel 1.11: Yerel ürünlerin bölge halkına gelir kazandırması

Turizm, ülke ve bölge ekonomisini önemli ölçüde etkiler ama bu etki, her zaman olumlu olmayabilir. Turizmin gelişmesi, bölgelerde kimi zaman olumsuz etkileri de beraberinde getirir. Doğal, tarihî ve kültürel kaynakların yok edilmesi veya bozulması, enflasyon, yabancı iş gücü ve sermaye, kültürel yozlaşma gibi olumsuz etkiler de oluşabilir. Turizmin gelişmesine bağlı olarak oluşabilecek bu tarz durumlara karşı önlemler alınmalıdır. Bu önlemler, bölge henüz kalkınmadan önce belirlenmelidir. Oluşabilecek olumsuzlukları en aza indirmek için yapılacaklar şunlardır:

- Bölgenin kültürel, yerel, coğrafi ve doğal değerlerinin analizi yapılmalıdır.
- Bölgede bulunan mevcut turistik işletmeler ve turistik işletme kapasitesi tahlil edilmelidir.
- Bölgede turizme katkı sağlayan sektörlerin ve sivil toplum örgütlerinin durumu analiz edilmelidir.
- Bölgedeki mevcut kamu yatırımlarının durumu, yerli halkın turizm algısı, potansiyel yerli ve yabancı turist kapasitesi analiz edilmelidir.

Analizler doğru şekilde yapıldığı takdirde turizm sektörü hem bölge ekonomisine gereken katkıyı sağlayarak bölgeyi kalkındıracak hem de turizmin getirdiği çeşitli olumsuzluklardan bölge ve yerli kültür korunabilecektir. Özellikle alternatif turizm için sürdürülebilirlik son derece önemlidir. Önlem alınmadan plansız şekilde gelişen turizm destinasyonlarının bazılarının geri dönülemez şekilde bozulduğu örnekler görülmektedir. Dolayısıyla turizmin getirebileceği olumsuzluklara karşı önlem almak, alternatif turizm açısından hayati önemdedir.

1.2.6. Bölgesel Turizm Gelişim Koridorları

Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı'nda turizmin çeşitlendirilmesi, daha geniş zamana yayılması, bölgesel turizm kalkınmasının sağlanması için yedi turizm gelişim koridoru ve on yeni turizm kentinin oluşturulması önerilmiştir. Koridorlarda belli temalar çerçevesinde turizmin gelişimi planlanacaktır. Planlamalarda turizm kentleri mantığında olduğu gibi geniş alanların turizm gelişimine açılması hedeflenecektir. Koridorlardaki alternatif turizm türlerinin gelişiminin yakın çevredeki diğer kültürel ve doğal değerlerle de ilişkilendirilmesi sağlanacaktır. Alınan kararlar sonucunda oluşturulacak olan koridorlar şunlardır:

a. Zeytin Koridoru

Güney Marmara Zeytin Koridoru, Marmara Denizi'nin güneyinde bulunan bölgeyi kapsamaktadır. Bölge; doğası, alternatif tıpta kullanılan çeşitli bitki türleri, zeytin ve üzüm yetiştiriciliğiyle birlikte önemli zeytin ve zeytinyağı (Görsel 1.12) üretimi potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel, koridorun geliştirilmesinde sağlık ve gastronomi turizminin ana tema olarak kullanılması planlanmaktadır.

Görsel 1.12: Zeytin ürünleri

b. Kış Koridoru

Erzincan, Erzurum, Ağrı, Kars ve Ardahan illerini kapsayan bölgedeki mevcut ve potansiyel termal, kültür ve kış turizmi merkezleri dikkate alınarak oluşturulan koridor boyunca kış turizmine hizmet verebilecek turizm çeşitliliğinin sağlanması planlanmaktadır.

c. İnanç Turizmi Koridoru

Tarsus'tan başlayıp Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa (Görsel 1.13) ve Mardin yörelerini kapsamaktadır. Tarihî yapılar restore edilerek kültür ve inanç turizminin geliştirilmesi planlanmaktadır.

Görsel 1.13: Balıklıgöl / Şanlıurfa

ç. İpek Yolu Turizm Koridoru

Tarihî İpek Yolu güzergâhının Anadolu'daki parçalarından biri olan ve İstanbul üzerinden Avrupa'ya ulaşan bölümü üzerinde bulunan Ayaş-Sapanca Koridoru; Adapazarı, Bolu ve Ankara

Etkinlik

Aşağıdaki yönergelere göre kitle turizmi ve alternatif turizmin genel olarak turizme sağladığı ekonomik etkilere yönelik münazara etkinliği düzenleyiniz.

1. Sınıf mevcuduna göre iki tartışma grubu ve bir jüri oluşturunuz.
2. Birinci grubun kitle turizminin, ikinci grubun ise alternatif turizmin ülke ekonomisine daha çok katkısı olduğunu savunması isteyiniz.
3. Grubun içinden bir kişiyi sözcü olarak seçiniz ve münazara başlamadan önce bunu belirtiniz.
4. Münazarayı üç aşamada gerçekleştiriniz.
 - Her öğrenci, konuşmasını üçer dakika karşılıklı olarak aktaracaktır.
 - Her öğrenci, birer dakika soru sorma veya savunma hakkını kullanacaktır.
 - Grup sözcüsü, üç dakika sürede son sözünü söyleyecektir.
5. Uzun olmamak kaydı ile (2-3 dakika) görsel materyallerden yararlanabilirsiniz (Bu süre konuşma süresine dâhil değildir.).
6. Münazara etkinliği aşağıda verilen değerlendirme ölçeğine göre değerlendirilerek puanlanacaktır.

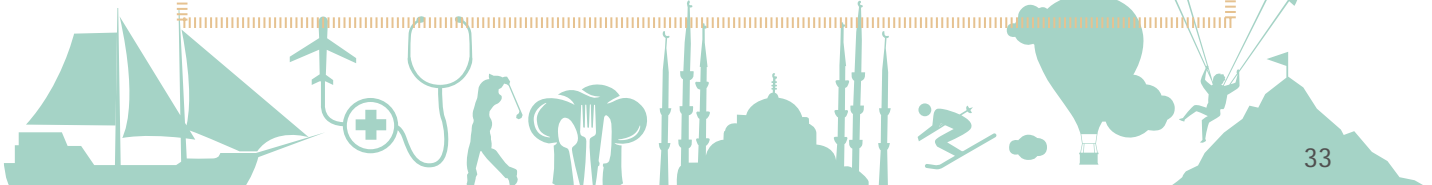
DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
Dili doğru ve etkili kullanma					
İkna becerisi					
Özgün buluş ve örnekleme yapma					
Karşıt tez oluşturabilme					
Vurgu, tonlama, jest ve mimikleri kullanma					
Zamanı etkili ve verimli kullanma					
Nezaket kurallarına uyma					
Konuya hâkimiyet, konu dışına çıkmama					
Grup içi uyum					
TOPLAM					

Sıra Sizde

Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı'nda 10 yeni turizm kentinin araştırma ve planlama çalışmalarının tamamlanması hedeflenmektedir. Turizm kentlerinde belli temalar çerçevesinde turizmin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Planlamalarda farklı turizm türleri ile geniş alanların turizm gelişimine açılması planlanmaktadır. Turizm kentlerindeki alternatif turizm türlerinin gelişiminin yakın çevredeki diğer kültürel ve doğal değerlerle de ilişkilendirilmesi sağlanacaktır.

1. Önerilen turizm kentlerinin hangileri olduğunu araştırınız.
2. Araştırmalarınız sonucunda bulduğunuz turizm kentlerinden birisini seçiniz. Seçtiğiniz kentin alternatif turizm açısından öne çıkan veya geliştirilebilecek özelliklerini araştırınız. Araştırmanızın sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

A. Aşağıdaki cümlelerdeki boşlukları uygun sözcüklerle doldurunuz.

1. Sosyal ve ekolojik uyuma, yerel ve yabancı girişimcilerin iş birliğine ve gelişmede yerli malzeme kullanılmasına öncelik verme amacını güden turizm çeşidine denir.
2. Ödemeler dengesi, bir ülkenin belli bir içinde diğer ülkeler ile olan tüm ekonomik işlemlerini gösteren tablodur.
3. Ülkeler, artan turizm pazarından aldığı payı ve dolayısıyla turizm gelirlerini artırmak için sürekli içindedir.
4. Alternatif turizm, tüketicilere daha kişiselleştirilmiş bir seyahat deneyimi sağlamak için türetilen pazardır.
5. Benzer niteliklerde mal veya hizmetlere gereksinim duyan, bir ya da daha çok benzer özelliği paylaşan, küçük bir tüketici kitlesinin isteklerini daha iyi karşılamak amacıyla geliştirilen pazarlama faaliyetleri..... olarak tanımlanmaktadır.
6. Alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi ile..... üretici ve satıcıların turistlerle iletişim kurmaları ve onlardan alışveriş yapmaları sağlanarak turizmin bölge ekonomisine katkısı artırılmaktadır.
7. Artan rekabet ortamında turizmin çeşitlendirilerek yılın ayına ve ülkenin farklı bölgelerine yayılması artık bir zorunluluk olmuştur.
8. Rekabetçilik endeksi, ülkelerin veya bölgelerin birbirleri arasında belirli sektörlerde rekabet edebilme gücünü gösterenve bu puanlama sonucu oluşan sıralamadır.
9. İnanç Turizmi Koridoru, Tarsus'tan başlayarak Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa ve yörelerini kapsamaktadır.
10. Trakya Kültür Koridoru, Edirne, Kırklareli ve illerini kapsamaktadır.

B. Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.**11. Aşağıdakilerden hangisi alternatif turizmin özelliklerinden biri değildir?**

- A) Yerel halk ile turist etkileşimine uyumludur.
- B) Yerel ve özgün mimariyi dikkate alır.
- C) Büyük ölçekli uzman tur operatörlerinin kontrolünde turlar düzenlenmektedir.
- D) Sürdürülebilir anlayışı temel alan, yavaş bir gelişim göstermektedir.
- E) Küçük ölçekli, yerel yatırım veya girişimlere öncelik vermektedir.

12. Aşağıdakilerden hangisi, alternatif turizmin özelliklerinden biridir?

- A) Bireye yöneliktir ve maliyeti yüksektir.
- B) Doğal çevreye zarar veren yönlere sahiptir.
- C) Genellikle sahillerde yoğunlaşır.
- D) Gelişim hızlı ve tüketim yönlüdür.
- E) Taşıma kapasitelerini zorlar.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

13. Aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Kitle turizmi, bireye yöneliktir ve maliyeti yüksektir.
- B) Alternatif turizmde mekân ve zaman açısından yayılma yoktur.
- C) Alternatif türlerin birçoğu, kırsal alanlarda gerçekleşmektedir.
- D) Kitle turizmi doğa dostudur.
- E) Doğal kaynakların büyük bir kısmı yenilenebilir özelliktedir.

14. Aşağıdakilerden hangisi, alternatif turistlerin özelliklerinden biri değildir?

- A) Bireysel ya da küçük gruplar hâlinde seyahat eder.
- B) Keşfetmeyi sever.
- C) Uzun süre bir yerde kalabilir.
- D) Çevreye duyarlıdır.
- E) Kültürel değerlere saygılıdır.

15. Alternatif turizm tanımları incelendiğinde turizmin birçok paydaştan oluştuğu görülmektedir.

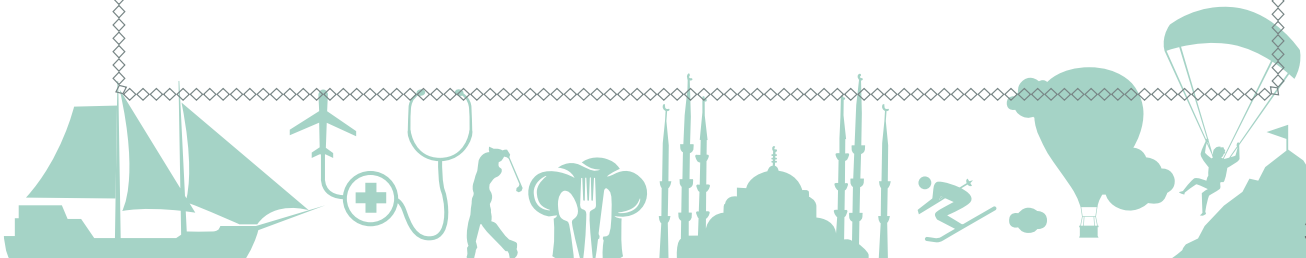
- I. Uluslararası tur operatörleri
- II. Doğal çekicilikler
- III. Yerel halk
- IV. Yerel kültür
- V. Turistler

Yukarıdakilerden hangileri, alternatif turizm paydaşları içinde yer alır?

- A) I ve II
- B) II ve V
- C) I, II ve V
- D) II, III ve V
- E) II, III, IV ve V

16. Aşağıdakilerden hangisi, turizm gelirlerini artırmak için yapılması gerekenlerden biri değildir?

- A) Turizmi yılın 12 ayına yaymak
- B) Kitle turizmini öncelikli ve tek hedef olarak belirlemek
- C) Turist sayısını artırmak
- D) Turistlerin harcama miktarını artırmak
- E) Turistlerin geceleme sürelerini artırmak

17. Aşağıdakilerden hangisi, 2023 turizm eylem planında yer alan turizm koridorlarından biri değildir?
- A) Akdeniz Kıyı Koridoru
B) İnanç Koridoru
C) Zeytin Koridoru
D) Yayla Koridoru
E) İpek Yolu Koridoru
18. Aşağıdakilerden hangisi; göreceli olarak benzer niteliklerde mal veya hizmetlere gereksinim duyan, bir ya da daha çok benzer özelliği paylaşan, küçük bir tüketici kitlesinin isteklerini daha iyi karşılamak amacıyla geliştirilen pazarlama faaliyetleridir?
- A) Alternatif turizm pazarı
B) Yeşil pazarlama
C) Bölgesel pazarlama
D) Kırsal turizm ekonomisi
E) Niş pazarlama
19. Aşağıdakilerden hangisi, alternatif turizm pazarının temel özelliklerinden biri değildir?
- A) Tüketicilere farklı alternatifler ve ürün çeşitliliği sunmak
B) Turistlerin yerel halkla iletişim hâlinde olmasına olanak sağlamak
C) Yerel halkın turizmden gelir sağlamasına imkân vermek
D) Turizmin yıl boyunca yapılmasını sağlamak
E) Doğal ve kültürel çekicilikleri daha fazla gelir getirecek şekilde değiştirmek
20. Aşağıdakilerden hangisi, turizm alanında gelişmişlik ve rekabetçilik faktörlerine göre çevresel faktörlerden birisidir?
- A) Emniyet ve güvenlik
B) Uluslararası açıklık
C) Hava taşımacılığı altyapısı
D) Turistik hizmet altyapısı
E) Kültürel kaynaklar ve iş seyahati

2. ÖĞRENME BİRİMİ

ALTERNATİF TURİZM ÇEŞİTLERİ

KONULAR

- 2.1. Yaygın Alternatif Turizm Çeşitleri
- 2.2. Diğer Alternatif Turizm Çeşitleri

KAVRAMLAR

- Kruvaziyer
- Ekoturizm
- Flora
- Trekking
- Ornito
- Dark turizm
- Kültürel miras

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Kruvaziyer turizmi
- Gastronomi turizmi
- Botanik turizmi
- Rafting turizmi
- Kuş gözlemciliği

HAZIRLIK SORULARI

1. Bulduğunuz ilde yapılan turistik etkinlikler nelerdir? İfade ediniz.
2. Deniz kenarında tatile gitmek dışında bir turizm etkinliğine katıldınız mı? Gözlemlerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.1. YAYGIN ALTERNATİF TURİZM ÇEŞİTLERİ

İnsanları turizme yönelten birçok sebep vardır. Merak, bunun altında yatan önemli bir faktördür. İnsanların ilgi, beklenti ve merakları birbirinden farklıdır. İnsanları turizme yönelten sebepler, turizmin farklı çeşitlerini ortaya çıkarmıştır. Kimi eğlenmek isterken kimi dinî sebeplerle turizm faaliyetlerine katılmaktadır. Bu da turizmde çeşitliliği ortaya koymaktadır.

Turizm pazarındaki payını büyütme isteyen ülkeler arası rekabet artmakta ve ülkeler, turizmi çeşitlendirmektedir. Bu çabalar sayesinde birçok alternatif turizm çeşidi ortaya çıkmıştır. Sağlık ve termal, kış sporları, hava sporları, yat ve kruvaziyer, inanç, yayla, golf, gastronomi, doğa sporları ve dağcılık, av turizmi ve ekoturizm en yaygın alternatif turizm çeşitleridir.

2.1.1. Sağlık Turizmi

Sağlık; kişinin beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik hâlinde olmasıdır. **Sağlık turizmi,** ikamet edilen yerden başka bir yere (yurt içi veya yurt dışı) tıbbi ameliyatlar, diş, göz tedavileri, organ nakli, tanı hizmetleri gibi tıbbi ve sağlıklı yaşam, zindelik, yaşlı bakımı gibi tıbbi olmayan hizmetleri almak üzere seyahat eden insanların oluşturduğu turizme denir. Tedavi amaçlı giden kişilere de **sağlık turisti** denir. Sağlık turizmi, dünyada ve Türkiye’de son yıllarda popüler hâle gelen çok önemli bir alternatif turizm çeşididir.

Ortalama yaşam süresi uzadığı için yaşlı nüfus oranı giderek artmaktadır. Artan nüfus ve yaşlı oranı, sağlık hizmetlerine ödenen giderleri de artırmaktadır. İnsanlar, kaliteli ve sağlıklı bir yaşam arayışı içerisinde. Bu sebeple kaliteli ve ucuz sağlık hizmetlerine ulaşmak için uluslararası seyahatlere yönelmişlerdir. Özellikle gelişmiş ülkelerde sağlık maliyetlerinin yükselmesi sebebiyle tedavileri daha kaliteli ve ekonomik yapan ülkeler ortaya çıkmış ve bu durum, sağlık turizmi sektörünün oluşmasını sağlamıştır (Görsel 2.1).

Görsel 2.1: Sağlık için seyahat

Tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin (sigorta şirketlerince karşılanan) yanı sıra estetik operasyonlar, saç ekimi gibi sağlık hizmetleri de (sigorta şirketlerince karşılanmayan) sağlık turizmi kapsamında yer almaktadır. Sağlık turizmi, hasta ve refakatçilerine tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin yanı sıra turistik hizmetleri de sunmaktadır. Sağlık turizmi, bu yönüyle diğer turizm çeşitlerinden farklıdır ve yüksek katma değer sağlamaktadır.

Dünyada sağlık turizmi amaçlı hareketliliğin 500 milyonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Sağlık turizminde doğan hareketlilik, 2017 yılında 100 milyar doları aşmıştır. Uluslararası sağlık turizmi, dünyanın en hızlı büyüyen sektörleri arasındadır. Turizm hizmetinin yanı sıra sağlık hizmeti de

satmasından dolayı kârlı bir sektördür. Bu durum, büyük bir rekabete neden olmaktadır. Tayland, Singapur, Küba, Türkiye, Hindistan, Kosta Rika, ABD, Güney Kore, Almanya, Macaristan ve Malezya gibi ülkeler sağlık turizmi alanında öne çıkmaktadır. Gelişmiş ülkeler, sağlık turizmi ile ilgili akreditasyon ve standartları belirleyen düzenlemeler yapmaktadırlar.

?

Bunları Biliyor musunuz?

Sağlıkta akreditasyon, sağlık kuruluşlarının sundukları hizmetin tümünün kalitesini artırmak ve sürekliliğini sağlamak için, tasarlanmış standartları karşılayıp karşılamadığının değerlendirildiği bir süreçtir. En çok bilinen ve yaygın olarak kullanılan sağlık akreditasyon sistemi olan Joint Comission International [Coyint Komisijn İnterneşinil (JCI)] 1994 yılında yapılandırılmıştır.

Sağlık turizmini (Görsel 2.2) geliştiren nedenler;

- Yaşanan ülke veya şehirlerde bazı tedavilerin mümkün olmaması
- Hastaların kendi ülkesindeki yüksek maliyetler
- Yüksek sağlık teknolojilerine ulaşma isteği
- Tedavi olmanın yanı sıra turistik etkinliklerde bulunma isteği
- Daha kaliteli ve daha kısa zamanda hizmet alma isteği
- Kişinin hayata tutunma ve yaşam isteği
- Kronik hasta, yaşlı ve engellilerin başka ortamlara gitme ve tedavi olma istekleri
- Hastaların ülkesindeki tatil olanaklarının sınırlı olması
- Ulaşımın daha kolay hâle gelmesi şeklinde sıralanabilir.

Görsel 2.2: Sağlık turizmi

Sağlık turizminde sunulan hizmetler, Tablo 2.1'de yer alan dört ana başlıkta ele alınmaktadır:

Tablo 2.1: Sağlık Turizminde Sunulan Hizmetler

Hizmetler	İçerikleri
Yaşlı Bakım Hizmetleri	Herhangi bir şikâyeti olmayan ileri yaş bireylerin başka ülkeye bakım amaçlı seyahatlerinde verilen hizmetlerdir.
Sağlığı Geliştirmeye Yönelik Hizmetler	SPA & Wellness (velnes), termal kaynaklı sağlık, bitkisel tedavi, masaj vb. hizmetlerdir.
Tedaviye Yönelik Hizmetler	Ameliyatlar, estetik cerrahi, kanser tedavisi, göz ve diş tedavileri vb. hizmetlerdir.
Rehabilitasyon Hizmetleri	Diyaliz ve bağımlılıkla mücadele programları gibi hizmetlerdir.

birçok hekim, doğal sıcak su kaynaklarını tedavi amaçlı olarak kullanmaya öncülük etmiştir. Antik kentler, bu su kaynaklarının yakınlarına kurulmuş ve tedavi amaçlı yapılmıştır. Pamukkale / Hierapolis, Bergama / Allianoi ve Balçova / Agamennon bilinen en eski kaplıca merkezleridir (Görsel 2.4). Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde de sıcak su kaynakları etrafında kaplıca yapılması geleneği sürdürülmüştür. Türk hamamı olgusu da bu şekilde doğmuştur. Roma, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nde yapılan tesisler ile günümüz modern tesislerinin aynı topraklar üzerinde bulunması ve kullanılıyor olması turizm açısından oldukça önemlidir.

Görsel 2.4: Pamukkale (Hierapolis) Antik Havuz

Türkiye'de 1500'den fazla termal kaynak ve konaklama tesisi ve 200'den fazla kaplıca tesisi bulunmaktadır. Bu kaplıcaların %33,5'i Ege, %28'i Orta Anadolu, %20'si Marmara, %10'u Doğu ve Güneydoğu Anadolu, %4,5'i Akdeniz ve %3,5'i Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Atatürk'ün isteğiyle kaplıca turizminin gelişmesine dönük ilk uygulamalar başlatılmış ve Türkiye'nin ilk modern kaplıca tesisleri 1936'da Yalova'da açılmıştır. Ülkenin batısında hemen hemen her ilde kaplıcalar vardır. En çok bilinen termal turizm destinasyonları; Afyon, Denizli, Balıkesir, Bursa, Bolu, Kütahya ve Ankara'dır. Türkiye'nin önemli kaplıca ve termal merkezleri şunlardır:

- Afyonkarahisar Merkez Ömer ve Gecek Kaplıcaları
- Afyonkarahisar Sandıklı Hüdai Kaplıcaları
- Ankara Kızılcahamam, Haymana ve Ayaş Kaplıcaları
- Balıkesir Gönen ve Susurluk Kaplıcaları
- Denizli Pamukkale ve Karahayıt Kaplıcaları
- Yalova Termal Kaplıcaları
- Bursa Kükürtlü, Vakıfbağçe, Tümbüldek ve Oylat Kaplıcaları
- İzmir Balçova, Bayındır ve Bergama Kaplıcaları
- Uşak Hamamboğazı Kaplıcaları
- Bolu Karacasu Kaplıcaları
- Kütahya Ilica, Gediz ve Eynal Kaplıcaları (Görsel 2.5)

Görsel 2.5: Gediz Ilicasu Kaplıcası / Kütahya

Bilgi Kutusu

Termal Turizm Kavramları

Kür: Tedavi etkeninin belli dozda, seri hâlde, düzenli aralıklarla, belli sürelerle tekrarlanarak verilmesi ile uygulanan tedavi yöntemidir.

Termalizm: Kaplıcalardan elde edilen doğal su kaynaklarının tedavi amacıyla kullanılmasıdır.

Balneoterapi: Mineral termal sular kullanılarak yapılan tedavidir. Banyo, içme ve inhalasyon yöntemleri ile kür tarzında tedavi amaçlı kullanılmaktadır.

İnhalasyon: Termomineral su zerrecikleri ile yapılan soluma uygulamalarıdır.

İçme kürleri: Mineralli sular ile kaplıcalarda ya da yaşanan yerde yapılan içme kürleridir.

Peloidterapi: Şifalı çamurların tedavi için kullanılmasıdır.

Klimaterapi: Hava sıcaklığı, nem, rüzgâr şiddeti ve hızı, güneş ışınımı ve benzeri iklimsel faktörlerin sistematik ve dozlanmış kür tarzında uygulanmasıdır.

Talassoterapi: Deniz suyu ve güneşten faydalanılarak yapılan tedavidir.

Hidroterapi: Tatlı suyla yapılan tedavidir. Her birey için özel olarak düzenlenen ve ideal olarak amaca uygun inşa edilmiş havuzlarda gerçekleştirilen, sinir-kas-iskelet sistemiyle ilgili fonksiyonları geliştirme-iyileştirme amaçlı bir havuz tedavi programı olarak da tanımlanmaktadır.

Fizik tedavi ve rehabilitasyon: Kaplıca tedavisinde kullanılan elektroterapi, egzersiz tedavileri, masaj ve diğer yöntemlerdir.

Speleojerapi: Mağaralar kullanılarak yapılan tedavidir.

Helioterapi: Güneş ışığı ile yapılan tedavidir.

Üvalizm: Meyve ve sebzeler ile yapılan bir tedavidir.

Medikal tedavi: Kaplıca tedavisi sırasında hastaya lokal veya sistemik olarak uygulanan ilaç tedavi yöntemidir.

Destek uygulamalar: Sağlık eğitimi, diyet uygulamaları, günlük yaşam aktivitelerinin düzenlenmesi, davranış değişikliği eğitimleri ve psikolojik destek yöntemidir.

Uluslararası standartlarda bir termal sağlık tesisi için şu özellikler aranmaktadır:

- Uygun ve yeterli fiziki altyapı bulunması
- Uluslararası hijyen ve sanitasyon mevzuatlarına uygun olması
- Termal suyun fiziksel ve kimyasal özelliklerinin ilan edilmesi
- Tesisin doğal termal su havuzunun olması
- Modern tıbbi teknoloji olması
- Fiziksel aktivite ve spor imkânlarının bulunması
- İyi korunmuş düzenli çevresel etkenler
- Ulaşım ve transfer standartlarının sağlanması
- Kadrolu sağlık çalışanlarının yeterliliği
- Eğitimli yardımcı sağlık personelinin bulunması

- Sağlık hizmetlerinde etik değerlere bağlılık ve veri gizliliğinin korunması
- Tesiste klimaterapi, hidroterapi, diyetterapi, çamur tedavisi, inhalasyon terapisi gibi farklı tedavi imkânlarının veriliyor olması
- Tedavi protokollerinin uluslararası standartta olması ve hastaların bilgilendirilmesi
- Yurt dışı sağlık sigortaları için gerekli anlaşmaların yapılmış olması gerekir.

SPA & Wellness turizmi: “SPA” sözcüğü, Latince “Salus Per Aquam” (Salus Per Akuam) kelimelelerinin kısaltması olarak kullanılmaktadır. “Su ile gelen sağlık” anlamına gelmektedir. SPA, suyun tedavi amacıyla farklı şekillerde kullanılmasıyla gelen sağlığı ifade etmektedir.

Wellness, insanların akıl ve vücut sağlığı açısından iyi ve zinde olmasını ifade eder. Wellness kelimesi “iyilik hâli” anlamına gelir. Wellness turizminin kapsamına cilt bakımı, masaj, çamur banyosu, yosun banyosu, talassoterapi vb. girmektedir (Görsel 2.6). Wellness turizmi, tıbbi müdahale için seyahat edilen medikal turizmin aksine beden ve zihin bütünlüğü için de bir iyilik sağlamaya çalışır. Sağlık turizminin en yeni yüzüdür. Wellness turizminin sağlık turizmine hediye ettiği tesis tipi SPA’lar, büyük bir gelişme göstererek sağlık turizminin merkezine oturmuştur. Oldukça popüler olan SPA ve Wellness hizmetleri, uluslararası standartlardaki otellerin bünyesinde verilmektedir.

Avrupa Kaplıcalar Birliği [EuropeSpa (Yuropsıpa)], Avrupa düzeyinde kalite ve standart çalışması yürütmektedir. Bu kapsamda, başvuran gönüllü işletmelere “EuropeSPA-med” (Görsel 2.7) (Yuropsıpamed) ve “EuropeSPAwellness” (Yuropsieyvelnis) adlı iki kalite sertifikasyonu verilmektedir. Amacı, Avrupa kaplıcalarında kaliteyi yükseltmek ve belgelendirmektir. Servis kalitesi, altyapı, hijyen, termal su içeriği ve personel yapılanmasına kadar birçok parametre sertifikasyonda EuropeSpa tarafından değerlendirilmektedir. Bu sertifikaların alınmış olması, hastaların yönlendirilmesi açısından önemlidir.

c. Yaşlı turizmi ve engelli turizmi

Yaşlı turizmi; bakıma muhtaç yaşlıların sağlığını koruma, iyileştirme, rehabilite etme ve geliştirme amacıyla ikamet ettikleri yerden başka bir yere yaptıkları seyahati ve konaklamaları ifade eder. Bu tür turizm için geriatri turizmi, 3. yaş turizmi ve ileri yaş turizmi kavramları da kullanılmaktadır (Görsel 2.8). Özellikle gelişmiş Batı ülkelerinde yaşlı nüfus oranı

Görsel 2.6: Wellness turizmi

Görsel 2.7: Europespa

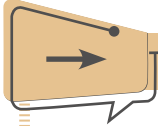

Görsel 2.8: Yaşlı turizmi

giderek artmaktadır. Bu durum, yaşlı bakım hizmetlerinin maliyetlerini de yükseltmektedir. Gelişmiş ülkeler, yaşlı nüfusun bakım hizmetlerini hem mali olarak hem de termal ve iklim şartları yönünden daha uygun olan ülkelere yönlendirmektedir. Bu da yeni bir turizm pazarı oluşturmaktadır.

Engelli turizmi; engelli bireylere verilen koruyucu, iyileştirici ve rehabilite edici sağlık hizmetlerini kapsamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünya nüfusunun %10'u engelli bireylerden oluşmaktadır. Bu turizm şekli, engelli bireylerle birlikte seyahat eden aileler de düşünüldüğünde büyük bir kitleyi oluşturmaktadır. Günümüzde konaklama, ulaşım ve diğer turizm altyapılarını engellilere göre düzenleyen ülkeler, turizm pazarında da avantaj elde etmektedir. Herkes için erişilebilir bir turizm, aynı zamanda temel bir insan hakkı olarak görülmelidir.

Sıra Sizde

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının engellilerin konaklama tesislerine erişimini kolaylaştırmak amacıyla işletmelerin uyması için belirlediği standartlar nelerdir? Konuyla ilgili araştırma yaparak bir sunum hazırlayınız. Sunumunuzu sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sağlık turizmi ve Türkiye

İklim dezavantajları nedeniyle özellikle romatizmal hastalıkların yoğun olarak görüldüğü Kuzey Avrupa ve İskandinav ülkelerinde termal turizme olan talep daha fazla hissedilmektedir (Görsel 2.9). Türkiye; iklim, fiyat, güvenlik ve ulaşım açısından göreceli; medikal turizm, termal turizm ve SPA & Wellness ve ileri yaş turizmi açılarından olağanüstü avantajlara sahiptir. Ayrıca Türkiye; coğrafi yakınlık, kültürel benzerlik, Orta Doğu'da bulunmayan doğa ve iklim şartları gibi faktörler göz önünde bulundurulduğunda Orta Doğu ülkeleri için de önemli bir sağlık ve termal turizm destinasyonu olabilecek konumdadır.

Görsel 2.9: Tedavi edici çamur havuzu

Türkiye'nin de gelişmiş ülkelerdeki nitelikli sağlık hizmetleriyle rekabet edebilecek düzeyde sağlık hizmetleri sunmasından dolayı ülkeye dünyanın dört bir yanından tedavi amacıyla turistler gelmektedir. Ayrıca yetişmiş ve eğitilmiş insan gücü potansiyeli, sağlık turizminde Türkiye'nin önemli avantajları arasındadır.

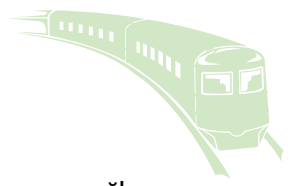
Gelişmiş ülkelerde sağlık giderlerinin fazla olması nedeniyle hastaların tedavi hizmetlerini azaltmaya yönelik olarak sağlık hizmetlerinin daha düşük maliyetli ülkelere temin etme eğilimi artmaktadır. İsveç, Norveç ve Danimarka'dan sonra Almanya ve Hollanda'daki bazı özel sigorta şirketlerinin de termal tedaviler için Türkiye'ye göndereceği hastalarının masraflarını karşılama kararı almaları, termal turizm açısından önemli bir pazar payı oluşturmaktadır.

Türkiye'de sağlık turizmi ile ilgili çalışmalarını koordine etmek üzere 2015 yılında T.C. Sağlık Bakanlığı bünyesinde Sağlık Turizmi Koordinasyon Kurulu (SATURK) oluşturulmuştur.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının sağlık turizmi ile ilgili yaklaşım ve hedeflerinden bazıları şunlardır:

- Yenilenebilir jeotermal kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasına yönelik olarak gelenek-

sel kaplıca kullanımından farklı bir anlayış geliştirmek

- Termal turizmin geliştirilmesi için kür parkı, kür merkezi ve konaklama entegrasyonu sağlayan uluslararası standartlara sahip nitelikli tesislerin sayısı ile birlikte turizm geliri ve turist sayısını artırmak
- Termal suların yıkanma amaçlı kullanımı dışında insan sağlığı, zindelik, rekreasyon, eğlence, dinlenme ve spor tesisleri gibi imkânların yer aldığı ve 12 ay boyunca hizmet verebilen tesisler yaratmak
- Termal turizmin geliştirilmesi sonucunda sürekli istihdam oluşturabilmek
- Yüksek iç turizm talebini karşılayabilmek
- Yaşlanan ABD ve AB nüfus yapısının oluşturduğu talepten yararlanabilmek
- Ortadoğu ve komşu ülkelerden turizm pazar payının artmasını sağlamak
- Türkiye'nin termal turizmde Avrupa'nın en önemli, dünyanın ise ilk beş destinasyonundan birisi olmasını sağlamak

2.1.2. Kış Sporları Turizmi

İnsanlar; yaz aylarındaki deniz, kum, güneş eksenli turizm faaliyetleri dışında da arayışlara girmişlerdir. Bu arayışlar neticesinde ortaya çıkan alternatif turizm çeşitlerinden birisi de kış sporları turizmidir. Bu turizm şekline “kış turizmi” de denilmektedir. **Kış turizmi**; odağında kayak sporunun bulunduğu ve buna uygun karlı ve eğimli alanlara yapılan seyahatleri, konaklama ve diğer hizmetlerden yararlanmayı kapsayan faaliyet ve ilişkilerin bütünü şeklinde tanımlanmaktadır (Görsel 2.10).

Kış turizmi, dağların karla kaplı olduğu zamanlarda yapılan sporlara dayalı bir turizm hareketidir. Kış sporları belirli merkez ve alanlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kış turizm alanlarında sportif faaliyetler için kayak pistleri ve mekanik tesislerin kurulduğu alan, **kayak alanı** olarak tanımlanır. Konaklama, hizmet, eğlence ve ağırlama tesislerinin kurulduğu alana da **yerleşim alanı** denir.

Kış turizmi, diğer turizm türlerine göre turistlerin daha çok harcama yaptığı bir turizm türüdür çünkü kış turizmine yönelik ekipmanlar ve kış tatili daha çok maliyet içermektedir.

Kayak, en başta gelen kış sporu olsa da çok çeşitli kış sporları bulunmaktadır (Görsel 2.11). Tablo 2.2'de gösterilen kış sporlarının bir kısmı, sadece profesyonel sporcular tarafından; bir kısmı da hem amatörler hem de profesyoneller tarafından yapılmaktadır.

Görsel 2.10: Kış turizmi

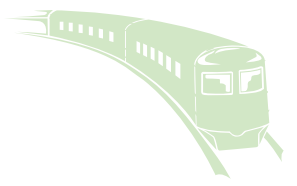

Görsel 2.11: Kayak

Tablo 2.2: Kış Sporları Çeşitleri

	<p>Snowmobile (Sınovmobil) (Kar motoru) Karmobil veya kar motosikleti, kışın kar üzerinde seyahat ve eğlence için tasarlanmış bir araçtır. Bu araçlarla yapılan bir aktivitedir.</p>		<p>Skeleton (Sıkaletın) Atletlerin küçük bir kızakla buzlu bir yükseklikten aşağı doğru yüzükoyun bir şekilde hızlıca kaydığı, bireysel olarak yapılan kış sporudur.</p>
	<p>Kar voleybolu Plaj voleybolu kuralları uygulanarak kar üzerinde oynanan bir voleybol türüdür.</p>		<p>Skibob (Sıkıbab) Bisiklet ile kayağın birleştirilmiş hâlidir. Tekerleklerin yerine kayakların olduğu bisiklet tipi araç ile yapılan kış sporudur.</p>
	<p>Heliski (Heliski) Kayakçıları helikopter ile kayak için hazırlanmış pistler dışındaki tepelere bırakıp oradan kaymalarının sağlandığı bir kış sporudur. Sadece profesyonellerin yapabileceği bir spor türüdür.</p>		<p>Snowkite (Sınovkayt) İnsanların karda veya buzda kaymak için uçurtma gücünü kullandıkları bir açık hava kış sporudur. Kayakçı, büyük atlayışlarda güç vermek için bir uçurtma kullanır.</p>
	<p>Buz tırmanışı Buzullarda ve donmuş şelalelerde yapılan tırmanıştır.</p>		<p>Biatlon (Bayıtın) Kayaklı koşu ile tüfekli atışın bir araya getirildiği kış sporudur.</p>
	<p>Snowboard (Sınovbort) İki ayak, tek tahta üzerinde sabitle-nir ve kar üzerinde hareket edilerek yapılır. Kar üzerinde sörf yapmaya da benzetilebilir.</p>		<p>Kayak En yaygın yapılan kış sporudur. Profesyonel ve amatör olarak yapılabilir. Dünyada “Kuzey disiplini” ve “Alp disiplini” olmak üzere iki alt başlıkta toplanmaktadır. Bu disiplinlerin özellikleri, kayak alanlarının yer seçimini etkilemektedir. Kayakla atlama ve kayaklı koşu gibi farklı spor türleri de vardır.</p>
	<p>Kar kızığı Tek ya da iki kişilik ekipmanlar ile yapılabilen bir spordur.</p>		<p>Snowtubing (Sınovtübink) Şişme lastik ile yapılan kayaktır.</p>
	<p>Kar rafting Bilinen rafting sporundaki gibi şişme bir botun kullanıldığı kar raftinginde bu kez su değil, kar üzerinde ilerlemek gerekmektedir.</p>		<p>Buz pateni “Buz zeminde kızaklı paten ile kaymak” anlamına gelen bu spor, yapay buz üzerinde de yapılabilir. Yapay buz üzerinde buz hokeyi ve körling gibi oyunlar da oynanmaktadır.</p>

Kış sporları turizminin sağladığı faydalar şu şekilde sıralanabilir:

- Turizmin 12 aya yayılmasında etkin rol oynamaktadır.
- Yerel istihdam yaratmaktadır.
- Yaz aylarında çalışan ve kışın işsiz kalan vasıflı turizm personelinin ekonomiye kazandırılmasında rol oynamaktadır.
- Yerel yatırımlar yapılması sayesinde yerel kalkınmayı olumlu yönde etkilemektedir.
- Kış sporlarının yanı sıra av, doğa, dağcılık vb. turizm çeşitleri için de altyapı oluşturmaktadır.

Faydalarının yanı sıra kış sporlarının dar bir alan ve zamanda yapılıyor olması da yoğunluğa neden olmaktadır.

Türkiye'deki kayak merkezleri

Türkiye'nin jeolojik yapısı ve iklim özellikleri, kış sporları için son derece uygundur. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilmiş olan kış sporları temalı 29 adet Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi (KTKGB) bulunmaktadır. Bu bölgelerin konaklama ve mekanik tesis imkânı sunması bakımından 9 adedi faal, 7 adedi ise kısmen faaldir (Görsel 2.12).

Görsel 2.12: Türkiye'deki kış sporları merkezleri

Türkiye'deki en popüler kış sporları merkezleri şunlardır:

Palandöken / Erzurum: Palandöken, 2466 yatak kapasitesiyle Türkiye'nin en büyük kayak merkezidir. Merkezin en önemli özelliği, dünyanın en uzun ve dik ikinci kayak pistine sahip olmasıdır. Snowboard, klasik kayak ve kızak gibi kış sporu aktiviteleri için uygundur. Merkez, uluslararası organizasyonlar sayesinde popülaritesini her geçen gün artırmaktadır. Şubat 2017'de Avrupa Gençlik Olimpik Kış Festivali'ne ev sahipliği yapmıştır. Erzurum merkeze 7 km mesafede bulunmaktadır (Görsel 2.13).

Uludağ / Bursa: Uludağ, yatak kapasitesi ve tesis imkânlarına göre Türkiye'nin en büyük ikinci kış sporları merkezidir. Uludağ kayak merkezi;

Görsel 2.13: Palandöken / Erzurum

tur kayağı, kar motosikleti ve helikopterli kayak için tercih edilen merkezlerdendir. Bursa merkeze yaklaşık 35 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Erciyes / Kayseri: Erciyes Kayak Merkezi, 23,750 metre hat uzunluğu ve saatte 26,750 kişi taşıma kapasitesi ile Türkiye'nin en uzun telesiyajlardan birine sahiptir. Kayseri şehir merkezine 25 km mesafede bulunmaktadır. Orman olmadığı için birçok spor türüne uygundur. Snowboard Dünya Kupası dâhil birçok uluslararası organizasyona ev sahipliği yapmıştır.

Sarıkamış / Kars: Aralık-nisan arasında kayak yapılabilecek uzun bir sezona sahip olması, Sarıkamış'ın önemli bir avantajıdır. Alp Dağlarında bulunan "kristal kar" isimli özel bir kar çeşidi burada da görülmektedir. Kars şehir merkezine 58 km mesafede bulunmaktadır (Görsel 2.14).

Kartalkaya / Bolu: Köroğlu Dağları üzerine kurulmuş bir pisttir. Bolu merkeze 40 km mesafede bulunmaktadır. Snowboard severler için ayrı bir pisti bulunmaktadır. Uzun kış sezonuna sahip olması ve kar kalitesi, Köroğlu Kayak Merkezinin önemli avantajları arasındadır. Yayla turizmi ve doğa aktiviteleri için de ziyaret edilmektedir.

Davraz / Isparta: Davraz'da hem amatör hem de profesyonel kayakçılara yönelik pistler bulunmaktadır. Davraz Dağı'nda kuzey ve Alp disiplini, tur kayağı, snowboard, dağcılık, botanik gözlemcilik, yamaç paraşütü ve trekking yapılabilmektedir. Isparta'ya 25 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Kartepe / Kocaeli: Kayak merkezleri içerisinde İstanbul'a en yakın olanlardandır. Kaymak için aralık-mart ayları tercih edilir. Kar kalınlığı, 3 metreye kadar ulaşmaktadır. Kartepe Kayak Merkezi'nde mekanik ve diğer pistler bulunmaktadır.

Ilgaz / Kastamonu: Ilgaz Kayak Merkezi, Kastamonu ile Çankırı illerinin sınırında bulunan 2850 metre yüksekliğindeki Ilgaz Sıradağlarının üzerinde ve Ilgaz Millî Parkı içerisinde konumlanmıştır. Snowboard ve klasik kayak için uygundur.

Saklıkent / Antalya: Akdeniz'e en yakın kayak merkezidir. Beydağları üzerinde, 2000-2300 metre arasında yer almaktadır. Kayak mevsimi iki-üç ay sürmektedir. Antalya'ya 35 km mesafede bulunmaktadır.

2.1.3. Hava Sporları Turizmi

Çeşitli hava araçları ile havada gerçekleşen ve adrenalin içeren spor aktivitelerine **hava sporları** denir (Görsel 2.15). Hava sporlarının gerçekleştirildiği destinasyonlara doğru yapılan seyahatlere de **hava sporları turizmi** denir. **Hava araçları** ise havalanabilme ve havada seyredilme özelliğine sahip her çeşit araca verilen isimdir.

Hava sporlarının temeli, bireyin çeşitli teknik araç gereçleri kullanarak ve havada ortaya çıkan değişimlerden yararlanmak suretiyle gökyüzünde hareket etmesine dayanmaktadır. Hava sporları

Görsel 2.14: Sarıkamış Kayak Merkezi / Kars

Görsel 2.15: Hava sporları

turizmi için uygun altyapı ve hava koşullarının olması gerekir. Hava sporları turizmi, bu koşullara sahip turizm destinasyonları için turistik ürün çeşitlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Hava sporları, hafif motorlu ve motorsuz araç kullanılmasından dolayı diğer turizm türlerine göre çevreye daha az zarar veren turizm çeşididir. Bu yönüyle sürdürülebilir turizm de katkı sunmaktadır. Hava turizmi sporları kapsamında kullanılan araçlar, katılımcıların ilgi alanlarına göre farklı çeşitlerde olabilmektedir.

Türkiye’de ve dünyada yaygın olarak kullanılan hava sporları araçlarından bazıları şunlardır:

a. Yamaç paraşütü

Yamaç paraşütü sporu, serbest atlama paraşütüne benzeyen bir paraşüt ile uçaktan atlama yerine, yüksek bir tepeden koşarak havalanmaktır. Eğimli ve yüksek bir tepeye açık olarak serilen paraşüt, pilotun koşmaya başlaması ile birlikte hava ile dolar ve pilotla birlikte havalanır. Uçuşların süresi, kullanılan malzemenin performansı ve pilotun tecrübesine bağlı olarak saatlerce sürebilir. Tek kişi olabileceği gibi iki kişilik kanatları da vardır.

İlk denemesi 1940’lı yıllara uzanan yamaç paraşütü, günümüze kadar pek çok değişiklik göstermiş; uçuş süresi ve güvenliğini artırıcı yapısal gelişme kaydetmiştir. Yamaç paraşütü sporu, Türkiye’de 1990 başlarında Fethiye Ölüdeniz bölgesindeki Babadağ’ının yabancı pilotlar tarafından keşfedilmesi ile başlamıştır. Bilinen en ekonomik hava aracı olması ve doğa sporları ile iç içe olması bugün geniş bir kitle tarafından sevilerek yapılmasını sağlamıştır.

Türkiye’de birçok ilde yamaç paraşütü uçuş bölgesi bulunmaktadır. Uçuş bölgelerinden bazıları şunlardır:

Babadağ / Muğla: Muğla ilinin Fethiye ilçe sınırlarında yer alan Babadağ, deniz kıyısının hemen arkasından yükselir ve tam güneye bakar. Türkiye’de yamaç paraşütünün ilk yapıldığı yer olan Ölüdeniz (Görsel 2.16), dünyaca ün yapmıştır. Eşsiz doğası, güneş ve denizi ile her sene binlerce yerli ve yabancı turisti çeken gelişmiş bir turistik merkezdir. Çevrede tekne turları ayrıca ilgi çekmektedir. Babadağ, yaz-kış trekking ve kampçılık alanı olarak tercih edilmektedir. Üç kalkış pisti vardır. İnişler Ölüdeniz kıyısındaki Belcekız Plajı’na yapılmaktadır.

Görsel 2.16: Yamaç paraşütü, Ölüdeniz / Fethiye

Pamukkale / Denizli: Pamukkale, Denizli’ye 21

km uzaklıktaki Çökelen Dağı eteklerinde yer almaktadır. Turistik bölge olduğu için bölgeye her türlü ulaşım şekli mümkündür. Ilıman iklimi ile yılın her mevsimi uçuş yapılabilir. Uçuş yapılabilen iki tepe bulunmaktadır. Yamaçtan yapılan uçuşlar, bölgede bulunan düzlüklerde son bulmaktadır.

Gölbaşı / Ankara: Ankara şehir merkezine 27 km uzaklıktaki Gölbaşı bölgesine ulaşım, kent merkezinden kolaylıkla sağlanmaktadır. Ankara’ya yakınlığı nedeni ile kent içerisindeki bütün aktivite ve olanaklardan faydalanmak mümkündür. Ankara’daki üniversite havacılık kulüplerinin yamaç paraşütü eğitimi verdikleri bölgedir.

Abant / Bolu: Abant Dağları, Bolu şehir merkezinin 34 km güneyindedir. Abant Gölü yolu kullanılarak ulaşılmaktadır. Yoğun orman alanları ile çevrili Bolu ili, doğayla ilgili turizm aktiviteleri için uygundur. Abant Dağları, yamaç paraşütüne elverişli birden fazla kalkış pistine sahiptir. Yamaç paraşütü genel olarak Abant Gölü yakınındaki geniş, düz ve tamamen çimen kaplı Örencik Yaylası etrafındaki tepelerde yapılmaktadır.

Ali Dağı / Kayseri: Kayseri ili sınırlarındaki Ali Dağı, il merkezine 15 dakika uzaklıktadır. Dünyaca ünlü Kapadokya'da yer alan Kayseri, her yıl binlerce yerli ve yabancı turisti ağırlamaktadır. Kayseri, elverişli coğrafyası ile yamaç paraşütünün yanı sıra kayak ve bisiklet gibi diğer sportif turizm çeşitlerine de olanak sunar. Birisi güney, diğeri kuzey rüzgârlarına uygun iki kalkış pisti mevcuttur.

Diğer bölgeler ise Aksu / Antalya, İnönü / Eskişehir ve Eğirdir / Isparta'dır.

b. Yelken (Delta) kanat

Yelken; kanat motoru olmayan, rüzgâr ve diğer hava etkileri ile uçuş yapabilen tek kişilik bir uçuş aracıdır. Havalanma, havada kalma ve havalanma yeri yamaç paraşütüne benzer ancak uçuş için daha fazla eğitim süresine ihtiyaç vardır. Uçuşa başlama, uygun hava koşullarında uçuş tepesinden kanatları sırtlayarak koşmak şeklindedir. Yükseklik kazanmak için genelde tepeye vuran yani karşıdan gelen rüzgâr olmalıdır. Güvenlik için kişiye bağlı paraşüt de bulunmaktadır. Yamaç paraşütü yapılan yerlerde yelken kanat sporu da yapılabilir (Görsel 2.17). Normal bir uçuşta birkaç saat havada kalınır.

Görsel 2.17: Yelken kanat

c. Planör

Kalkışı başka bir motorlu uçak tarafından veya pist başında bulunan bir motora bağlı çelik halat yardımı ile hızlı bir şekilde çekilerek sağlanan motorsuz uçma aracıdır (Görsel 2.18). Planör, havada belli bir irtifaya geldiğinde çekici halattan pilotu tarafından ayrılır ve serbest uçuşa başlanır. Planör, motorsuz olduğundan özel bir kanat tasarımı vardır. Kanat profillerinin özel dizaynı, kanatların büyük ve geniş olması planöre büyük bir kaldırma kuvveti kazandırır. Planörün havada kalışı ve ilerlemesi hava fileleri ile sağlanır. Planörler, çok kısa mesafede iniş kalkış yapabilir. Planörün kokpiti, tek veya çift kişilik olabilir.

Görsel 2.18: Planör

ç. Balon

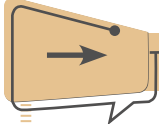
Balon uçuş sporu, dünyada ilk olarak 18. yy. sonlarında ortaya çıkmıştır. Balon, içine doldurulan sıvı propan gazının ısıtılması ile havalanır. Bireysel, sportif amaçlı yapıldığı gibi turistik bölgelerde balon turları da düzenlenmektedir. Balon uçuşları, rüzgâr olmayan zamanlarda sabah erken saatlerde ve öğleden sonraları yapılmaktadır. Balon turları, Türkiye'de yoğun olarak Kapadokya'da yapılmaktadır (Görsel 2.19). Türkiye'de 1990'da başlayan balon turizmi, Kapadokya bölgesine ekonomik gelir ve iş istihdamı olarak önemli katkılar sağlamaktadır. Bölge için ayrı bir cazibe ve

Görsel 2.19: Kapadokya'da balon turu

turistik ürün çeşitliliği yaratmıştır. Kapadokya bölgesinde 25 balon işletmesi, 239 sıcak hava balonuyla yılda ortalama 260 gün uçuş yapmaktadır. Günde 90 civarında uçuş gerçekleştirilirken yıllık 500 bin turiste kadar hizmet verilmektedir. Türkiye, Dünya'nın en çok balon uçuşu yapılan ülkesidir.

Sıra Sizde

Türkiye'de Kapadokya dışında nerelerde balon uçuşu yapıldığını araştırarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

d. Paraşüt

Paraşütle atlama sporu için Türk Hava Kurumu ve özel havacılık kulüpleri eğitim vermektedir. Tandem atlayış ve AFF [Accelerated Freefall (Ekseliritid Frifal)] olmak üzere iki tür atlayış vardır. Tandem atlayışı bir paraşütle iki kişinin atlayış yapmasıdır. Daha önce hiç paraşüt atlayışı yapmamış kişilerin, tecrübeli bir tandem pilotu ile birlikte yaptıkları atlayıştır. Tandem atlayışında yolcunun yapması gereken çok fazla bir şey yoktur, tüm kontrol tandem pilotundadır. AFF ise bir süre paraşüt açılmadan hızlandırılmış serbest düşüş olarak adlandırılan atlayıştır. Atlayış bölgeleri Ankara, İnönü (Eskişehir) ve Efes'tir (İzmir).

e. Mikrolayt (Maykroley)

Oldukça basit bir motorlu uçuş aletidir. Basit motor yapısı ile öğrenilmesi ve kullanılması oldukça kolay olan mikrolayt tek ve iki kişilik olabilir. İniş ve kalkış pistinin önemi yoktur, kısa mesafelerde iniş ve kalkış yapabilir. Mikrolayt, aerodinamik yapısı sayesinde havalandıktan sonra delta kanat ve planör gibi motorsuz uçabilir. Böylelikle az bir yakıtla uzun saatler uçabilir.

f. Skydiving (Sıkaydayvin)

Çeşitli hava araçlarından atlanarak serbest düşüş yapılması ve ardından belli bir yükseklikte paraşüt açılması olarak tanımlanabilir. Gökyüzü dalışı olarak da adlandırılan skydiving (Görsel 2.20), yüksek adrenalin vadeden sporlardan biridir.

Görsel 2.20: Skydiving

g. Model uçak

İnsan taşıma yeteneği olmayan, havadan ağır, belirli boyutlarda yapılan, kontrollü ve serbest olarak uçabilen hava araçlarıdır. Model uçak yapımı ve model uçağı uçurmak bir hobi türüdür.

2.1.4. Yat ve Kruvaziyer Turizmi

Yat ve kruvaziyer turizmi; deniz turizmi kapsamında yer alan, hızla gelişen sosyal ve ekonomik getirisi yüksek turizm dalları arasındadır.

a. Yat Turizmi

Deniz Turizmi Yönetmeliği'ne göre yat; gezi, spor ve eğlence amacıyla deniz turizmi ticaretinde kullanılmaya uygun, taşıdığı yolcu sayısı onikiyi geçmeyen, yük, yolcu ve balıkçı gemisi niteliğinde olmayan, kamarası, tuvaleti ve mutfağı olan deniz aracıdır. Yine aynı yönetmeliğe göre yat limanla-

rı; yatların bağlanabildiği ve yatçıların yatlarından yürüyerek çıkabilmelerine olanak sağlayan iskele, dinlenme, konaklama ve alışveriş yerleri gibi sosyal tesisler ile yatlara bakım, onarım, karaya çekme ve teknik hizmet sunan birimlere sahip deniz turizmi tesisleri olarak tanımlanmaktadır. Yat limanına **marina** da denilmektedir.

Yat turizmi; bireylerin spor, eğlence, zevk ve rekreasyonel amaçlı buldukları ikametden uzaklaşıp yat kiralayarak veya kendine ait yatlarla limanlar arasını, koy, körfez ve doğal güzellikleri görmek için hizmet almaları sonucu yaptıkları faaliyete denir. Genel olarak üst gelir grubunun katıldığı turizm şeklidir (Görsel 2.21). Kullanım amacına göre yatlar, özel yat ve ticari yat olarak sınıflandırılmaktadır. Özel yatlar sahipleri tarafından kullanılmaktadır. Ticari yatlar için yat sahibi olmayan kişilere mürettebatlı ve mürettebatsız olarak hizmet verilmektedir. Ticari yatlar sayesinde orta gelir grubu da bu turizm çeşidinden faydalanmaktadır.

Görsel 2.21: Yat turizmi

Yat turizminin tüketicileri, “yolcu” ve “yatçı” olarak tanımlanır. **Yolcu**, yatı kullanma imkânı olmayan ve teknik donanımlara sahip kişilerle hizmeti alan kişidir. **Yatçı** ise tüm teknik donanımlara sahip olup yat kiralayan veya kendi yatı ile gezi yapan kişilere denir.

Son yıllarda önemi hızla artan deniz turizmi; kent yaşamından bunalan, doğa özlemi duyan ve farklı turizm çeşidi arayışında olan turistler tarafından ilgi görmektedir. Deniz turizminin gelişmesine bağlı olarak yat ve yat limanı endüstrisi de hızla gelişmektedir. Yat turizmi, turistik ürünlerin çeşitlendirilmesi ve katma değeri daha yüksek turizm faaliyetleri yaratılması açısından önemli bir turizm çeşididir. Yat turizmine katılan yolcuların harcamaları ve liman ücretleri, ülkeler için gelir kaynağı yaratmaktadır.

Yatlar, ulusal ve uluslararası sulara seyahat etmektedir. Uluslararası seyahatler ülkelerin de yatçılık ile ilgili düzenlemeler yapmasını zorunlu kılmıştır. Türkiye’de yabancı bayraklı yatlar için her yıl yenilenen yat kayıt belgesi verilmektedir. Yat sahipleri, bu belge ile yatlarını bakımını yaptırmak için yat çekeklerine (küçük gemilerin karaya çekildiği yer) ve limanlara bırakabilmektedirler. Yatların bakımları da ülke ekonomisi için gelir kaynağı ve istihdam oluşturmaktadır.

Yat işletmeleri, yat sahibi olmayan turistlere hizmet sunmaktadır. Yat işletmeleri, misafirlerinin taleplerine göre farklı kapasite ve kalitede yatlarla kendi istedikleri rotaları belirleme olanakları sunmaktadır. Bu sayede yat turizmine katılmak isteyen misafirler; kendi taleplerine uygun programlar hazırlayıp başka türlü ulaşamayacakları yerlerde dalma, balık tutma ve yüzme gibi aktivitelere katılabilmektedir. Yat işletmeleri, yat sahibi olmayan kişilerin isteklerine göre mürettebatlı, mürettebatsız veya grup hâlinde yatları kiralamaktadır.

Bunları Biliyor musunuz?

Yabancı bir ülkenin karasularından bir başka ülke limanına giriş yapan yatlara “Sarı Bayrak (Q Bayrak)” çekilir. Bu bayrak, yatta herhangi bir bulaşıcı hastalık ve ölüm olmadığının göstergesidir. Yat sahibi, bu bayrağı çekerek limana yanaşmak için izin istediğini belirtmektedir.

Yatçılık, dünyada özellikle Akdeniz ve Karayipler’de öne çıkmaktadır. Akdeniz’de dolaşan toplam yat sayısı, günümüzde 1 milyona yaklaşmıştır. Fransa, İspanya ve İtalya Akdeniz çanağı yat limanı kapasitelerinin %75’ini oluşturmaktadır. Son yıllarda Batı Akdeniz’de meydana gelen deniz kirlenmesi, yatlar için istenen vergiler ve diğer ücretlerdeki artışlar Avrupa ülkelerindeki yatçıların Doğu Akdeniz’e yönelmelerine neden olmuş ve bu durum, Türkiye’de yat turizmi için önemli bir fırsatı ortaya çıkarmıştır. 8333 km kıyı uzunluğuna sahip ve üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye; coğrafi konumu, doğal ve tarihi zenginlikleri, korunaklı ve temiz koylarıyla yat turizmi açısından bir cazibe merkezi konumundadır.

Türkiye’de yat turizmi; 1960’lı yıllarda Yunanistan’ın Ege kıyılarını kapsayan yat turları düzenlemeyle yeni bir turizm çeşidi olarak gündeme gelmiştir. Yunanistan’dan yapılan ilk güneybirlik gezilerde Çeşme, Datça, Marmaris, Bodrum ve Ege’deki diğer yerleşim merkezleri ziyaret edilmiştir. Türkiye’deki ilk yat limanları; 1970’li yıllarda yapılan Bodrum, Çeşme ve Kuşadası’na yapılanlardır (Görsel 2.22).

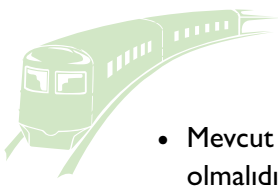
Görsel 2.22: Çeşme Marina / İzmir

Türkiye’nin en donanımlı yat limanları Güney Ege ve Akdeniz kıyılarında yer almaktadır. Bunların en önemlileri İzmir, Kuşadası, Bodrum, Datça, Bozburun, Marmaris, Göcek, Fethiye, Kemer ve Antalya’da yer almaktadır. Antalya, Dalaman, İzmir ve İstanbul’daki havaalanları tüm yat limanlarına bağlantı sağlamaktadır. Göcek, Fethiye, Marmaris ve Milas’ta bulunan rıhtım ve iskeleler ile Ayvalık, Marmaris, Bodrum, Fethiye ve Milas’ta bulunan yat çekek yerleri de hizmet vermektedir.

Yat limanları için yer seçiminde dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Yer, talebin olduğu yere göre belirlenmelidir.
- Navigasyon kanalları, emniyetli bir girişe müsaade etmelidir.
- Kara ulaşım ağına yeterince yakın yer seçilmeli, böylece yatçılar yatlarına kolayca ulaşabilmelidir. Seçilen yerin korunaklı bir bölge olmasına dikkat edilmelidir.

- Mevcut kara sahası; park alanları, servis yapıları ve diğer hizmetlere imkân verecek şekilde olmalıdır.
- Elektrik, içme suyu, telefon, gaz ve kanalizasyon gibi hizmetleri temin edebilecek konuma sahip olmalıdır.
- Halka açık sahillere yakın olmamalıdır.
- Tarihi bölgelere zarar vermeyecek uzaklıkta olmalıdır.

Bunları Biliyor musunuz?

Deniz Ticaret Odası tarafından hazırlanan “2021 yılı Deniz Sektör Raporu” verilerine göre İtalya’nın 6.500 km uzunluğundaki kıyılarında 379, İspanya’nın 4.964 km uzunluğundaki kıyılarında 356, Hırvatistan’ın 5.835 km uzunluğundaki kıyılarında 159 adet marina varken Türkiye’nin 8.333 km kıyı şeridinde 83 adet yat bağlama yeri bulunmaktadır.

b. Kruvaziyer Turizmi

Kruvaziyer; tatil amaçlı kullanılan, konaklamalı, boyutları ve konfor koşulları belirli standartlarda olan gemilere denir (Görsel 2.23). Yüzen bir otelde konaklayıp uluslararası seyahatlerin gerçekleştirilmesi ise kruvaziyer turizmi olarak ifade edilmektedir. Kruvaziyer turizmi; dünyada hızla gelişen, bulunduğu ülkelere yüksek gelir bırakan, orta ve üst gelir grubuna hitap eden bir turizm çeşididir.

Kruvaziyer turizminin temelini deniz ve gemi seyahati oluşturmaktadır. Gemilerde her türlü hizmet sunulmaktadır. Bunun yanında liman ziyaretleri, limana yakın yerlerde yer alan turistik destinasyonlara yapılan ziyaretler ve alışverişlerden oluşan aktiviteler de kruvaziyer turizminin bir parçasıdır. Seyahatler, belirli limanlardan başlar ve belirli limanlar arasında sürer. Seyahat öncesi ve sonrasında katılımcıların ulaşımı ve konaklaması ise kruvaziyer turizminin diğer bileşenleridir.

Kruvaziyer turizminin belirgin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Seyahat süresi yolcu açısından belirlidir.
- Yolcu, bindiği yere geri getirilmektedir. Başka bir ifade ile binme ve inme limanları genellikle aynıdır.
- Gezi sırasında uğrak yerleri ve uğrak zamanları tarifeye dayandırılır.
- Uğrak yerleri, ağırlıklı olarak turizm merkezleri (kumsal, güneş, tarih, doğa, alışveriş vb.) arasından seçilmektedir.
- Hizmet, ulaştırmadan ziyade gezi niteliğindedir.

Kruvaziyer turizmine katılan yolcuların eğlence ve alışveriş harcamaları, gemi operatörlerinin liman ve acente ücretleri, vergiler ve gemi adamlarının harcamaları ülke ekonomisi açısından gelir kaynaklarıdır.

Görsel 2:23: Kruvaziyer

Kruvaziyer turizmi, deniz turizminin alt segmentlerinden birisidir. Dünyada kruvaziyer turizmine olan ilgi giderek artmaktadır. Gerek Türkiye'ye uğrayan kruvaziyer gemileri ve bu gemilerle gelen turistlerin sayısının yıldan yıla artması gerekse Türkiye'den kruvaziyer turizmine ilgi gösteren kişilerin çoğalması, bu alternatif turizm alanının önümüzdeki yıllarda daha çok gelişeceğini göstermektedir.

Akdeniz'de kruvaziyer yolculuğu güzergâhında Fransa, İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye, İsrail ve Mısır bulunmaktadır. Türkiye'de kruvaziyer turizminin İspanya, İtalya ve Yunanistan çıkışlı paket turların uzantısı olarak ve çoğunlukla günübirlik uğrak şeklinde gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Türkiye'nin özellikle kıyı bakımından sahip olduğu eşsiz doğası, tarihî güzellikleri ve deniz turizmi nedeniyle kruvaziyer turizmde önemli paya sahip olabileceği değerlendirilmektedir (Görsel 2.24).

Kruvaziyer gemilerinin Türkiye'de en çok uğradığı limanlar; Kuşadası, İstanbul, İzmir, Bodrum, Marmaris, Antalya Limanı'dır. Bu limanlar içinde Kuşadası, İstanbul ve İzmir Limanı toplam gemi ve yolcu sayılarının %80'inden fazlasına ev sahipliği yapmaktadır. T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı 2019 Kruvaziyer İstatistiklerine göre Türkiye kıyılarına yanaşan kruvaziyer sayısı 344, yolcu sayısı 300.896 kişidir (Tablo 2.3.).

Görsel 2:24: Kruvaziyer turizmi

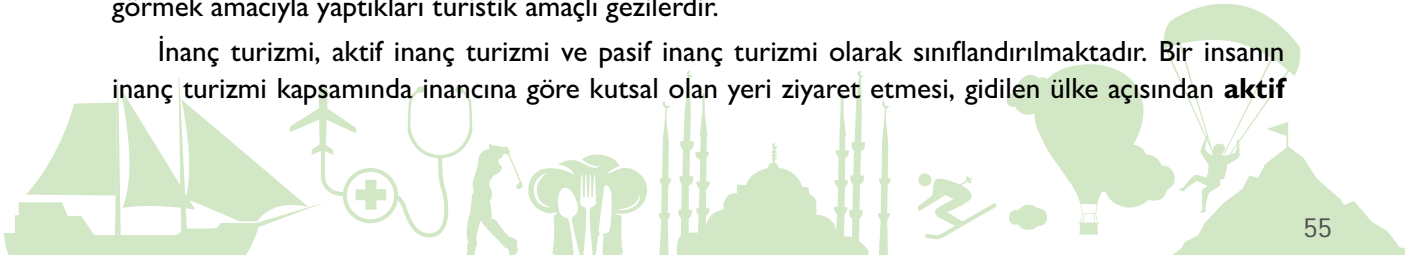
Tablo 2.3: 2019 Yılı Kruvaziyer Gemi ve Yolcu İstatistikleri

Liman Başkanlığı	Kruvaziyer Tipi Yolcu Gemisi	Kruvaziyer Yolcu Sayısı			
		Gelen Yolcu	Giden Yolcu	Transit Yolcu	Toplam Yolcu
Alanya	26	4	0	15.402	15.406
Bodrum	15	760	796	4.663	6.219
Çanakkale	6	1	0	2.818	2.819
Çeşme	31	24.761	23.940	752	49.453
Dikili	4	0	0	776	776
Finike	2	0	0	598	598
Göcek	5	0	0	1.078	1.078
İstanbul	13	588	831	6.094	7.513
Kuşadası	197	9.164	18.650	153.379	181.193
Marmaris	44	11	7	35.812	35.830
Yalova	1	0	11	0	11
Toplam	344	35.289	44.235	221.372	300.896

2.1.5. İnanç Turizmi

İnanç; “bir düşünceye gönülden bağlı bulunma, iman, itikat, Tanrı'ya ve bir dine inanma” anlamlarına gelmektedir. **İnanç turizmi,** insanların devamlı ikamet edip çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına dinî inançlarını gerçekleştirmek ve inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları turistik amaçlı gezilerdir.

İnanç turizmi, aktif inanç turizmi ve pasif inanç turizmi olarak sınıflandırılmaktadır. Bir insanın inanç turizmi kapsamında inancına göre kutsal olan yeri ziyaret etmesi, gidilen ülke açısından **aktif**

inanç turizmi; kendi ülkesi açısından ise **pasif inanç turizmi** olarak değerlendirilmektedir.

İnsanlar; binlerce yıldır manen tatmin olma, dinî gereksinimlerini yerine getirme ve dinlerinin kutsal saydıkları merkezleri ziyaret etme gayesindedir. Bu merkezler, sadece inanan insanlar tarafından değil; tarih ve kültüre ilgi duyan meraklılar tarafından da ziyaret edilmektedir. Dünyada her yıl 300 milyondan fazla kişi, inanç merkezlerini ziyaret etmektedir. İnanç turizmi kapsamında seyahat eden bir kişi; sadece dinî mekânları ziyaret etmekle kalmamakta, aynı zamanda o bölgede bulunan müze ve tarihî yerleri gezebilmekte, o yerlerin kültür ve geleneklerine de şahitlik edebilmektedir. Bu vesileyle diğer turizm çeşitlerine de katılabilmektedir. Örneğin Antakya'yı ziyaret eden bir turist, St. Pierre Kilisesi'ne giderek inanç turizmini gerçekleştirirken aynı zamanda yörenin bölgesel ve özel yemeklerini tadarak gastronomi turizmi kapsamında bir faaliyeti de gerçekleştirebilir (Görsel 2.25).

Görsel 2.25: St. Pierre Kilisesi / Antakya

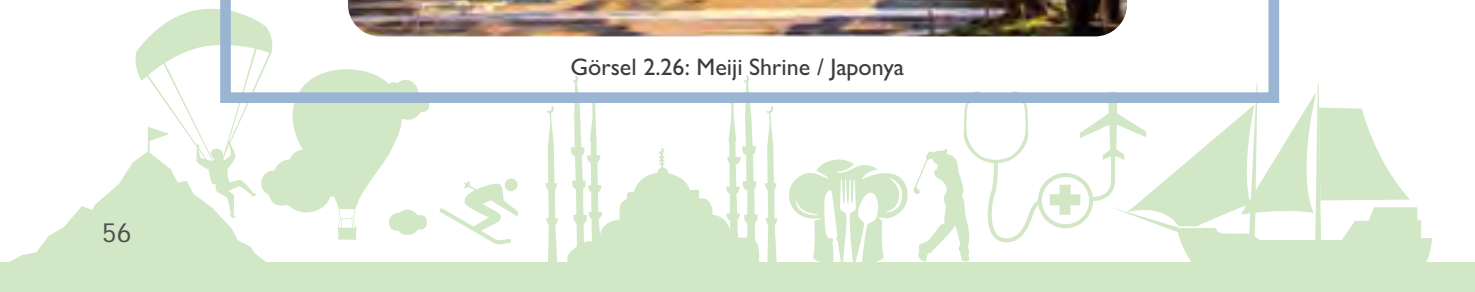
Bunları Biliyor musunuz?

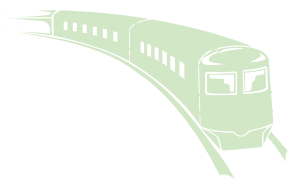
TÜRSAB İnanç Turizmi 2014 Raporu'na göre dünyada en çok ziyaret edilen kutsal mekânlar sıralaması şu şekildedir:

1. Meiji ve Sensoji Tapınakları / Japonya	30 milyon+ 30 milyon
2. Kashi Vishwanath Tapınağı / Hindistan	21,9 milyon
3. Our Lady of Guadalupe Bazilikası / Meksika	20 milyon
4. Tirupati Tirumala Devasthanams / Hindistan	18,2 milyon
5. Notre Dame Katedrali / Fransa	13,6 milyon
20. Sultanahmet Camii / İstanbul	5 milyon
28. Ayasofya / İstanbul	3 milyon
29. Mescid-i Haram / Suudi Arabistan	3 milyon

Görsel 2.26: Meiji Shrine / Japonya

İnsanları inanç turizmine yönelten nedenler şunlardır:

- Dinî bir gereklilik olarak hac görevini yerine getirme isteği
- Manevi yönden tatmin yaşama isteği
- Belirli ve özel dinî etkinlikleri kutlama ve anma isteği
- Aynı dinden olanlarla ilişki kurma isteği
- Farklı dinden olan kişilerle tanışma isteği

Dinî inançlarda genellikle yılın belirli tarihlerini kapsayan ibadetler yer almaktadır. Örneğin hac İslamiyet, Hristiyanlık, Budizm, Hinduizm ve Musevilik gibi dinlerin başlıca ibadet şeklidir. İnanç turizmi, sadece hac ile belirli zamanlarda sınırlı değildir. Yılın her ayı ziyaret gerçekleştirilmesi, inanç turizminin mevsimsel olmadığını gösterir. İnanç turizmi, çeşitliliği açısından önemlidir. Örneğin yılın her dönemi Müslümanlar, umre ziyareti yapabilmektedir.

Din açısından önemli sayılan binalar, kutsal mekânlar, ritüeller, törenler ve etkinlikler inanç turizmi açısından çekim merkezleridir. Müslümanlar için Mekke, Medine ve Kudüs; Hristiyanlar için Kudüs, Vatikan ve Efes; Museviler için de Kudüs önemli inanç merkezleri arasında yer alır. Milyonlarca insan, bu kutsal merkezleri ziyaret etmektedir. İnsanların inançları konusunda hassas olmaları, inanç turizmi harcamalarında kısıtlı davranmalarını sağlar. Bu ziyaretler, önemli bir ekonomik getiri sağlamaktadır. Örneğin Suudi Arabistan, yer altı kaynakları gelirlerinden sonra en çok geliri inanç turizminden elde etmektedir. Milyonlarca insan, hac ve umre ziyareti için bu ülkeye gitmektedir.

Farklı kültür, uygarlık ve dinlere beşiklik yapmış olan Anadolu, birçok inanç açısından kutsal mekânlara sahiptir. Türkiye'deki önemli inanç merkezleri Tablo 2.4'te gösterilmiştir.

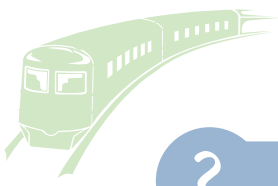

Görsel 2.27: Sultan Ahmet Camii / İstanbul

Tablo 2.4: Türkiye İnanç Merkezleri

İnanç Merkezi	İl	İnanç Merkezi	İl
Selimiye Camii	Edirne	Meryem Ana Evi	İzmir
Ahrıda Sinagogu	İstanbul	Laodikya Antik Kenti	Denizli
Sveti Stefan Kilisesi	İstanbul	St. Nicholas Kilisesi	Antalya
Büyükkada Aya Yorgi Kilisesi	İstanbul	Mevlâna Türbesi	Konya
Sultan Ahmet Camii (Görsel 2.27)	İstanbul	St. Paul Anıt Müzesi	Mersin
Ayasofya-i Kebir Camii	İstanbul	Akdamar Kilisesi	Van
İznik Ayasofya Camii	Bursa	Mor Gabriel Manastırı	Mardin
Sardes Antik Kenti	Manisa	Pisidia Antik Kenti	Isparta
St. Pierre Anıt Müzesi	Hatay	Sümela Manastırı	Trabzon
Hacı Bektaş Veli Türbesi	Nevşehir	Neve Şalom Sinagogu	İstanbul

Bunları Biliyor musunuz?

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülen “İnanç Turizmi” projesi kapsamında Anadolu’da farklı dinlere ait 316 adet eser tespit edilmiştir. Bunların 167 tanesi Müslümanlığa, 129 tanesi Hristiyanlığa ve 20 tanesi Museviliğe aittir.

Müze ve ören yerleri, inanç turizmi açısından önemlidir. Bir ülkeyi ziyaret eden turistler, çoğunlukla müze ve ören yerlerini tercih etmektedir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü (DÖSİMM) tarafından yönetilen müze ve ören yerlerini 2019 verilerine göre 35 milyon kişi ziyaret etmiştir. 2019 yılında en çok ziyaret edilen müze ve ören yerleri Tablo 2.5’te gösterilmiştir.

Tablo 2.5: 2019 yılında en çok ziyaret edilen müze ve ören yerleri

En Çok Ziyaret Edilen Müzeler		En Çok Ziyaret Edilen Ören Yerleri	
1. İstanbul Ayasofya Müzesi	3.727.361	1. Denizli Hierapolis Ören Yeri	2.557.868
2. Konya Mevlana Müzesi	3.464.155	2. İzmir Efes Ören Yeri	1.855.694
3. İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi	2.364.946	3. Nevşehir Göreme Ören Yeri	1.403.444
4. Nevşehir HacıBektaş Müzesi	592.727	4. Nevşehir Kaymaklı Yeraltı Şehri	632.970
5. Ankara Cumhuriyet Müzesi	515.309	5. Çanakkale Troia Ören Yeri	583.491

Kaynak DÖSİMM; 2019

2.1.6. Yayla Turizmi

Kışın hayat şartları dağlık, yüksek bölgelerde güç olduğu için boş bırakılan fakat yazın havası iyi ve serin olduğu için hayvan otlatma veya dinlenme yeri olarak kullanılan yere **yayla** denir (Görsel 2.28). Yaylalar, hayvan otlatma ve dinlenmenin yanı sıra mevsimlik ikinci konutların yer aldığı yerlerdir.

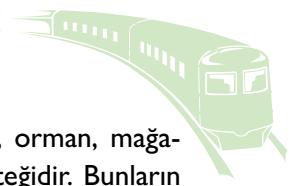

Görsel 2.28: Yayla

Bazı yaylalar; temiz havası, tertemiz ve soğuk suyu, sahip olduğu doğal ve kültürel çekicilikler, ulaşım avantajları, iklim, bitki örtüsü vb. nedenlerle ilgi görmüş ve turistik amaçla da kullanılır hâle gelmiştir.

Yayla turizmi, doğayla iç içe yaşamayı isteyen bireylerin veya macera tutkunlarının genellikle günübirlik kullanım ya da kısa süreli konaklama yapmak amacıyla yaylalara seyahat etmeleri olarak

tanımlanmaktadır. İnsanların bu alanlara yönelmesinin sebebi dağ, kış, doğa, yeşil, orman, mağara, akarsu, doğal beslenme, farklı iklim, gürültü ve diğer kirliliklerden uzak olma isteğidir. Bunların yanı sıra dinlenmek, doğa yürüyüşü yapmak, yayla şenlikleri ve festivallere katılmak, avlanmak, kamp kurmak, trekking gibi faaliyetler için de yaylalar kullanılmaktadır. Yaylalar, genellikle iç turizme hitap etmektedir.

Yayla turizminin özellikleri şunlardır:

- Yayla turizmine katılanlar, daha çok aile ve arkadaş grubu ile seyahat eden turistlerdir.
- Yayla turizmi, rakımı yüksek bölgelerde yapılır (Görsel 2.29).
- İnsanların doğa ile iç içe olma, farklı iklimde yaşama ve doğal beslenme ihtiyacını karşılamalarına olanak tanır.
- Gününbirlik katılanlar dışındakilerin konaklama süreleri, kıyı turizmine katılanlardan daha uzundur.
- Katılımcılarının seyahat planı çok detaylı değildir ve pasif aktiviteleri içermektedir.
- Yayla turizmi, bölgenin geleneksel kırsal yaşamını gösteren mimarideki konaklama yerlerinde (örneğin basit ve tek katlı ahşap evler) gerçekleştirilmektedir.

Görsel 2.29: Ayder Yaylası / Rize

Türkiye; sahip olduğu uygun iklim özellikleri, kırsal ögelerin ağırlık kazandığı geleneksel yaşam biçimi; dağcılık, tırmanış, atlı doğa gezisi, trekking, yamaç paraşütü, flora (bitki örtüsü) veya fauna (belli bir bölgede yaşayan hayvanların tümü) incelemesi gibi doğa sporlarına uygun alanlara sahip olması sebebiyle yayla turizmine son derece uygundur. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, yayla odaklı turizm gelişimi yerine yaylaları diğer turizm çeşitlerini destekleyici unsur olarak değerlendirmekte ve kalış süresinin uzatılmasını hedeflemektedir. Yayla turizm merkezleri seçilirken de şu kriterler belirlenmiştir:

- Doğal değerlere yönelik potansiyelin zengin olması
- Sivil mimari karakterinin olması
- Kent merkezine ulaşımın kolay sağlanabilir olması
- Yöre halkının sosyal yapısının turizme yakın olması
- Aktivitenin ekonomik olarak sürdürülebilmesi
- Diğer turizm çeşitleri ile entegrasyonunun sağlanabilir olması

Türkiye’de özellikle Karadeniz Bölgesi; zengin bitki örtüsü, krater gölleri, dereleri ve ırmakları, dağ ve doğa yürüyüş alanları, rafting, av ve olta balıkçılığına elverişli yapısıyla yayla turizmi açısından oldukça önemli bir bölgedir.

Türkiye’de bulunan önemli yaylalardan bazıları şunlardır:

Ayder Yaylası: Yayla denince akla ilk gelen yerdir. Rize’nin Çamlıhemşin ilçesindedir. 1220 metre yüksekliğinde olup millî park içerisindedir. Doğal güzelliğe sahiptir ve şifalı kaplıca suları bulunmaktadır. Çadır ve karavan ile kamp ve trekking yapmaya da uygundur.

Kafkasör Yaylası: Artvin merkeze 10 kilometre uzaklıkta ve 1250 metre yüksekliktedir. Haziran ayında Kafkasör Kültür ve Sanat Festivali düzenlenmektedir.

Kop Dağı Yaylası: Bayburt’tadır ve 2918 metre yüksekliktedir. Yılda yaklaşık 6 ay karla kaplıdır.

Aladağ Yaylaları: Bolu’dadır ve 1600 metre yüksekliktedir. Piknik ve kamp yapmak için uygundur. Günübirlik trekking etkinlikleri yapılmaktadır.

Perşembe Yaylası: Ordu’nun Aybastı ilçesindedir ve 1500 metre yüksekliktedir. Yaylanın üzerinde bulunan menderesler ve göl nedeniyle Karadeniz’in diğer yaylalarından ayrılmaktadır. Yaz aylarında şenlikler düzenlenmektedir.

Pokut Yaylası: Rize’nin Çamlıhemşin ilçesindedir ve 2304 metre yüksekliktedir. Sisli manzarası ile en popüler yaylalardan birisidir (Görsel 2.30).

Görsel 2.30: Pokut Yaylası / Rize

Kümbet Yaylası: Giresun’un Dereli ilçesindedir ve 1640 metre yüksekliktedir. Çok sayıda yayladan oluşmaktadır. Yaylalarda yaz aylarında farklı şenlikler düzenlenmektedir. Kamp ve piknik için uygundur.

Gömbe Yaylası: Antalya’dadır ve 3024 metre yüksekliktedir. Doğası ile birlikte lahitler ve kilise kalıntıları ile de ilgi görmektedir.

Maçka Şolma Yaylası (Trabzon), Görele Sis Dağı Yaylası (Giresun), Ayancık Akgöl Yaylası (Sinop), Çamlıhemşin Gito Yaylası (Rize), Kabadüz Çambaşı Yaylası (Ordu), Erikli Yaylası (Yalova), İkizdere Anzer Yaylası (Rize), Islahiye Huzur Yaylası (Gaziantep), Niksar Çamiçi Yaylası (Tokat) ve İbradı Maşata Yaylası (Antalya) da diğer önemli yaylalar arasında yer almaktadır.

Yaz aylarında düzenlenen yayla şenliklerine daha çok yerli turistler katılsa da yabancı turistler de gelmektedir. Yayla turizmi, yerel istihdamın yanı sıra yerel halk için de gelir kaynağı oluşturmaktadır.

2.1.7. Golf Turizmi

Golf, pek çok doğal ve yapay engelin bulunduğu özel olarak yapılmış bir sahada, golf sopaları ve küçük sert bir topla oynanan, bir çeşit açık hava sporudur.

Golf, dünya genelinde giderek daha fazla ilgi gören, hobiye dayalı spor türlerinden biridir. Bu durum, golf turizminin popülerlik kazanmasına neden olmuştur. **Golf turizmi**, en basit ifadeyle katılımcı olarak ya da izlemek amacıyla golf sporu imkânlarının sunulduğu destinasyonlara yapılan seyahatlere denir (Görsel 2.31).

Golf turizmine katılan turistler üç şekilde değerlendirilmektedir:

1. Başlıca amacı golf oynamak olan ve bu amaçla seyahate çıkanlar
2. İş seyahatleri veya tatillerinde golf oynayanlar
3. Golf turnuvası veya etkinliklere izleyici olarak katılanlar

Görsel 2.31: Golf turizmi

Bunları Biliyor musunuz?

- Bin yıllık bir geçmişe sahip olan golf sporunun tarihte kim tarafından ve ne zaman keşfedildiği tam olarak bilinmemesine rağmen 15. yüzyılda İskoçya'da ortaya çıkarak yaygınlaştığı kabul edilmektedir. Golf kelimesi, İskoçya'da ilk kez 1457 yılında kullandığı için golf sporu, İskoçların ulusal spor turizmi olarak da kabul edilmektedir.
- Golfün amacı, topların özel sopalar yardımıyla en az sayıda vuruşla hedef olarak önceden belirlenmiş 18 parkura (deliklere) sokulmasıdır.
- Golf sporu, ilk olarak bir aristokrat sporu olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonraki dönemlerde bütün dünyaya yayılmış, Avrupa kıtasının birçok ülkesinde ve Kuzey Amerika kıtasında halk tarafından oynanmaya başlanmıştır.
- Günümüzde, dünya genelinde 60 milyondan fazla golf sporu oyuncusu ve yaklaşık olarak 36.000 golf sahası olduğu bilinmektedir.
- Türkiye'de golf sporu, diğer birçok spor türünden daha önce oynanmaya başlanmıştır. 1895 yılında Türkiye'nin birinci, Avrupa'nın ise en eski dördüncü kulübü olarak İstanbul Golf Kulübü kurulmuştur.

Golf, uluslararası turizm pazarında ve diğer turizm türlerine göre daha fazla gelir getirmektedir. Çünkü golf turizmi katılımcıları, yüksek gelir ve harcama potansiyeline sahip kişilerdir. Bu durum; ülkeleri turist başına düşen harcama oranını artırma, turizmin getirdiği mevsimselliği ortadan kaldırma ve turistik ürün çeşitliliğini sağlamak amacıyla golf turizmine daha çok ilgi göstermeye sevk etmiştir. Ülkeler, yeni golf destinasyonları planlamaya ve bunları pazarlamaya yönelmiştir.

Dünya genelinde nüfusun giderek yaşlandığı, gelecekte daha az enerji gerektiren, katılımcılarının çok fazla aktif olmasının gerekmediği spor türlerine yönelim olacağı düşünülmektedir. Golf de bu spor türleri arasında yer almaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde yaşayan ve ekonomik durumu güçlü olan emekli insanların oluşturduğu kesim golf sporuna yönelmektedir. Bu yönelimden yola çıkarak her yıl hem dünyada hem de Türkiye’de golf turizmi; ekonomik olarak hacmini, sporcu ve seyirci sayısını artırmaktadır.

Türkiye’de bulunan golf merkezleri genel olarak sahile yakındır. Yiyecek içecek, alışveriş ve eğlenme imkânlarının sunulduğu konaklama işletmelerinin yakınında yer almaktadır. Bu işletmeler, turistlere hem golf hem de doğayla iç içe tatil yapma imkânını sunmaktadır.

Türkiye’de golf turizminin yapılabileceği pek çok golf merkezi bulunmaktadır. 2018 yılı itibarıyla Türkiye genelinde 18 tesis bünyesinde 36 golf sahası bulunmaktadır. Antalya, Türkiye’nin en büyük golf destinasyonu konumundadır. 11 tesisdeki 27 golf sahası Belek’te bulunmaktadır. Antalya ilinin 30 km doğusunda yer alan Belek hem uygun iklim koşulları ve eşsiz tarihî, kültürel ve doğal yapısıyla hem de nitelikli, kaliteli golf saha ve işletmeleri ile ön plana çıkmaktadır (Görsel 2.32). Belek, Uluslararası Golf Tur Operatörleri Birliği (IAGTO) tarafından 2008 yılında Avrupa’da “Yılın En İyi Golf Bölgesi” ödülüne layık görülmüştür. Diğer faal golf sahaları ise İstanbul, Muğla (Bodrum), Aydın (Kuşadası), Ankara ve Samsun’dadır.

Görsel 2.32: Belek golf sahaları / Antalya

Türkiye’de golf turizminin gelişmesi ve uluslararası niteliklerde sahaların yapılması ile beraber Türkiye, dünya çapında golf turnuvalarına ev sahipliği yapacak duruma gelmiştir. Düzenlenen turnuvalarla dünyadaki golf severleri bir araya getirmiş ve niteliklerinin yüksekliği ile ön plana çıkan bir golf merkezi olmuştur. Dünyanın en saygın spor etkinlikleri arasında gösterilen “Open Golf Turnuvası”, 07-10 Kasım 2019 tarihleri arasında Belek’te gerçekleştirilmiş ve turnuvaya 25 ülkeden 75 golfçü katılmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı golf turizmine yönelik olmak üzere Antalya, Aydın, Muğla, Mersin ve Nevşehir’de Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi, Turizm Merkezi ve Turizm Alanı içerisinde yer alan 49 adet golf alanı planlanmış olup yaklaşık 35.000 yatak kapasitesi hedeflenmektedir. Tarım arazilerinin, ormanlık alanların golf sahası inşasında kullanılması ve bu sahaların yapımı sırasında

kullanılan yüksek orandaki kimyasal gübre, su ve ilaçtan dolayı bölge insanının yaşam kalitesinin düşmesi gibi sürdürülebilir turizm açısından olumsuz yanlar da bulunmaktadır.

2.1.8. Gastronomi Turizmi

Bir toplumun kültürel değerlerinden olan beslenme alışkanlıkları ve beslenme şekilleri, toplumları birbirinden ayıran önemli unsurlardan birisidir. İnsanların yaşam boyunca sürekli beslenmek zorunda olmaları, birtakım yeme içme kurallarının oluşmasını sağlamıştır. Toplumlara birbirinden farklı kılan beslenme alışkanlıkları; yiyeceklerin alınması, pişirilmesi, sunulması ve depolanması gibi birçok konuda farklılıklar yaratmaktadır. Bu farklılıklar, yeme içme kültürünü oluşturur.

Türk Dil Kurumuna göre **gastronomi** kelimesi; sağlığa uygun, iyi düzenlenmiş, hoş ve lezzetli mutfak, yemek düzeni ve sistemi demektir. Gastronomi, yeme içme alışkanlıklarının yanı sıra yiyecek ve içecekleri hazırlama tekniklerini de araştıran bilim dalıdır. Gastronomi sözcüğü, Joseph Berchoux (Cozopf Bırşiyu) tarafından 1801'de yazılan "Gastronomi Tarladan Sofraya İnsan" isimli kitap ile birlikte ilk kez literatüre girmiştir.

Gastronomi turizmi; yöresel mutfak kültürünü tanımak, yöreye özgü bir lezzetin tadımını yapmak, bölge coğrafyasına ait ürünlerin yetiştirilme ve toplanmasını görmek, mutfağa ait folklorik araç gereçleri tanımak ve ünlü restoranların yemeklerini yemek amacıyla gerçekleştirilen bir turizm türüdür (Görsel 2.33). Gastronomi turizmi için en genel şekliyle insanların diğer toplumların kültürlerini yiyecekleri aracılığıyla öğrenmeleri de denebilir. Gastronomi turizmi ile ilgili bazı tanımlamalar, bu seyahati ülkeler arası seyahat bazında kabul ederken bazı tanımlamalar ise aynı ülke içerisinde yapılan seyahatleri de kapsama dâhil etmektedir.

Görsel 2.33: Gastronomi turizmi

Gastronomi turizminin en önemli özelliği yöresel lezzetlerdir (Görsel 2.34). Bir yöreye özgü yemekler, yapılan kimi etkinliklerle binlerce kişiyi o bölgeye çekebilmektedir. Yöresel yemeklerin yanı sıra bağ bozumu turizmi, çikolata turizmi ve çeşitli içeceklerle ilgili turizm en çok rastlanan gastronomi turizmi kategorileri olarak öne çıkmaktadır.

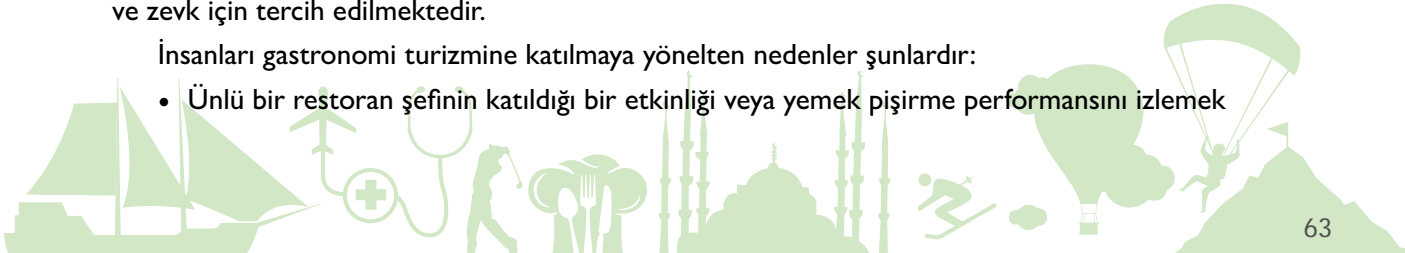

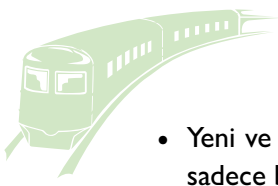
Görsel 2.34: Testi kebabı / Nevşehir

Yemek turizmi veya mutfak turizmi olarak da adlandırılan gastronomi turizmi çok eskiye dayanan bir olgudur. İnsanlar; binlerce yıl önce ipek ve baharat yollarıyla ticaret yapıp baharatlara, zeytinyağına ulaşmak için çaba harcamaktaydılar. Günümüzde ise bu iş, ticaretten ziyade deneyim ve zevk için tercih edilmektedir.

İnsanları gastronomi turizmine katılmaya yönelten nedenler şunlardır:

- Ünlü bir restoran şefinin katıldığı bir etkinliği veya yemek pişirme performansını izlemek

- Yeni ve ünlü bir yiyecek içecek işletmesinin açılış gecesine, özel bir programa katılmak ya da sadece bu restoranda yemek yemek
- Sadece yerel halkın gittiği ve bulunması güç yiyecek içecek işletmesinin lezzetlerini deneyimlemek (Görsel 2.35)
- Yöresel pazar, manav ya da çiftliklerde o yöreye özgü taze ot, meyve ve sebze gibi yiyecekleri araştırmak
- Şarap üretimi yapılan yerleri ziyaret etmek, şarap üretim sürecini takip etmek
- Çeşitli yiyecek veya içeceklerle ilgili festival ve etkinliklere katılmak
- Birkaç gün, hafta veya ay gibi çeşitli sürelerde düzenlenen yemek kurslarına katılmak

Görsel 2.35: Bozbaş yemeği / Iğdır

Gastronomi turizmi Tablo 2.6'da görüldüğü gibi birçok bileşenden meydana gelmektedir.

Tablo 2.6: Gastronomi Turizminin Bileşenleri

Özel restoranlar	Özel yemek organizasyonları
Yerel olarak üretilmiş yiyecekler	Doğal ve tarihî alışveriş mekânları
Özel yemek üretim sistemleri	Yerel yaşam kültürü
Yemek festivalleri	Organik tarım ve organik ürünler

Bilgi Kutusu

Gastronomi Turizmi Terimleri

Gastronomi turizmi ile ilgili bilinmesi gereken terimler şunlardır:

Gastro turist: Klasik olan yeme içme alışkanlarından farklı olarak yemek yemek ve içecek tatmak için turistik faaliyetlere katılabilecek olan kişilerdir.

Gastronom: Yeme içme kültürüne bağlı olan, kaliteli yemeklerden anlayan ve yemek yeme adabını bilen uzman kişilere denir.

Gurme: Yemeği yalnızca yemekle kalmayıp yemeğin hazırlanışı, içerisinde kullanılan malzemeler, hangi teknikle pişirildiği, kullanılan hijyen standartları ve daha pek çok değeri ön planda tutan ve yemeğin değerini kavramaya çalışarak tadın kişilerdir.

Gurman: Gurmeden tamamen farklı olarak amacı karnının doyurulması olan kişilerdir. Bu kişilere göre yemeğin hazırlanışı, malzemeleri ve hijyeni pek önemli değildir.

Degüstatör: Yiyecek ve içeceklerin nasıl görüldüğünü, tadını, kokusunu, rengini ve kalitesini inceleyen ve bu konuda değerlendirme yapabilen kişidir.

Gastronomik kimlik: Bir yörenin kültürünü ve özelliklerini yansıtan yiyecek ve içecekler, o yörenin gastronomik kimliğini oluşturmaktadır.

Görsel 2.36: Gastro turist

Gastronomi turizmine katılanlar, diğer turizm çeşitlerine katılanlara göre daha fazla harcama yapmaktadır çünkü gastronomi turizmi içerisinde seyahat eden turist; gittiği bölgenin yeme içme kültürünü öğrenmek amacıyla restoranlarda harcama yapmakta, yeme içme festivallerine katılmakta, özel yemekleri o işin ustalarına yaptırmakta ve bu nedenle de gittiği bölgeye ekonomik katkı sağlamaktadır.

Gastronomi turizmini diğer turizm çeşitlerinden ayıran özellikler şunlardır:

- Gastronomi turizmine katılan insanlar keşif odaklı turistlerdir.
- Turistler, yöresel yemekleri ve insanları tanımak için dışarıda yemek yer.
- Gastronomi, beş insan duyusuna da hitap etmektedir.
- Gastronomi, her turistin etkileşim yoluyla yaşayarak deneyimleme talebini karşılayabildiğinden deneyimseldir.
- Seyahat esnasında mutfığa duyulan ilgi; belirli bir yaş grubu, cinsiyet ya da etnik grupla sınırlı değildir.
- Diğerlerinden farklı olarak gastronomi turizmine katılım; her hava koşulunda, günün her anında ve yıl boyunca mümkündür.

Bunları Biliyor musunuz?

Ülkelerin yeme içme ile ilgili ürün, hizmet, gelenek ve göreneklere somut olmayan kültürel miras içerisinde değerlendirilmektedir. UNESCO'nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Listesi'nde Türkiye'den geleneksel tören keşkeği, Mesir Macunu Festivali ve Türk kahvesi ve geleneği bulunmaktadır. Ayrıca Gaziantep 2015 yılında, Hatay 2017 yılında ve Afyonkarahisar da 2019 yılında gastronomi alanında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na kabul edilmiştir.

Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Seyahat Örgütü'ne göre dünya turizm gelirleri içerisinde yeme içme harcamalarının payı %30 seviyesindedir. Turistlerin %88,2'si "Seyahat için destinasyon seçme kararında yemek çok önemli." diye belirtmiştir.

Alternatif turizm çeşidi olan gastronomi turizmi, Türkiye'de de son yıllarda önem kazanmıştır. Gastronomi, 2017 yılında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen 3. Turizm Şurası ile bir turizm çeşidi olarak kabul edilmiştir. TÜRSAB'ın 2014 Gastronomi Raporu'na göre Türkiye'ye gelen yabancı turistler, kişi başına 157 dolar yeme içme harcamasında bulunmaktadır. Gastronomi turizmi ile bu rakamın 250 dolar seviyesine çıkarılması hedeflenmektedir.

Gastronomi turizmi potansiyeli açısından bakıldığında Türkiye; coğrafi, kültürel ve tarihî yapısı dolayısıyla birçok ülkeye göre son derece zengin değerlere sahiptir. Başta Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Afyonkarahisar, Hatay ve Mardin mutfakları olmak üzere Türk mutfığı; yedi farklı bölgenin farklı lezzetlerini barındıran dünyanın en önemli ve en eski mutfaklarından biridir (Görsel 2.37). Gastronomi, turizmin tüm yıla ve ülkeye yayılabilmesi için önemli bir ürün olarak görülmektedir.

Görsel 2.37: Türk mutfığı

Bilgi Kutusu

Coğrafi İşarete Sahip Ürünler

Yörenin ülke içinde ve dışında tanıtımının yapılabilmesi için coğrafi işaretle tescillenmiş ürünler önemlidir. Bir ürünün coğrafi işaretle tescillenmesi, belirli bir yöreye özgü olduğunun kamu kurumları tarafından onaylanması demektir. Türkiye’de tescilleme işlemi Türk Patent Enstitüsü tarafından yapılmaktadır.

Türkiye’nin coğrafi işarete sahip lezzetlerinden bazıları şunlardır:

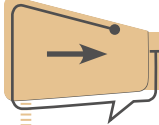
- Antep fıstığı
- Bozdağ kestane şekeri
- Arapgir köhnü üzümü
- Bafra pidesi
- Malatya kayısı
- Şanlıurfa biberi
- İzmit pişmaniyesi
- Kayseri pastırması
- Ezine peyniri
- Aydın inciri
- Mut kayısı
- Edirne beyaz peyniri
- Antep baklavası
- Erzincan tulum peyniri
- İsabey çekirdeksiz üzümü
- Siirt perde pilavı ve büryan kebabı
- Cimin üzümü
- Çorum leblebisi
- Türk rakısı
- Maraş biberi
- Mersin cezeryesi
- Ödemiş patatesi
- Oltu çay kebabı
- Anamur muzı
- Antakya künefesi
- Çay ilçesi vişnesi
- Salihli kirazı
- Çubuk turşusu
- Burdur ceviz ezmesi
- Giresun tombul fıındığı
- Gümüşhane kömesi ve dut pestili
- Mardin sembusek, ikbebet ve kibe, kaburga dolması
- Pervari balı
- Tavşanlı leblebisi
- Ege sultani üzümü
- Adana kebabı
- Zara balı
- Afyon sucuğu
- Zile pekmezi
- Gemlik zeytini
- Finike portakalı
- Salihli odun köftesi
- Kırkağaç kavunu
- Develi cıvıklısı
- Şanlıurfa çiğ köftesi
- Elazığ öküzgözü üzümü
- Edremit Körfez Bölgesi zeytinyağları
- Kalecik karası üzümü
- Akşehir kirazı
- İnegöl köftesi
- Terme pidesi
- Ege inciri
- Edirne tava ciğeri
- Maraş dondurması
- Diyarbakır karpuzu
- Tarsus şalgamı
- Ayvalık zeytinyağı
- Karnavas dut pekmezi
- Kayseri mantısı
- Afyon kaymağı
- Erzurum civil peyniri
- Mustafakemalpaşa tatlısı
- Güney Ege zeytinyağları

Görsel 2.38: Kalecik karası üzümü

Gastronomi turizmine yönelik yapılan etkinlikler; destinasyonun çekiciliğini, bilinirliğini, rekabet gücünü artırmakta ve marka şehir olunmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca turistlere de unutamayacakları deneyimler kazandırıp insanlar arasındaki kültür alışverişine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle dünyada ve Türkiye’de pek çok destinasyon, bu avantajlardan yararlanmak için mutfak kültürleri veya kendilerine özgü yiyeceklerle (mantar, sarımsak, ot, peynir vb.) ilgili çeşitli gastronomi festivalleri düzenlemektedir. Gastronomi konusunda yapılan festival, kongre, yarışma, sempozyum, tur ve eğitim gibi etkinlikler konunun uluslararası boyut kazanmasına da katkı sağlamaktadır.

Sıra Sizde

Türkiye; farklı bölgelerde, farklı yeme içme kültürü bulunan ve mutfak kültürü çok boyutlu olan bir ülkedir. Bu durum, gastronomi turizmi kapsamında düzenlenecek etkinlikler konusunda da avantaj yaratmaktadır. Türkiye’nin birçok yerinde yemek festivalleri, yeme içme etkinlikleri ve “yiyecek içecek şenlikleri” adı altında çeşitli festivaller düzenlenmektedir.

Türkiye’de gastronomi turizmi kapsamında değerlendirilebilecek etkinlikleri araştırınız. Bulduğunuz etkinlikleri ve düzenlendiği şehirleri aşağıdaki boşluğa yazarak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

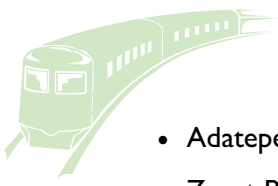
Etkinlik Adı	Şehir
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

Sayıları çok fazla olmamakla birlikte gastronomi turizmi kapsamında Türkiye’deki çeşitli illerde yiyecek içecek ve yerel mutfak temalı müzeler bulunmaktadır. Türkiye’nin zengin mutfak kültürünü, yiyeceklerini, içeceklerini, tarımsal dokusunu ve bitki türlerini tanıtmayı amaçlayan bu müzelerden bazıları şunlardır:

- Emine Göğüş Mutfak Müzesi (Gaziantep) (Görsel 2.39)
- Erzurum Evleri (Erzurum)
- Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi (Hatay)
- Atatürk Orman Çiftliği Müzesi (Ankara)

Görsel 2.39: Emine Göğüş Mutfak Müzesi / Gaziantep

- Adatepe Zeytinyağı Müzesi (Çanakkale)
- Zavot Peynir Müzesi (Kars)
- Edremit Evren Ertür Tarihî Zeytinyağı Aletleri Müzesi (Balıkesir)
- Pelit Çikolata Müzesi (İstanbul)
- Hacıbanlarevi Mutfak Müzesi (Şanlıurfa)
- Türk Lezzet Müzesi (İstanbul)

2.1.9. Doğa Sporları

İnsanlar; günlük hayatın giderek zorlaşması, artan stres, çevre kirliliği, daha çok doğada zaman geçirme isteği gibi nedenler ile farklı ve çekici etkinlik arayışına sürüklenmiştir. Bu arayış sonucu doğan etkinlikler arasında doğa sporları da yer almaktadır (Görsel 2.40). Doğal ortamlarda gerçekleştirilen sportif faaliyetler olarak ifade edilebilecek olan doğa sporları, temelde doğa turizmi ve spor turizminin bir kesişimi olarak ortaya çıkmaktadır ve turizm çeşitleri içerisinde önemini giderek artırmaktadır.

Doğa sporlarının özellikleri şunlardır:

1. Motor ve hayvan gücü desteği olmadan insanın sahip olduğu fiziksel gücü, bilgi ve becerilerini doğada kullanmasını içerir.
2. Doğal ortamlarda gerçekleşen bir turizm etkinliğidir.
3. Doğa sporlarının gerçekleştirilmesinde çeşitli yardımcı araç gereç ve teknik malzemelerin aktif olarak kullanılması gerekmektedir (tırmanış ekipmanları, kamp malzemeleri vb.).
4. Ekolojik ve sürdürülebilir turizm anlayışı ile uyumludur.
5. Doğa sporuna katılan turistler pasif değil, aktif role sahiptir.
6. Birçoğu, bireysel ya da küçük gruplar hâlinde gerçekleşir.
7. Doğanın içerdiği riskler ve zorluklara bağlı olarak heyecan verici, maceracı yapıya sahiptir.

Görsel 2.40: Doğa sporu

Doğa sporları turizmi, birçok turizm türünü içinde barındırmaktadır. Bazı turizm türleri ile olan benzerlikleri sebebiyle yapılan sınıflandırmalarda ayrı bir başlık yerine genelde doğa turizmi, yayla turizmi, dağ turizmi, kış ve spor turizmi gibi başlıklar içerisinde değerlendirilmesine neden olmuştur.

Açık alanlarda gerçekleştirilen, dağcılık, kaya tırmanışı, mağaracılık, kampçılık, yürüyüş, su altı sporları, oryantiring (haritayla yön bulma sporu), bisiklet, kanyon geçişi, yelken, kano, rafting gibi birçok etkinlik doğa sporları arasında sayılmaktadır. Kimi yerlerde hava sporları da doğa sporu olarak değerlendirilmektedir.

a. Dağcılık

Belirli ilke ve kurallara dayalı olarak dağlarda yapılan yürüyüş, kampçılık ve tırmanış sporudur. Doğada ve doğal ortamda insan sağlığına, kişinin bedensel ve zihinsel gelişimine katkı sağlayan sporlardandır. Dağcılık; mücadele ruhunu üst düzeyde yaşatan, zaman zaman risk almayı gerektiren, ekip çalışması ve uyum gerektiren bir spor dalıdır (Görsel 2.41). Birçok doğa sporunun da önünü açmıştır.

Dağcı ise kayada, karda ve buzda doğanın birtakım zorluklarını aşip dağcılık tekniklerini, dağcılık araç gereçlerini kullanarak doruğa ya da belirlenmiş hedefe ulaşan, ulaşmaya çalışan kişidir.

Görsel 2.41: Dağcılık turizmi

Dağcılık ile birlikte başlayan dağlara yönelik turizm aktiviteleri; sadece bir spor dalının değil aynı zamanda kırsal turizmin, yayla turizminin ve dağlık alanlardaki tesislerin gelişmesi ile birlikte kış turizminin de gelişmesinde etkili olmuştur. Dağcılık turizminin dünyadaki geçmişi çok uzun yıllara dayanmamaktadır. 19. yüzyılda başlayan tırmanışlarla gelişme gösteren tırmanış teknikleri, zamanla dağcılık sporu ile uğraşanlar tarafından geliştirilip günümüzdeki hâlini almıştır.

Bunları Biliyor musunuz?

- Roma İmparatoru Hadrian, MÖ 126'da güneşin doğuşunu izlemek üzere Etna (İtalya)'ya tırmanmıştır.
- 1786'da Alpler'in en yüksek zirvesi olan Mont Blanc'a (Mant Blank) Michael Pacard (Maykl Pakart) ve Jacques Balmat (Jak Balme) tarafından tırmanılmıştır.
- İlk tırmanışlar, dağcılık etkinliklerinden ziyade bilimsel amaçlı olmuştur. Türkiye'deki ilk bilimsel araştırma amaçlı tırmanış, 27 Eylül 1829 tarihinde Alman Fizikçi Prof.Dr. Friedrich Parrot (Fiedrik Perit) tarafından Büyük Ağrı Dağı'nda gerçekleştirilmiştir.
- Cemil Cahit Toydemir, 1924'te Erciyes Dağı'na tırmanarak Türkiye'deki ilk dağcılık sporu etkinliğini gerçekleştirmiştir.
- 1995 yılında Everest'e tırmanan ilk Türk dağcı Nasuh Mahruki'dir.
- 2006 yılında ise Orta Doğu Arama-Kurtarma, Dağcılık ve Doğa Sporları Derneği (OR-DOS), Everest'e tırmanan ilk Türk takımı olma unvanını almıştır. Bu tırmanışla birlikte OR-DOS ekibinde yer alan Eylem Elif Maviş, Everest'e tırmanan ilk Türk kadın dağcı olmuştur.

Çeşitli ülkelerden çok sayıda turist, Türkiye'yi her yıl dağ tırmanışı ve yürüyüşü için ziyaret etmektedir. Türkiye; kuzeyde Karadeniz Dağları, güneyde Toros Dağları ve iç kesimlerde Ağrı, Süphan, Erciyes gibi yüksek volkanik dağların varlığı nedeniyle dağcılık ve dağ turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Değişik iklim bölgelerinde yer alan bu dağlardaki biyolojik ve kültürel çeşitlilik,

ları ile doğal bir park görünümünde olan Kaçkar Sıradağlarının en yüksek tepeleri; Altıparmak (3480 metre), Kavran (3932 metre) ve Verçenik'dir (3710 metre). Her yıl yüzlerce dağcı, güney rotasından çıkışı kolay olan Kaçkarlar'ı ziyaret etmektedir.

Mercan (Munzur) Dağları / Tunceli: Orta Toros Dağlarının Kuzey Anadolu Dağları ile Güneydoğu Toroslar civarında, Tunceli ve Erzincan illeri arasında yükselen uzantısıdır. 3370 metre yüksekliğindedir. Kalker kayalar, üzerinde çok sayıda göl ve yer yer kalıcı karlar görülür. Genellikle dağ çayırları ile örtülüdür. Ovacık yolu üzerinde Munzur Vadisi Millî Parkı bulunur.

Süphan Dağı / Van: Doğu Anadolu'da Van Gölü'nün kuzeyindedir. Adilcevaz, Erciş ve Patnos arasında ve 4058 metre yüksekliğindedir. Sönmüş bir volkan olan Süphan Dağı, Anadolu'nun üçüncü yüksek doruğudur. Doruk, bir örtü buzulu ile kaplıdır.

Dağcıların tırmanış yaptığı dünyanın en yüksek dağları şunlardır:

1. Everest Dağı / Çin-Nepal sınırı (8842 m)
2. K2 (Karakorum) Dağı / Pakistan-Çin sınırı (8611 m)
3. Kañçungca Dağı / Hindistan-Nepal sınırı (8586 m)
4. Lhotse Dağı / Çin-Nepal sınırı (8516 m)
5. Makalu Dağı / Çin-Nepal sınırı (8418 m)
6. Cho Oyu Dağı / Çin-Nepal sınırı (8201 m)
7. Dhaulagiri Dağı / Nepal (8167 m)
8. Manaslu Dağı / Nepal (8164 m)
9. Nanga Parbar Dağı / Pakistan (8126 m)
10. Annapurna Dağı / Nepal (8091 m)

Bilgi Kutusu

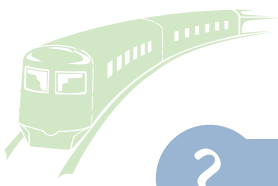
Dağcılık İçin Gerekli Malzemeler

Yürüyüş ya da tırmanma sırasında gerekli olan ekipmanlar şunlardır:

- Tırmanma merdiveni
- Tırmanma halatı
- Tırmanma ipi
- Tırmanma baltası
- Tırmanma kancası
- Dağcılık botu
- Dağcılık kramponları
- Dağcılık kazması
- Dağcılık kıyafetleri
- Dağcılık çantası

Görsel 2.43: Dağcılık malzemeleri

Bunları Biliyor musunuz?

Hawaii'deki Mauna Kea dünyanın en yüksek dağıdır. Bilinen en yüksek dağ 8848 metre ile Everest Dağı olmasına rağmen, Pasifik Okyanusu'nun tabanında yükselen Mauna Kea aslında sıralamada ilk basamakta yer almaktadır. Volkanik bir dağ olan Mauna Kea'nın okyanus seviyesinin üst kısmında kalan bölümü 4207 metredir. Okyanus tabanından itibaren yüksekliği ise 10.100 metredir. Bu açıdan ele alındığında Mauna Kea dünyanın en yüksek dağı unvanını alıyor. 1 milyon yaşındaki Mauna Kea son olarak 4600 yıl önce aktif hâle geçmiştir.

Dağcılık sporu; her defasında risk, fiziksel zorluk ve heyecan düzeyini artırma eğilimi ile kolay rotalardan zor rotalara, yaz tırmanışlarından kış tırmanışlarına, yürüyerek çıkılabilen parkurlardan dik kaya duvar yüzeylerine doğru gelişim göstermiştir.

b. Kaya tırmanışı

Kaya yüzeylerindeki girinti, çıkıntı ve çatlakları; vücut, el ve ayaklarla tutmak, basmak ve sıkıştırmak suretiyle fiziksel ve teknik güç harcayarak sportif amaçlı yükselme ve alçalmaya denir. Kaya tırmanışı, geleneksel tırmanış ve sportif tırmanış olarak sınıflandırılır. Kaya tırmanışı, günümüzde genellikle teknik malzeme kullanılarak yapılmakla beraber; hiçbir malzemenin kullanılmadığı, fiziksel güç ve tekniğin en üst seviyede olduğu 26 serbest tırmanış olarak da yapılabilmektedir.

Kaya tırmanışı, dağcılık sporunun kollarından birisidir ve Türkiye'nin pek çok noktasında yapılabilen bir doğa sporudur (Görsel 2.44). Kaya tırmanışı yapılabilmesi için eğitim almış olmak gerekir. Türkiye'de üniversitelerin dağcılık kulüpleri ve özel dağcılık kulüpleri, kaya tırmanışı için gerekli eğitimleri vermektedirler. Kaya tırmanışı için kask, emniyet kolonu, ekspres, dinamik ip, tırmanış ayakkabısı ve ATC (iniş için kullanılan bir çeşit emniyet aleti) gibi ekipmanlar gerekmektedir.

Türkiye'nin kaya tırmanışında en çok tercih edilen rotaları şunlardır: Ballıkayalar (Kocaeli), Karakaya (Eskişehir), Narlıdere (Bursa), Tırmanış Parkı (Olympos), Geyikbayırı (Antalya), Pelitözü (Bilecik), Kapıkırı (Bafa Gölü) ve Aladağlar Milli Parkı'dır (Niğde).

Görsel 2.44: Kaya tırmanışı

c. Kampçılık

Kamp yapmak; ikamet edilen yerin dışında, doğada koruyucu bir barınakta bir gece ya da bir geceden fazla kalmayı içeren bir açık hava aktivitesidir. Doğa sporlarını sevenlerin yılın her dönemi yaptığı kampçılık, şehir hayatından uzaklaşmak isteyenlere izole olma imkânı sunar. Doğa temelli bir turizm biçimi olarak kabul edilmektedir. Kampçılar, çadır ve diğer gerekli ekipmanlarla birlikte yola

çıkabilecekleri gibi daha önceden ayarlanmış alanlarda da kalabilir. Kampçılık, tek başına yapılabildiği gibi diğer sporlarla birlikte de yürütülebilir. Özellikle dağcılık ve trekking gibi ekstrem sporlarla ilgilenenler için kampçılık ayrılmaz bir parçadır. Çoğu sporcu, günlerce süren parkurlarda yanına kamp malzemelerini de alarak doğa ile iç içe kalabilmektedir.

Uyku tulumları ve çadırlarla yapılan kampçılık, belli bir süre konaklamayı kapsar. Kampçılık hem orman içinde ve dağ eteklerinde hem de deniz kıyısında yapılabilir (Görsel 2.45). Her türlü doğa etkinliğinin temelini oluşturan bu spor, zihinsel açıdan da rahatlamayı sağlar. Kamp alanları; kara yolları ve yakın çevrelerinde, il ve ilçe girişlerinde, deniz, göl, dağ gibi cazibesi olan yerlerde kurulur. Kampçıların kendi imkânları ile geceleme, yeme içme, dinlenme ve eğlence ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerdir. Karavan, çadır, bungalov gibi yerlerde konaklanır. Kampçılar; doğa ile iç içe konaklamanın yanı sıra balık tutma, avlanma, yüzme ile bitki, kuş ve yaban hayatını inceleyip izleme ve doğayı fotoğrafçılık gibi etkinliklerde de bulunmaktadır.

Görsel 2.45: Kampçılık

Kamp malzemelerinin eksiksiz olarak temin edilmesi, kamp yapmanın temelini oluşturur. Ekipman ve kıyafetler, değişen hava koşulları ve engebeli araziler göz önünde bulundurularak hazırlanır. Kampçılık için gerekli malzemeler şunlardır: çadır, uyku matı, uyku tulumu, fener, sırt çantası, yiyecek içecek, uygun kıyafet vb.

Kampçılık, pandemi ile birlikte dünya genelinde popülerliği daha da artan turizm çeşitleri içerisine girmiştir. Türkiye’de hem sahil şeridinde hem de iç kesimlerde çok sayıda kamp rotası vardır. Türkiye’nin en gözde kamp alanlarından bazıları şunlardır:

1. Yedigöller Millî Parkı (Bolu)
2. İnbükü Orman Kampı (Marmaris)
3. Çubucak Orman Kampı (Marmaris)
4. Kelebekler Vadisi (Ölüdeniz / Fethiye)
5. Yazılı Kanyon (Isparta)
6. Köprülü Kanyon (Antalya)
7. Gökova Orman Kampı (Akyaka / Muğla)
8. Geyikbayırı (Antalya)
9. Karagöl (Borçka / Artvin)
10. Olympos (Kumluca / Antalya)

2.1.10. Av Turizmi

Av turizmi; alternatif bir turizm çeşidi olup avcı niteliğine sahip kişilerin avlanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere belirli ilkelerle yaptıkları etkinliklerdir. Avcılar; av turizmi faaliyetleri ile birlikte değişik kültürleri tanıma ve değişik yerleri görme olanağı da elde etmektedir (Görsel 2.46). Av turizmi ile turizmin çeşitlendirilip ülke geneline ve tüm yıla yayılması, ekonomik gelir elde edilmesi hedeflenmektedir.

Görsel 2.46: Av turizmi

Avlak işletmeleri ve acenteler tarafından meraklıları için düzenlenen av programları, av turizmi kapsamında yer almaktadır. Türkiye coğrafi yapısı, bitki örtüsü ve yaban hayatı bakımından av turizmi için elverişli durumdadır. Türkiye ormanlarında düzenlenecek olan av turizmi; 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, bu Kanun'a dayanılarak çıkartılan 08.01.2005 tarih ve 25694 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yerli ve Yabancı Avcıların Av Turizmi Kapsamında Avlanmalarına ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri kapsamında Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğüne belirlenen esaslar dâhilinde yürütülmektedir.

Türkiye'de av turizmi kapsamında av organizasyonlarına izin verilen sahalara; işletilen ya da işletirilen örnek avlaklar, devlet avlakları, izin verilen yaban hayatı geliştirme sahaları ile millî parklar ve özel avlaklardır. Türkiye'de av turizmi kapsamında yapılacak olan tüm uygulamalar, her av yılını içerecek şekilde Merkez Av Komisyonu (MAK) tarafından belirlenmektedir. Bu kararlarda avına izin verilen türler, avına izin verilen sahalara, avlanma tarihleri, ücretler, avlanma ilkeleri, yasaklanan avlanma usul ve şekilleri yer almaktadır.

Av turizmi kapsamında avlarına izin verilen hayvanlar; yaban keçisi, çengel boynuzlu dağ keçisi, kızıl geyik, karaca, yaban koyunu, Anadolu yaban koyunu, yaban domuzu, çakal, tilki ve melez yaban keçiştir. Türkiye'de av turizmine yönelik en önemli destinasyonlar şunlardır:

- Bursa (Karacabey)
- Muğla (Marmaris)
- Konya (Bozdağ)
- Tunceli (Munzur Vadisi)
- Kırklareli
- Adana
- Isparta
- Antalya
- Mersin

Av turizminin önemli bir turizm çeşidi olmadığı ve yüksek gelir ile ekonomiye katkı sağlamadığı yönünde görüşler de bulunmaktadır. Bazı ülkeler; av turizminin doğaya verdiği zararı, hayvan sayılarının yüksek miktarda azalmasını ön plana çıkarmakta ve av turizmine yasak getirmektedir. Bunun yerine doğa turizmi çeşitlerinin ön plana çıkarılmasını savunmaktadırlar.

2.1.11. Ekoturizm

Dünya Ekoturizm Derneği, ekoturizmi “doğal alanlara yapılan, yerel halkın refah düzeyini geliştirme ve çevreyi koruma amacı güden sorumluluk sahibi seyahat” olarak tanımlamaktadır. Ekoturizm, doğa seyahatine dayanır ancak sürdürülebilirlik ilkesini de içerir. Ekoturizm, uluslararası turizm faaliyetleri arasında en hızlı gelişen faaliyet alanıdır.

Türkiye’de ekoturizme yönelik kaynakların çoğunu millî parklar, tabiat alanları, tabiat koruma alanları, tabiat anıtları gibi bölgeler oluşturmaktadır. Anadolu, bitki çeşitliliği yönünden dünyanın en zengin bölgelerinden biri olup bitkisel çeşitlilik bakımından dünyada bulunan 8 coğrafi bölgenin 3 tanesinin kesişme noktasında yer almaktadır.

Bunları Biliyor musunuz?

Yağmur ormanlarında bir yürüyüş, ormana ve yerel halka gelir veya fayda sağlamadıkça ekoturizm kapsamına girmez. Aynı şekilde bir rafting gezisi ancak su havzasının korunmasıyla ilgili farkındalığı artırır ve/veya havzanın korunması için fon sağlarsa ekoturizm kapsamına girer.

Ekoturizmin avantajları

- Yerli halk için ekonomik fayda sağlar, yerli halkın yaşam kalitesini yükseltir.
- Endüstriyel uygulamaların geliştirilemeyeceği orman köyleri gibi bölgelerde istihdam ve ekonomik canlılık sağlayan bir sektördür. Bu sayede bu bölgelerden yaşanan göçlerin önüne geçilebilmekte hatta tersine göç yaşanmaktadır.
- Yerli halk, ekoturizm konseptinde kendileri ve bölgelerini etkileyen kararları almada rol oynar.
- Ekoturizm; doğal, kültürel mirasın korunmasını ve dünya biyoçeşitliliğinin sürdürülmesini sağlar.
- Yerel halkla ilişkiyi ve daha önce tecrübe edilmeyen değişik aktiviteleri sağladığı için turistler için daha hoş deneyimler sağlar.
- Turizmin ekonomi, çevre ve sosyal yaşama olumsuz etkilerini en aza indirger.
- Ekoturizm, kültürel açıdan duyarlıdır. Turist ve ev sahibi halk arasında saygıyı sağlar.
- Ekoturizmin bir diğer avantajı da yüksek maliyetli yatırımlar gerektirmemesidir. Böylece gelişmekte olan ülkelerde hızla benimsenen bir sektör hâline gelmiştir.

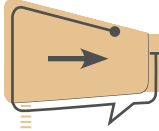
Türkiye’de mevcut ekoturizm uygulamalarına örnek olarak ünlü Efes Harabeleri’nin yakınlarında bulunan Şirince köyü, içinde ve çevresinde yapılan turizm faaliyetleri ile ekoturizme yakın bir çevreye sahiptir (Görsel 2.47). Şirince’de yapılan turizm faaliyetlerinden köy halkının çokça yararlanıyor olması, köy halkının el sanatları, el yapımı

Görsel 2.47: Şirince / İzmir

zeytinyağı ve sabun gibi ürünleri turistlere sunabilmesi, turizm gelirlerinden elde edilen gelirlerin köydeki evlerin restorasyonunda kullanılması gibi unsurlar ekoturizmin temel unsurlarını oluşturmaktadır.

Sıra Sizde

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu'nun (The International Ecotourism Society-TIES) ekoturistlerle ilgili verileri şunlardır:

- 35-54 yaş arası, %52'si erkek, %48'i kadın olmak üzere değişik sosyal ve sportif aktivitelerde bulunan kişilerdir.
- Ekoturistler ve ekoturistliğe yatkın kişiler, daha yüksek gelir gruplarından olup %26,6'sının geliri 90.000 ABD doları üzerindedir ve %39,5'i yönetici konumundadır.
- %82'si en az üniversite mezunudur.
- Yıllık seyahat harcamaları, geleneksel bir turistten ortalama 2000 USD daha fazladır ve %26'sından fazlası, bir destinasyonda 1000-1500 USD harcamaktadır.
- Ekoturistlerin %50'sinden fazlası, bir destinasyonda 8-14 gün kalmaktadır.
- %60'ı eşleriyle, %15'i çocuklarıyla ve %13'ü yalnız seyahat etmektedir.
- Ekoturist için motive edici unsurlar; bozulmamış doğa, yerel kültür, yabani hayvanlar ve yürüyüştür.
- Sürekli yeni yerler görme ve yeni deneyimler yaşama isteği mevcuttur.

Ekoturistlerin özelliklerini arkadaşlarınızla yorumlayınız. Düşüncelerinizi aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2. DİĞER ALTERNATİF TURİZM ÇEŞİTLERİ

Yaygın alternatif turizm çeşitlerinin yanı sıra farklı ilgi alanlarına ilişkin çok sayıda alternatif turizm çeşidi bulunmaktadır. Türkiye, turizm çeşitliliği yönünden çok zengindir. Gerek tarihî gerekse doğal güzellikleri yönünden eşsiz bir ülkedir. Birçok medeniyete beşik olmuştur ve misafirler, bu medeniyetlerin izlerini güzellikler içerisinde görebilmektedir.

2.2.1. Su Altı Dalış Turizmi

Turistlerin değişen istekleri ve keşif içgüdüğü, turizm sektöründe yeni eğilimleri beraberinde getirmektedir. Su sporlarına olan ilgi ve yapılan yatırımların artması, yeni bir turizm dalı olan "su altı

dalış turizmi” kavramını ortaya çıkarmıştır. **Su altı dalış turizmi**; su altı dünyasının bitki ve hayvan zenginliğini, arkeolojik kalıntıları görüp fotoğraflamak ve filme almak için gerçekleştirilen tanıtım, spor, eğitim amaçlı dalışları, kıyıda verilen konaklama ve ağırlama hizmetlerini içine alan bir turizm çeşididir (Görsel 2.48).

Su altı dalış turizmi, insanların özel ilgi alanına girmektedir. Bu turizm türü, kullanılan ekipmanlar ve dalış yerlerinin özelliğinden dolayı pahalı bir turizm çeşididir.

Görsel 2.48: Su altı dalış turizmi

Türkiye’de farklı yerlerde dalış destinasyonları mevcuttur. Bunun temel nedeni, tarihî çağlar boyunca Türkiye’nin önemini yitirmeyen coğrafi konumudur. Anadolu, sahip olduğu coğrafi konumu ve boğazları ile tarih boyunca ticaret gemilerinin geçiş noktası olmuştur. Eski çağlarda Anadolu’yu çevreleyen denizlerdeki gemiler, o günkü şartlar sebebiyle kıyılara yakın şekilde seyretmiştir. Bir kısmı; sis, bilinmeyen kayalıklar ya da ani gelişen fırtınalar nedeniyle kıyılara yakın noktalarda batmıştır. Bu durum, Türkiye kıyılarını su altı dalış turizmi açısından oldukça cazip kılmaktadır.

Su altı batık zenginliği açısından oldukça büyük bir potansiyele sahip olan Türkiye, dünyanın ilk bilimsel su altı kazısının da ev sahipliğini yapmaktadır. Bu nedenle Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, dünyanın önde gelen su altı müzelerinden biridir. Dünyadaki su altı turizminden en fazla payı flora ve fauna zenginliği dolayısıyla Kızıldeniz ve Maldiv Adaları elde etmektedir.

Türkiye’nin ılıman bir iklime sahip olması nedeniyle dalış bölgeleri; 12 ay boyunca dalış yapma imkânına sahiptir. Farklı su altı coğrafyası ve batıklar, günümüzde dalış sporuyla ilgilenen yerli ve yabancı turistlerin tercih ettiği yerlerdir.

Dünyadaki en önemli elli dalış merkezinden birisi Antalya’nın Kaş ilçesidir. Su altı dünyası açısından oldukça zengin olan bu bölgede batıklar, mağaralar, kanyonlar, resifler, tüneller, uçaklar ve zengin su altı faunası görülmektedir.

Türkiye’de yer alan dalış yerleri şunlardır:

Antalya Bölgesi: Kemer, Tekirova, Kaş Uçak Batığı, Kalkan, Gök Mağarası, Uluburun Antik Batığı, Suluin Mağarası (Gelidonya), Antik Batığı, Fransız (Sosyete) Batığı, Falezler, Sıçan Adası, B-24 Savaş Uçağı Batığı, Alanya

Mersin Bölgesi: Mersin

Muğla Bölgesi: Bodrum, Datça, Marmaris

Çanakkale Bölgesi: Saros, Bebek ve Minnoş Kayalıkları, Gökçeada ve Bozcaada

İzmir Bölgesi: Çeşme

Aydın Bölgesi: Kuşadası

Balıkesir Bölgesi: Ayvalık

Araştırınız

Sınıfta gruplar oluşturarak Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yer alan dalış yerlerinin özellikleri ile ilgili detaylı bir araştırma yapınız. Hazırladığınız araştırmayı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2.2. Mağara Turizmi

Yerkürenin yüzyıllardır biçimlenen yüzeyi, yer üstü ve altında çeşitli coğrafi şekilleri oluşturmuştur. Doğa olayları sayesinde çeşitli şekil ve farklılıklar ile birlikte farklı atmosferik şartlar; birbirinden farklı, sayısız doğal kaynakları yaratmıştır. Tarih öncesi dönemlerden beri insanların sosyokültürel gelişim ve faaliyetlerinde vazgeçilmez bir ortam oluşturan, yüzey açılımları olan ve en az bir insanın sürünerek girebilmesine olanak verebilecek genişlik ve yüksekliğe sahip yer altı boşluklarına **mağara** denir. Mağaralar, girilebilecek boyutta yüzlerce kilometreye kadar uzunluk veya derinliğe sahiptir. Genellikle karstik kökenlidir. İçinde su, göl ve bunların kaynakları olabilen yer altı boşluklarıdır.

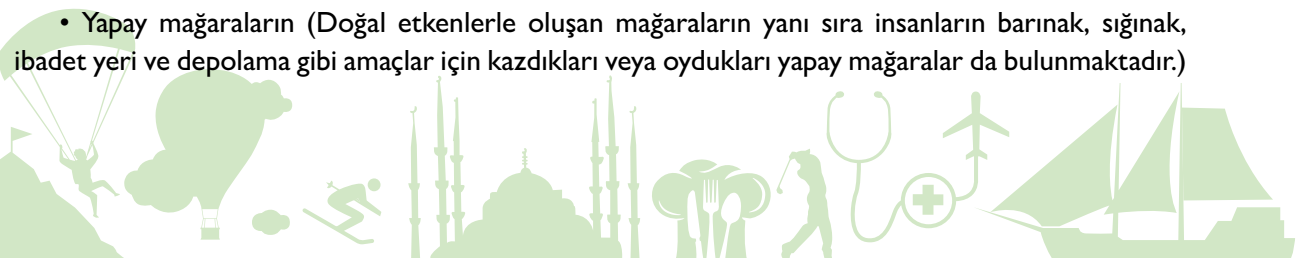
İnsanlar, mağaraları eski çağlarda vahşi hayvanlardan korunmak ve iklim şartlarının elverişsizliği sebebiyle barınmak için kullanmıştır (Karain Mağarası / Antalya). Kimi zaman da ibadethane olarak kullanılmışlardır (Eyüp Peygamber Mağarası / Şanlıurfa). Bu mağaralar; günümüzde gizemli görüntüleri, havası, iç suları ve hayvan varlıkları gibi nedenlerle önemli turistik çekim merkezlerindedir. Çeşitli yerlerde bulunan bu mağaralar, turizm haricinde farklı amaçlar için de kullanılmaya devam etmektedir. Tarım ve hayvancılık ürünlerinin soğuk havada depolanması ile hayvansal ürünlerin korunup olgunlaştırılmasında (tulum peyniri, yağ), guano (yarasa gübresi) üretiminde, plaser mineral çıkarımında, kültür mantarcılığında, sağlık (speleoterapi) alanında, askerî amaçlarla sığınak olarak ve sivilleştirilmiş gaz, doğalgaz ve akaryakıt depolanmasında mağaralardan yararlanılmaktadır.

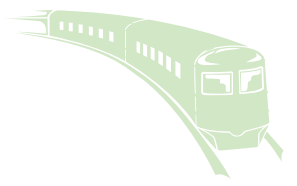
Türkiye'de yaklaşık 40.000 adet mağara bulunmaktadır. Mağara oluşumları bakımından önemli bir jeolojik-jeomorfolojik nitelik olan karstlaşma (karstik alanlar), Türkiye'de Batı ve Orta Toros Dağlarında (Muğla, Antalya, Isparta, Burdur, Konya, Karaman, Mersin ve Adana) yer almaktadır. Türkiye'nin en uzun (Beşşehir Gölü batısındaki Pınarözü Mağarası, 16 km) ve en derin mağarası (Anamur'un kuzeyindeki Çukurpınar Düdeni, 1880 m), bu dağ kuşağı üzerindedir.

Günümüze kadar tüm yerli ve yabancı mağaracı grupların inceleyip belgelendirdiği mağara sayısı yaklaşık 800'dür. Türkiye'deki mağaralar, turizm çeşitliliği açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu mağaralar, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü ile mağaracılıkla ilgili diğer dernek, kulüp, topluluk ve kuruluşlarca incelenmiştir.

Bugüne kadar 31 adet mağara, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından turizmin hizmetine sunulmuştur. Bir mağaranın turizme açılmasına dair istenen kriterler şunlardır:

- Mağaranın turizm açısından önem arz eden ve turizme hizmet veren yerleşim merkezlerine yakın olması gerekir.
- Mağaranın sahip olduğu morfolojik ve diğer oluşum özelliklerinin farklı ve ilgi çekici birtakım unsurları taşıması (kendi özelinde çekici bir özelliğe sahip olması) gerekir.
- Yapay mağaraların (Doğal etkenlerle oluşan mağaraların yanı sıra insanların barınak, sığınak, ibadet yeri ve depolama gibi amaçlar için kazdıkları veya oydukları yapay mağaralar da bulunmaktadır.)

arkeolojik ve kültürel değer taşınması gerekir.

- Mağaraya ulaşımın kolay ve rahat sağlanabilmesi gerekir.
- Mağaraya girişin ve mağaranın çevresinin gelen ziyaretçilere hizmet vermeye uygun şekilde düzenlenmeye (otopark, kafeterya vb.) elverişli olması gerekir.

Görsel 2.49: Damlataş Mağarası / Antalya

Tablo 2.7: Türkiye'de Turizme Açık Mağaralar

Mağara Adı	Bulunduğu İl	Mağara Adı	Bulunduğu İl
Buz Mağarası	Ağrı	Yediyurlar Mağarası	İzmir
Damlataş Mağarası (Görsel 2.49)	Antalya	Eshab-ı Kehf Mağarası	Kahramanmaraş
Dim Mağarası	Antalya	Mencilis Mağarası	Karabük
Karain Mağarası	Antalya	Dupnisa Mağarası	Kırklareli
Yalan Dünya Mağarası	Antalya	Tınaztepe Mağarası	Konya
Zeytintaşı Mağarası	Antalya	Fosforlu Mağarası	Muğla
Gürcüoluk Mağarası	Bartın	Yerküpe Mağarası	Muğla
İnsuyu Mağarası	Burdur	İnatlı Mağarası	Sinop
Oylat Mağarası	Bursa	Balıca Mağarası	Tokat
Tuz Mağarası	Çankırı	Çalköy Mağarası	Trabzon
Kaklık Mağarası	Denizli	Cehennemağzı Mağarası	Zonguldak
Keloğlan (Dodurgalar) Mağarası	Denizli	Gökgöl Mağarası	Zonguldak
Karaca Mağarası	Gümüşhane	Cennet ve Cehennem Obrukları	Mersin
Zindan Mağarası	Isparta	Dilek Mağarası	Mersin
Yarımburgaz Mağarası	İstanbul	Eshab-ı Kehf Mağarası	Mersin
		Köşekbükü Mağarası	Mersin

2.2.3. Dağ ve Doğa Yürüyüşü (Trekking) Turizmi

Trekking, dilimize İngilizceden geçmiştir ve “takip etmek, yer yön bulmaya çalışmak, uzun yürüyüşler yapmak” anlamlarına gelmektedir. Doğada bir noktadan bir diğer noktaya belirlenen bir zamanda ve belirli bir güzergâh üzerinden varmak amaçlı yapılan, tempolu, sportif yürüyüşlerdir (Görsel 2.50). Yolu belirlenmesinde parkurlar tercih edilebileceği gibi tamamen yürüyüşün kendi durumuna göre de günlük olarak bir ilerleyiş rotası oluşturulabilmektedir.

Görsel 2.50: Doğa yürüyüşü

Dünyanın birçok bölgesinde özellikle doğaseverler arasında popüler olan trekking; daha çok doğa yürüyüşleri, keşif yürüyüşleri ve uzun yayla yürüyüşleri olarak düşünülebilir. Bazı trekking rotaları, sadece birkaç saat; bazıları ise günlerce hatta haftalarca sürebilir. Bu sebeple trekking sporu ile uğraşan insanların gerekli ekipmanı yanlarında getirmeleri, dayanıklı bir vücuda sahip olmaları ve trekking rotasını iyi bilen bir lider eşliğinde yola çıkmaları gerekir. Bahar aylarının gelmesiyle beraber yurt dışından sadece trekking yapmak için bile Türkiye'ye yüzlerce ziyaretçi gelmektedir. Fethiye ile Antalya arasında çeşitli parkurlara sahip olan Likya Yolu, yabancı ziyaretçiler arasında en çok tercih edilen ve en beğenilen rotadır.

Doğa yürüyüşleri için gerekli malzemeler: Trekking, yürüyüş ayakkabısı veya botu, su şişesi veya matarası, düdük, sırt çantası, şapka, rüzgârlık veya yağmurluk, yiyecek, ilk yardım kiti, iletişim cihazı, çorap, alın veya el feneri en gerekli malzemelerdir. Bunlara ek olarak ihtiyaç duyabilecek malzemeler şunlardır: Çakı, GPS cihazı veya pusula, ateş başlatıcı malzeme.

Soğuktan koruyucu giysi ve malzemeler: Bere, eldiven, maske, kar gözlüğü, iç katman giyim, orta katman giyim, dış katman giyim, tozluk ve dudak kremi.

Yaz mevsiminde kullanılan giysi ve malzemeler: Mayo, şort, güneş kremi, güneş gözlüğü, spor ayakkabı, sandalet ve deniz ayakkabısı.

Genel malzemeler: Havlu, yürüyüş pantolonu ve baton.

Yeme içme ihtiyacı durumunda gereken malzemeler: Kamp mutfak seti, kamp ocağı, su arıtma tableti ya da taşınabilir su arıtma filtresi.

Konaklama gerektiğinde ihtiyaç duyulacak malzemeler: Çadır, uyku tulumu ve mat.

Türkiye'de doğaya yönelik, şehir hayatından kaçış, macera vb. sebeplerle dağ ve doğa yürüyüşleri yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda ülkemizin birçok şehrinde yürüyüş parkurları oluşturulmuştur. Türkiye'nin en ünlü trekking rotaları şunlardır:

Ihlara Vadisi: Ülkemizin doğal güzelliklerine sahip bölgesi Kapadokya'da bulunan Ihlara Vadisi,

aynı zamanda doğa yürüyüşü parkurlarına da ev sahipliği yapmaktadır. Son yıllarda ülkemizdeki doğa sporcularının en çok uğradığı noktalardan biri olan İhlara Vadisi, 14 km uzunluğundaki bir parkura sahiptir. Yürüyüş esnasında kayaların içindeki mağaraları, kilise ve mezar kalıntılarını görerek spor yapma ve aynı zamanda tarihî bir gezi olanağı sunan bir bölgedir. Kısa veya uzun rotalar için elverişli olan bu vadiye yolun bir kısmı, yer altı şehirlerinden ve tünellerden oluşmaktadır.

Likya Yolu: Türkiye'nin en uzun yürüyüş yollarından biri olan Likya Yolu, sadece ülkemizde değil dünya çapında meşhur bir parkurdur. Uluslararası doğa yürüyüşçüleri arasında da oldukça popüler olan Likya Yolu, 509 km uzunluğunda bir yoldur. Tamamının yürünmesi yaklaşık 1 aylık bir zaman alır ve bu yolu yürümek kolay değildir. Yürüyüş esnasında Likyalıların izlerinin sürüleceği bu rota, aynı zamanda doğa manzarasına da sahiptir. Ayrıca Ölüdeniz, Kabak Koyu, Patara, Kalkan ve Kaş gibi turizm bölgelerinden geçen bu yolda mola seçenekleri de vardır.

Kaz Dağları: Temiz havası ve doğası sebebiyle ziyaretçi alan Kaz Dağları (Görsel 2.51), doğa yürüyüşleri için de uygun bir bölgedir. Millî park olarak koruma altında bulunan bölgede yürüyüşler gerçekleştirilmektedir. Bu bölgedeki Sütüseven Şelalesi, Manastır Çayı, Tozlu Yaylası ve Sarıkız Tepesi'nde çadır kamp yapmak da mümkündür.

Görsel 2.51: Kaz Dağları Millî Parkı / Balıkesir

Kaçkarlar: Artvin ve Rize arasında bulunan Kaçkarlar hem kamp hem de trekking yapılabilecek bir rotadır. 45 km'lik bir parkura sahip olan Kaçkarların çok temiz havası vardır. Yaklaşık bir haftada tamamlanabilen bu parkurda güvenlik endişesi olmadan yürünebilir ve kamp yapılabilir. Zaman zaman engebeli ve zor yollara sahip olan Kaçkarlar rotasındaki Hevek ve Ayder Yaylalarında mola verilip çadır kurulabilmektedir.

Hitit Yolu: Kültürel mozağin en belirgin olduğu rotalardan biri olan Hitit Yolu'ndaki 236 km'lik bir rotada işaretlenmiş ve GPS verileri çıkarılmış 17 parkurdan oluşan bu yol, trekking yapmayı seven kişiler için bir alternatiftir. Çorum'daki Hattuşa, Alacahöyük ve Şapınuva bölgelerinden geçen bu yol, tarih ve doğayı bir arada sunmaktadır.

Erikli Yaylası (Yalova): Meyve ağaçlarıyla dolu olan Erikli Yaylası, yaklaşık dört saat sürecek bir yürüyüş rotasına sahiptir. Bu yürüyüşün sonunda ulaşılacak iki şelale vardır. Kamp yapmaya da müsait olan bu parkur, İstanbul'a yakındır; şehrin kalabalığı ve gürültüsünden uzaktır.

Aladağlar: Toros Dağlarının orta ve güneydoğu taraflarından yükselen Aladağlar, özellikle yazın yapılacak yürüyüşler için uygundur. Yaklaşık 3750 metre yüksekliğindeki Demirkazık Dağı ile zirve yapan bu rota; Yedigöller, Sokuluponar, Kapızbaşı Şelaleleri ve Sarımadenler gibi birçok parkuru içinde bulundurmaktadır. Ormanlık alanı diğer rotalara göre daha az olsa da yürüyüş esnasında birçok şey keşfedilebilecek bir rotadır. Aladağlar ve Yedigöller'de kamp da yapılabilmektedir.

Sülüklü Göl (Bolu): İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlere yakın olan Sülüklü Göl (Görsel 2.52), bu özelliği ile hafta sonu gezileri için çok tercih edilmektedir. 16 km'lik rahat bir yürüyüş parkuru sunmaktadır.

Görsel 2.52: Sülüklügöl / Bolu

Köprülü Kanyon (Antalya): Türkiye'nin en uzun kanyonu unvanına sahip olan Köprülü Kanyon, 14 km uzunluğunda ve 100 m derinliğinde bir parkura sahiptir. Antalya'nın Manavgat ilçesinde bulunan bu kanyon ve vadi, Kapadokya'nın peribacalarına benzemektedir ve doğa yürüyüşleri için tercih edilmektedir. Nehir kenarında çadır kurup kamp yapılabilen bu bölgede karavanla da konaklanabilmektedir. Parkur boyunca görülebilecek olan Selge Atik Kenti Tiyatrosu, Zeus ve Artemis Tapınakları, sarnıçlar ve su kemerleri de turistlere tarihî bir yolculuk sunmaktadır.

Bafa Gölü (Muğla): Milas'ta bulunan ve Beşparmak Dağlarının hemen eteklerinde yer alan Bafa Gölü, çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Bu yüzden çok fazla tarihî özelliği de bulunan bir rotadır. Heraklia Kenti'nden tarihî Latmos Dağı'nın tepelerine kadar uzanan Kral Yolu parkuru da bu bölgede bulunmaktadır. Göl çevresindeki köylerde yöre halkıyla da iç içe olunabilecek bu parkur, tarih ve doğaseverleri aynı çatı altında buluşturmasıyla önem kazanmaktadır.

Ballıkayalar Tabiat Parkı Trekking (Kocaeli): İstanbul'a en yakın trekking parkurlarından biri olan Ballıkayalar Millî Parkı, günübirlik trekking turu için ideal alternatiflerden biridir. Kampçıların da sıkça tercih ettiği Ballıkayalar Millî Parkı, İstanbul'a yaklaşık 60 kilometre, yani 1 saat mesafede yer almaktadır. İstanbul'dan İzmit yönüne giderken Tavşanlı Köyü çıkışından başlayan Ballıkayalar Millî Parkı'nda toplam 10 kilometre uzunluğunda doğa yürüyüş parkuru yer almaktadır.

Frig Vadisi Yolu: Frig Vadisi, 3 bin yıl öncesine dayanan Frigya Medeniyeti'nden kalan eserlerin görülebileceği geniş bir coğrafyadır. Kütahya, Eskişehir, Ankara ve Afyonkarahisar arasında kalan bu bölgede yürüyüş parkurları ve bisiklet yolları yer almaktadır. 3 koldan ilerleyen tarihî yollar, Frigya'nın merkezindeki Yazılıkaya'da birleşmektedir.

Macahel Yaylası (Artvin): Artvin Borçka'dan başlayıp Gürcistan'a kadar uzanan yaylalardan oluşan Macahel, Türkiye'nin UNESCO koruması altındaki ilk biyosfer rezerv (Biyolojik çeşitliliğin korunması, ekonomik kalkınma ve kültürel değerlerin devamlılığı arasındaki çatışmaların sürdürülebilir bir şekilde çözülmesi yaklaşımıdır.) alanıdır. Zengin bitki örtüsü ve yabani hayvan varlığına sahip Macahel Yaylası'nda trekking için en uygun zamanlar, ilkbaharın sonları ve sonbaharın başlarıdır. Sisli zirveleri, endemik bitkileri ile ünlü bu yayla; saf Kafkas arısının da doğal yaşam alanıdır. Maral Şelalesi, Beyazsu Yaylası, Gorgit Şelalesi, Yıldız Gölü gibi doğal güzelliklerin görülebileceği bu yaylada kamp yapılabilir.

Okuma Metni

DEFNE VE APOLLON EFSANESİ

Yunan mitolojisinde en güçlü ve en önemli olan tanrı Zeus “Tanrıların ve insanların babası” olarak bilinir. Apollon ise Zeus’un oğludur. Apollon; mitolojide müziğin, sanatın, Güneş’in, ateşin ve şiirin tanrısı olarak bilinir. Kehanet yapan, bilici tanrıdır. Yunan nehir Tanrılarından biri Peneus’tur. Defne ise Peneus’un kızıdır, aynı zamanda su perisidir.

Defne avcılıkla ilgilenen, sık sık ormanda gezen güzel ve çekici bir su perisiydi. Bu sebepten ötürü diğer erkekler ve Tanrıların çocukları genellikle Defne’ye aşık olurlardı. Peneus, Defne’nin evlenmesini ister. Defne ise ısrarla bu teklifleri reddederdi. Onun etrafında bu kadar erkek varken kimseyle olmak istememesi Peneus’u şaşırtırdı.

Apollon’un ilk aşkı Defnedir. Apollon bu reddedişleri dikkate almaz Defne’yi gezdiği ormanlarda sürekli takip ederdi. Defne’nin ısrarla Apollon’dan kaçmasının ve Apollon’un bu reddedişlere aldırış etmemesinin sebebi, aşk tanrısı Eros’un oklarının hedefi olmalarıydı.

Apollon çok iyi bir okçudur ve daima kendisi gibi iyi bir okçu olan Afrodit’in oğlu, aşk tanrısı Eros ile karşılaşır ve onun okçuluk kabiliyeti ile ilgili alaycı sözler eder üstelik kendisinin daha iyi bir okçu olduğunu öne sürer. Buna karşılık, Eros öç almak ister ve iki ok hazırlar. Biri altın suyuna batırılmıştır, saplandığı kişiye tutku ve sonsuz aşk verecektir. Diğer ok saplandığı kişiyi aşk ve tutkudan tamamen uzaklaştıracaktır. Altın okun hedefi Apollon’un kalbidir ve Defne’ye körü körüne aşık olur. Eros’un diğer oku ise Defne’nin kalbine saplanmıştır. Bu sebeple Defne sürekli kaçarken Apollon Defne’yi kovalıyordu.

Bir gün Apollon aşkına engel olamayıp Defne’yi gördüğü bir ormanda yeniden kovalamaya başlar. Defne ise Apollon’dan ısrarla kaçmaya devam eder. Apollon yorulan Defne’ye gittikçe yaklaşır. Artık bir nefes kadar yakınındadır. Çaresiz Defne ise ayağıyla toprağı eşeler ve yer tanrısı Gaiâ’dan yardım ister.

İçten ve çaresizlik içinde “Ey toprak Ana, beni ört, beni sakla, beni koru.” diye yalvarır. Gaia bu yakarılar üzerine Defne’yi bir ağaca dönüştürür. Defne’nin ayakları bulunduğu yerde kök salar, vücudu yavaşça oduna dönüşür. Bunu gören Defne gözyaşlarına hâkim olamaz, güzel kokan saçları ise Defne ağacının yapraklarıdır artık.

Apollon, hayretler içinde olan biteni izlerken aşkına kavuşamamış olması onu acı içinde diz çöktürür. Apollon, Defne ağacına sarılır ve şöyle der: “Defne, bundan sonra sen, Apollon’un kutsal ağacı olacaksın. O solmayan ve dökülmeyen yaprakların, başımın çelengi olacak. Değerli kahramanlar, savaşlarda zafere ulaşanlar, hep senin yapraklarınla alınlarını süsleyecekler. Şarkılarda, şiirlerde adımız yan yana geçecek.” Bu sözler üzerine Defne yapraklarını eğerek onu selamlar. Apollon ağacın yapraklarından başına bir taç yapar ve onu asla kafasından çıkarmaz. Apollon’un tasvirlerinde de onu başındaki taç ile biliriz.

Bu mitolojik öykünün günümüzde Hatay’ın Antakya ilçesine bağlı Harbiye beldesinde geçtiği söylenmektedir. Bölgede bulunan Harbiye Şelalelerinin Defne’nin ağaca dönüşürken akıttığı gözyaşları olduğu söylenir. Harbiye’nin diğer adı Defne’dir.

Antakya ve Defne’de bulunan antik yapılarda bu mitolojik efsaneyi betimleyen çok sayıda mozaik bulunmuştur. Ayrıca Antakya Mozaik Müzesinde Apollon’un Defne’yi tam yakaladığı sırada defne ağacına dönüşmeye başlayan çok sayıda Defne ve Apollon figürü bulunmaktadır.

Kaynak: <https://www.meftun.art/post/daphne-ve-apollon> (Erişim tarihi: 15.08.2021 / 17:45)

Dünyada en çok bitki alanlarının kesişim noktasında yer alan ülkemiz, çok yüksek oranda bitki çeşitliliğine sahiptir. Avrupa'nın tamamında var olan bitki sayısı toplam 12.000 iken bu sayı ülkemizde 9.000'dir. Avrupa'nın endemik bitki sayısı toplam 2.750 adet iken bu sayı ülkemizde 3.000'dir. Sadece Antalya'daki endemik bitki sayısı 600'dür.

Türkiye haricinde Avrupa'nın en çok endemik bitkisine sahip ülkesi Yunanistan, 800 endemik bitkiye sahiptir. Türkiye'nin bitki zenginliğinin en önemli nedenlerinden biri, Buzul Çağı'nda Anadolu'nun bitkiler için bir sığınak olmasıdır. Günümüzde de Türkiye, hiçbir Avrupa ülkesinde olmayan bir şekilde 3 farklı bitki alanının kesişme noktasında yer almaktadır.

Flora turizmi, çok geniş bir kavramdır ve kendi içinde 5 alt başlık içerisinde incelenebilir. Bunlar; orman turizmi, ağaç turizmi, botanik turizmi, çiçek turizmi ve bahçe turizmidir.

Orman turizmi, ormanların ağaçlar ve yaban hayatıyla birlikte farklı bir yaşam alanı olarak gezilmesidir. Orman turizminde başlıca faaliyet yürüyüş olmakla beraber yön bulma (oryantiring) gibi yeni faaliyetleri de içermektedir.

Ormanların insan sağlığı üzerinde olumlu etkilerinin olması, orman turizminin gelecekte en önemli turizm tipi olacağını göstermektedir. Güneşin zararlı etkilerinin öğrenilmesi, deniz turizmine ilgiyi azaltmış ve turistleri sağlık için farklı turizm tipleri aramaya yöneltmiştir. Ormandaki kuş sesleri, güneş ışığı, ağaçlar tarafından temizlenen hava, ağaç ve çiçek kokuları; kentlerde enerjisi tükenip morali bozulan insanlara yeniden sağlık ve enerji sağlamaktadır. Bunu sağlayan ise Japonca "orman banyosu" terimidir. Japonya Orman Bakanlığı, 1980'li yılların başında bu terimi terminolojiye kazandırmıştır. Orman banyosu, spordan çok meditasyon amaçlıdır. Sessiz sakin bir yürüyüşle yaklaşık 2-3 saat doğa içinde bulunmayı içerir.

Ağaç turizmi, belirli bir ağaç türüne ve bu türün yoğunlaştığı ormanlara yöneliktir. Bu turizm türünde karışık türlerden oluşan ormanlar içinde bütün orman değil, sedir veya sığla ağacı gibi tek bir ağaç türü önemlidir. Türkiye'de bu tip turlar "sığla ağacı turu" gibi ağaç cinsi adıyla yapılırsa da turizm terminolojisine "ağaç turizmi" olarak yerleşmemiştir.

Botanik turizmi; bitkilerin tanınması, kullanım alanları ve mitolojik hikâyelerini içerir. Botanik turizmi, belirli bir alanda bütün veya seçilmiş bitki türlerini de endemik veya tıbbi bitkileri de içerir. Özel bitki türlerine yönelik turlar "endemik bitkiler turu" ve "şifalı bitkiler turu" adı altında yapılır. Çiçekler, renkli görünüşleri ve kokularıyla insanlar için vazgeçilmezdir.

Çiçek turizmi; lale gibi tek bir çiçek türüne ya da kır çiçekleri, sucul bitkilerin çiçekleri, kıyı kumulları çiçekleri, yayla çiçekleri, alpin çiçekleri ve çöl çiçekleri gibi farklı ortamların çiçeklerine yönelik yapılabilir. Çiçekler, bir ülke veya kentin sembolü olabilir ve bu şekilde buldukları yere ilgiyi çekebilir.

Bahçe turizmi; kent içi veya çevresinde düzenlenmiş kültür bahçelerini (Japon bahçesi, Pers bahçesi vb.), parkları, botanik bahçeleri ve saray bahçelerini içerir.

Unutmayınız!

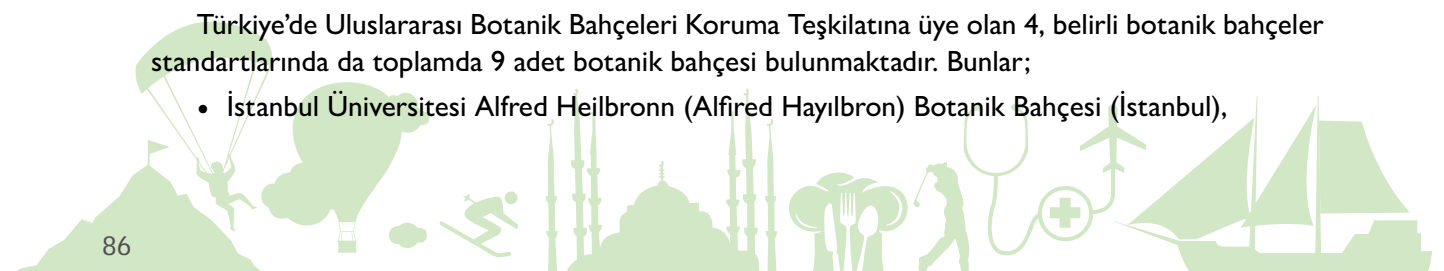
"Bir ulusun gerçek zenginliği ağaç örtüsü ile ölçülebilir."

Richard St. Barbe Baker

Türkiye'deki botanik parklar

Türkiye'de Uluslararası Botanik Bahçeleri Koruma Teşkilatına üye olan 4, belirli botanik bahçeler standartlarında da toplamda 9 adet botanik bahçesi bulunmaktadır. Bunlar;

- İstanbul Üniversitesi Alfred Heilbronn (Alfred Hayılbron) Botanik Bahçesi (İstanbul),

- Ankara Üniversitesi Botanik Bahçesi (Ankara),
- Atatürk Arboretumu (İstanbul),
- Çukurova Üniversitesi Botanik Bahçesi (Adana),
- Ege Üniversitesi Botanik Bahçesi ve Herbarium Uygulama ve Araştırma Merkezi (İzmir),
- Gaziantep Botanik Bahçesi (Gaziantep),
- Karaca Arboretum (Görsel 2.55) (Yalova),
- Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (İstanbul) ve
- Süleyman Demirel Üniversitesi Botanik Bahçesi'dir (Isparta).

Görsel 2.55: Karaca Arboretum / Yalova

Bilgi Kutusu

Arboretumlar; eğitim, sergileme ve koruma amacıyla bir alan içerisinde bir araya getirilmiş; yaşları ve orijinleri belli, düzgün bir biçimde etiketlenmiş bitki taksonlarının uygun görülen alanlar üzerine yerleştirilip sergilenmesi ile oluşturulan doğal bitki bahçeleridir (botanik bahçesi). Daha kısa bir tanımla bilgi, azim ve emekle yoğurulup oluşturulmuş, canlı bitki müzeleridir.

Üniversite, belediye ve özel kuruluşlarca hazırlanan botanik bahçeleri şunlardır:

- Ata Park Botanik Bahçesi (Erzurum); Atatürk Üniversitesi tarafından deniz seviyesinden 1850 metre yüksekte, 3 yıllık bir çalışmanın sonucunda tamamlanmıştır.
- Bakırköy Botanik Park (İstanbul)
- Bursa Botanik Parkı (Bursa), 1998'den beri I. derece doğal sit alanıdır. Aynı zamanda Soğanlı Botanik Parkı olarak da bilinmektedir. Bursa Hayvanat Bahçesi'nin bitişiğinde kurulu 400 dönümlük bir alanı kaplamaktadır.
- Odunpazarı Belediyesi Botanik Parkı (Eskişehir)

Türkiye; endemik bitkileri, doğal güzellikleri ve barındırdığı binbir türlü değeri ile turistleri çekmektedir. Bu alanlar, nesillere teslim edilmesi için devlet tarafından koruma altına alınmış ve millî park olarak ilan edilmiştir.

Sıra Sizde

Sınıfta gruplar oluşturarak Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı, Yaban Hayatı Koruma Sahası, Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Ramsar Alanı, Özel Çevre Koruma Bölgeleri, Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanları, Deniz Koruma Alanları başlıkları ile ilgili detaylı bir araştırma yapınız. Hazırladığınız araştırmayı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tabiatı koruma alanları

Türkiye'deki önemli tabiat alanları, 18 farklı statüyle korunmaktadır. Bazen bir alana birden fazla koruma statüsü verildiği de görülmektedir. Bu koruma statülerinin bazıları ulusal yasalara, bazıları da

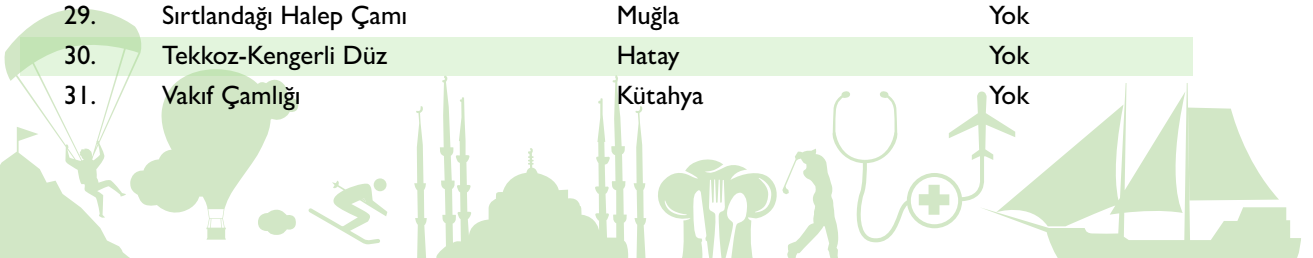

uluslararası sözleşmelere istinaden oluşturulmuştur. Türkiye'de 13 ulusal, 5 de uluslararası koruma statüsü mevcuttur. Bu alanların şimdilik Türkiye'nin yaklaşık %6'sını kapladığı belirtilmektedir.

Tabiatı koruma alanı (doğa koruma alanı), en öz hâliyle koruma ve inceleme amacıyla korunan doğal çevreyi tanımlar. Bu alanlar; bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan, nadir bulunan, tehlikeye maruz kalmış ve kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve doğal olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri içinde bulundurur. Bu alanların korunması kesinlikle gereklidir. Sadece bilimsel ve eğitsel amaçlarla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarıdır. Örneğin Türkiye'nin ilk tabiat koruma alanı ilan edilen Samsun Haciosman Ormanı Tabiat Koruma Alanı'na girişe sadece bilimsel çalışmalar için izin verilmektedir. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Millî Parklar Müdürlüğü'nün web sayfasında yayınladığı listeye göre 01.01.2021 tarihine istinaden Türkiye'de bulunan 31 adet tabiatı koruma alanı Tablo 2.8'de sıralanmıştır.

Tablo 2.8: Türkiye'deki Tabiatı Koruma Alanları

No	Tabiatı Koruma Alanının Adı	Bulunduğu İl	Sit Durumu
1.	Akdoğan ve Rüzgârlar Ebe Çamı	Bolu	Yok
2.	Akgöl (Ereğli Sazlığı)	Konya	Doğal sit
3.	Alacadağ	Antalya	Yok
4.	Beykoz Gökarnalık	İstanbul	Doğal sit
5.	Camili-Efeler Ormanı	Artvin	Yok
6.	Camili-Gorgit	Artvin	Yok
7.	Çakıroluk	Denizli	Yok
8.	Çamburnu	Artvin	Yok
9.	Çıglıkara	Antalya	Doğal sit
10.	Çitdere	Karabük	Yok
11.	Dandindere	Afyonkarahisar	Yok
12.	Demirciönü	Düzce	Yok
13.	Dibek	Antalya	Yok
14.	Domaniç-Kaşalıc	Kütahya	Yok
15.	Haciosman Ormanı	Samsun	Doğal sit
16.	İtecik Lalesi	Uşak	Yok
17.	Kale-Bolu Fındığı	Bolu	Yok
18.	Kargı Köyü Sığla Ormanı	Burdur	Yok
19.	Kartal Gölü	Muğla	Doğal sit
20.	Kasatura Körfezi	Kırklareli	Yok
21.	Kasnak Meşesi	Isparta	Doğal sit
22.	Kavaklı	Karabük	Yok
23.	Kazdağı Gökarnarı	Balıkesir	Yok
24.	Kökez	Bolu	Yok
25.	Körçoban	Kahramanmaraş	Yok
26.	Örümcek Ormanı	Gümüşhane	Yok
27.	Sarıkum	Sinop	Doğal sit
28.	Seyfe Gölü	Kırşehir	Doğal sit
29.	Sırtlandağı Halep Çamı	Muğla	Yok
30.	Tekkoz-Kengerli Düz	Hatay	Yok
31.	Vakıf Çamlığı	Kütahya	Yok

2.2.5. Kuş Gözlemciliği (Ornito Turizm)

Kuş gözlemciliği, doğayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlem sporudur. Kuş gözlemciliği turizmi “Kuşların doğal ortamlarındaki hareketlerini, göçlerini, barınma ve üremelerini izlemeye dayalı seyahatler.” olarak tanımlanmaktadır. Kuşları doğal ortamlarında gözlemlemek ve onları tanımak amacıyla yapılan seyahatlerde kişiler; konaklama, ulaşım, yeme içme gibi diğer gereksinimleri için çeşitli mal ve hizmetleri satın almaktadır. Bu durum, turizm ekonomisine ve kuş gözlemciliğinin turizm kapsamında değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Kuş gözlemciliği; doğal kaynakların korunmasını gözetken, daha çok doğa ve kültürün tanıtılmasına yönelik etkinlikler içeren, turiste misafir gözüyle bakan küçük gruplarca gerçekleştirildiğinden çevreyi daha az kirleten ve turistlerin yerel halkla daha çok iletişimini sağlayan turizm türü olarak ifade edilmektedir. Kuş gözlemciliği, aynı zamanda hobiyeye dayalı özel ilgi turizmi türleri arasında da gösterilen önemli bir açık alan rekreasyonu faaliyetidir. Rekreatif bir faaliyet olan kuş gözlemciliğinde kuşları doğal yaşam ortamlarında dürbün, teleskop gibi cihazlarla veya çıplak gözle izlemek ve seslerini dinlemek mümkündür.

Türkiye’deki toplam kuş türlerinin sayısı, Avrupa’nın tamamında bulunan kuş türleri kadardır. Türkiye’nin kuşlar açısından zengin olmasının en önemli nedenleri, zengin sulak alanlara sahip olması ve kuşların göç yolları üzerinde bulunmasıdır.

Kuş gözlemciliği, son yıllarda Türkiye’de dünyadaki gelişmelere paralel olarak hızla yayılmaktadır. Sağlıklı bir çevrenin en iyi göstergesi olan kuşlar, her türlü yaşam ortamında bulunur. Kent içerisinde, parkta, sulak alanda, bozkır, orman, çöl gibi hemen her yerde kuş gözlemciliği yapılabilir. Kuş gözlemciliğinin mevsimi ve zamanı da sınırlı değildir.

Dürbün, kuşları görebilmek için yakın gözlem yapmayı sağlayan en temel araçtır. Açık alanlarda ve uzak mesafelerde bu amaca yönelik olarak yapılmış olan teleskoplar da çok yararlı olmaktadır. Gözlem süresince kayıt tutmak için bir not defteri bulundurulmalıdır. Ayrıca kuş türlerinin bulunduğu bir rehber kitap almak da yararlı olacaktır.

Gözlem sırasında uyulması gereken birtakım kurallar vardır. Bunların başında kuşları rahatsız etmemek gelir. Yuvalama alanlarına girmemek, yuvaların içinden yumurta veya yuva malzemesi almak gerekir. Gözlem sonunda bölgede herhangi bir eşya da bırakılmamalıdır.

Önemli Kuş Alanları (ÖKA) Projesi

Kuşların yaşamları boyunca buldukları alanların sayısı sonsuzdur. Dolayısıyla tüm bu alanların etkili bir şekilde korunabilmesi imkânsızdır. ÖKA, 1989 yılında Uluslararası Kuşları Koruma Konseyi tarafından başlatılan ve dünyanın birçok ülkesinde yürütülen bir projedir. Doğal Hayatı Koruma Derneği, projenin Türkiye bölümü için gerekli çalışmaları başlatmış ve 1997 yılında ÖKA kitabını yayımlamıştır. Hâlâ yeni değerlendirme çalışmaları yapan dernek, bir taraftan da izleme çalışmalarını sürdürmektedir. Önemli Kuş Alanları (ÖKA) yaklaşımında, iyi yönetilmeleri durumunda kuşların ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına en büyük katkıyı sağlayacak öncelikli alanlar belirlenir.

1990 yılında başlayan Türkiye’nin Önemli Kuş Alanları Projesi; Türkiye’deki kuşlar açısından önem taşıyan alanların kamuoyu bilinci oluşturma, lobi etkinlikleri ve kampanyalarla korunmasını, alanlardaki gelişmelerin sürekli izlenmesini ve yeni ÖKA’ların belirlenmesini amaçlamaktadır. Ülkemizde bu proje ve bu projeye yönelik envanter çalışması, Doğal Hayatı Koruma Derneği koordinatörlüğünde yürütülmektedir.

Türkiye’de kuş gözlemciliği yapılan alanlar: Türkiye, kuş gözlemciliği turizmi için önemli bir konumundadır. Tüm bölgelerinde kuş cennetlerine ve ÖKA’ya sahip olan Türkiye, bu kapsamda

da kuş gözlemciliği açısından turistlerinin ilgisini bir hayli çekmektedir (Görsel 2.56). Bu alanlar şunlardır:

- Kızılırmak Deltası
- Marmara Havzası
- Meriç Havzası
- Gediz Havzası
- Sakarya Havzası
- Batı ve Doğu Karadeniz Havzası
- Yeşilirmak Havzası
- Manyas Kuş Cenneti
- Konya Kapalı Havzası
- Antalya Havzası
- Burdur Kapalı Havzası
- Büyük Menderes Deltası
- Birecik Bozkırları
- Tuz, Kula, Eber, Sultansazlığı Gölleri
- Seyhan ve Ceyhan Havzaları
- İğneada Ormanları
- Dicle Havzası

Görsel 2.56: Kuş gözlem alanı

2.2.6. Akarsu Turizmi

Çay, nehir ve ırmak gibi akarsularda gerçekleştirilen turistik ve sportif faaliyetlere **akarsu turizmi** denir. Akarsu turizmi; akarsuların rafting, kano veya nehir kayağı yardımıyla geçilmesi olarak tanımlanan bir turizm türüdür. Çoğunlukla küçük gruplar hâlinde gerçekleştirilen ve akarsu üzerinde çeşitli sportif faaliyetlerle turistlere macera, eğlenme gibi deneyimler sunan bir turizm türüdür.

Turizm çeşitleri arasında yer alan ve Türkiye turizmi için önemli bir konumda bulunan akarsu turizmi, şu özellikleri ile dikkat çekmektedir:

- Turistler, bireysel yeteneklerini sergileme şansı elde eder.
- Doğaya zararı olmayan, çevre dostu bir turizm çeşididir.
- Ekstrem bir spor olarak adlandırılacak rafting gibi faaliyetler çerçevesinde gerçekleştirildiği için rehber eşliğinde yapılan bir spordur.
- Faaliyet gerçekleştirilirken özel ekipmanlar kullanılır.
- Faaliyetin gerçekleştirileceği akarsuya göre belirli zorluklar ile karşılaşmaktadır. Bu zorluklar, faaliyetin eğlencesini artırmaktadır.

Türkiye’de rafting yapılan en iyi 7 yer şunlardır:

Köprüçay: Türkiye’de turizm açısından bilinen en önemli ve en ünlü rafting yapılan nehirler arasında ilk sırayı almaktadır. Toros Dağları’nın eteklerinden doğan ırmağın büyük bir bölümü, kayalar içerisinden çok soğuk içme suyu olarak çıkmaktadır. Köprüçay üstünde Roma Dönemi’nde yapıldığı bilinen tarihî öneme sahip iki köprü bulunmaktadır. İki köprü arasındaki orman içerisinde kalmış yine Roma Dönemi’ne ait tarihî kilise kalıntıları vardır. Turizm parkuru, rafting yapmayı sevenler için 14 km’dir. 14 km’den sonraki alan, tehlikeli ve dar geçitler sebebiyle tercih edilememektedir. Köprüçay Irmağı, Serik ilçesinden geçerek Akdeniz’e dökülmektedir.

Dalaman Çayı: Dalaman Çayı, Ege Bölgesi’nin rafting turizmi açısından en önemli bölgesidir ve yine Akdeniz’e dökülen ırmaklar arasında yer alır. Yeşil Göl Dağlarından doğup Dalaman ve Orta- ca’nın ilçe sınırlarını oluşturur. 230 km uzunluğundadır. Akışı oldukça hızlıdır. Yeni yapılan havalimanından sonra turizm gezi turları açısından da oldukça cazip ve tercih edilen bölgelerden biri hâline gelmiştir.

Alara Çayı: Alara Çayı, Orta Toros Dağları kuşağı ile Akdağları’ndan doğmaktadır. Yeşil alan görselliği oldukça fazla olan çay, 60 km uzunluğa sahiptir. Bu çay, Akdeniz’e dökülen ırmaklar arasında yerini alır. Antalya’nın Alanya ilçesinin ırmak turizmi açısından en önemli bölgesidir. Tarih boyunca denizcilerin yerleşke alanı olduğu bilinir. Tarihî İpek Yolu üzerindedir. Rafting başlangıç noktası, Güzel Bağ’dır ve rota, Alara Kalesi’ne kadar devam eder.

Dim Çayı: Antalya’nın Alanya ilçesinde yer alır. Alanya merkezine yaklaşık 7 km uzaklıktadır. Çıkışı yine Toros Dağlarından olup 65 km’lik bir akıştan sonra ırmak, yapılan yeni baraj nedeniyle engellenir. Turizm açısından soğuk suyuyla büyük öneme sahiptir.

Çoruh Nehri: Artvin ilinin en büyük nehridir. Gürcistan sınırlarını aşarak ülkemizden çıkış yapar ve oldukça fazla kola sahiptir. Nehrin kaynağı Mescit Dağı’dır. 100 km boyunca kısım kısım uzun parkur alanları bulunur. Zorlu parkurları sayesinde ırmak turizmi açısından önemi büyüktür.

Melen Çayı: Düzce’de bulunmaktadır. Adını üzerinde bulunduğu köyden almaktadır. Karadeniz’e dökülen ve rafting etkinlikleri gerçekleştirilen ırmaklar arasındadır.

Fırtına Deresi: Karadeniz’in derelerinden birisidir. Karadeniz’in doğusunda yer alan Kaçkar Dağları’nın eteklerinden süzülüp Rize’nin Ardeşen ilçesinin kıyısından geçerek Karadeniz’e dökülür. Fırtına Deresi’nin (Görsel 2.57) toplam uzunluğu, yaklaşık olarak 60 km’dir. Parkurları zorludur ve profesyonel rehberlerle birlikte rafting yapılmaktadır.

Görsel 2.57: Fırtına Deresi’nde rafting

2.2.7. İpek Yolu Turizmi

İpek endüstrisi, eski çağlardan beri birçok milletin hayatında çok önemli bir yer tutmuştur. Uzak Doğu’dan gelen ipek ve baharat, Batı dünyası için uluslararası ilişkilerde önemli bir rol oynamıştır. İpek, ayrıca Doğu kültürünün Batı tarafından tanınmasını da sağlamıştır.

Kervansarayların, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında yapılan protokol ile turizme kazandırılması hedeflenmektedir.

Protokolün imzalanmasını takiben Eylül 1994'te bir ihale yapılarak Nevşehir'deki Sarı Han, turizm amaçlı kullanılmak üzere kiraya verilmiştir. Haziran 1998'de yedi kervansaray için açılan ihalede de Antalya'daki Alara Han, günübirlik tesis olarak restore edilip kullanılmak üzere bir yatırımcıya tahsis edilmiştir. Antalya'daki Alara Han ve Alay Han için 2001 yılında Turizm İşletme Belgesi alınmış ve bu hanlar hizmete açılmıştır.

Faaliyete geçirilen yeni projelerle birlikte Türkiye'nin İpek Yolu üzerindeki stratejik konumu ile birlikte turizmin gelişmesi ve ülke ekonomisine katkı sağlaması günden güne artacaktır. Anadolu; sahip olduğu kültürel değer, doğal güzellikler, ulaşım kolaylığı ve çeşitliliği ile İpek Yolu üzerinde bir çekim merkezi olmaya devam edecektir.

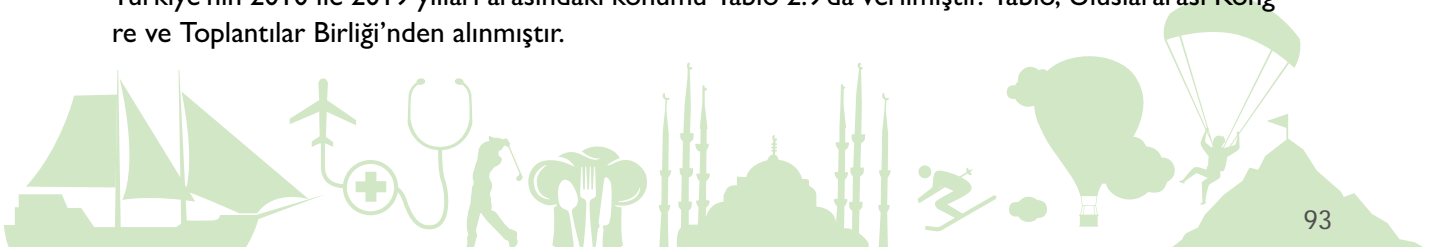
2.2.8. Kongre Turizmi

Kongre; bir veya daha fazla günle sınırlandırılmış ve önceden kararlaştırılmış bir program çerçevesinde, uzmanlık gerektiren bilimsel alan veya meslek kollarında, belirli bir konuda bilgi alışverişini amaçlayan ve özellikle toplanılan yerin dışından gelen kişilerin de katılımları ile yapılan toplantıdır. Kongre kelimesinin kökeni “toplanma, buluşma” anlamına gelen Latince “congressus (kongiresus)” kelimesidir. Günümüzde aynı anlama gelen konferans, sempozyum, seminer, meeting (miding) gibi kelimeler de kullanılmaktadır.

Kongre turizmi gerek ekonomik getirileri gerekse ülke imajı üzerindeki olumlu etkileri nedeniyle günümüzde en önemli alternatif turizm çeşitlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Günümüzde konferans ve kongre pazarı, yıl boyunca çeşitli yollarla elde edilemeyecek bir para girişinin ve birçok olumlu değerın kazandırılmasını sağlamaktadır. Toplantılarla bir araya gelen insanlar, turizm sektöründe yeni bir türün de oluşmasını sağlamıştır. İnsanların kongrelere katılabilmeleri için konaklama, ulaşım, yeme içme gibi turizm hizmetlerinden yararlanmaları gerekmektedir. Bu da “kongre turizmi” kavramının doğuşunu sağlamıştır. Kongre turizmi ile ilgili olarak bilinmesi gereken diğer hususlar şunlardır:

- Kongre turizmi, yalnızca toplantılar ile sınırlı kalmaz. Önemli bir destekleyici turizm çeşididir.
- Kongre turizmi için farklı bir destinasyona giden kişiler, destinasyondaki diğer turizm faaliyetlerine katılırlar. Bu sebeple kongre turizminin diğer turizm çeşitlerini desteklediğini söyleyebiliriz.
- Alternatif turizm çeşidi olduğu için turizmi tüm yıla yayan bir özelliği vardır.
- Kongre turizmine katılım gösteren kişiler, normal bir turiste göre daha fazla harcama yapmaktadır.
- Bir destinasyon ve destinasyondaki yörenin tanıtımının yapılması açısından da kongre turizminin rolü çok büyüktür.
- Kongre, düzenlendiği bölgede alt ve üst yapı yönünden gelişime direkt katkı sağlar.
- Alışveriş yapma olasılığını artırması, istihdam sağlaması, döviz girişi sağlaması vb. konularda turizme katkı sağlar.

Türkiye, 2019 yılı verilerine göre dünyada kongre turizmi sıralamasında 40. sırada yer almıştır. Türkiye'nin 2010 ile 2019 yılları arasındaki konumu Tablo 2.9'da verilmiştir. Tablo, Uluslararası Kongre ve Toplantılar Birliği'nden alınmıştır.

Tablo 2.9: Dünya Kongre Turizminde Türkiye'nin Yeri

Yıl	Kongre Sayısı	Dünya Sıralaması
2010	160	20.
2011	159	23.
2012	179	21.
2013	221	18.
2014	190	19.
2015	211	18.
2016	103	37.
2017	57	49.
2018	55	52.
2019	97	40.

Tablo 2.10: 2019 Yılı Dünya Kongre Turizminde İlk Beş Ülke

Sıra No	Ülke Adı	Kongre Sayısı
1	Amerika	934
2	Almanya	714
3	Fransa	595
4	İspanya	578
5	İngiltere	567

Tablo 2.11: Türkiye'deki Kongre Merkezlerinden Bazıları

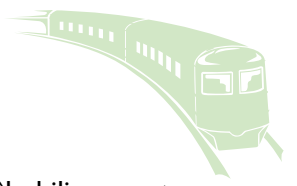
Bulunduğu Şehir ve Kongre Merkezi Adı	Kapasite
İstanbul / Yahya Kemal Beyatlı Kongre Merkezi	4.500 kişi
İstanbul / Haliç Kongre Merkezi	3.004 kişi
İstanbul / Lütfi Kırdar Kongre Merkezi	2.000 kişi
İstanbul / Bostancı Kongre Merkezi	2.500 kişi
Ankara / Congressium Kongre Merkezi	3.107 kişi
Konya / Selçuklu Kongre Merkezi	2.000 kişi
Ankara / Beştepe Millet Kongre ve Kültür Merkezi	2.000 kişi
Antalya / Expo 2016 Kongre Merkezi (Görsel 2.59)	5.003 kişi
Antalya / Cam Piramit Kongre Merkezi	2.400 kişi

Araştırınız

Türkiye'de yer alan diğer kongre merkezlerini araştırınız ve araştırmanızın sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

Görsel 2.59: Expo 2016 Kongre Merkezi / Antalya

2.2.9. Kültür Turizmi

Kültür; toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerleriyle tarih, felsefe, ahlâk, bilim, sanat, teknik, spor, ekonomi, sanayi, eğitim, hukuk, sağlık, turizm vb. alanlardaki varlığı, süreçleri, etkileri ve gelişmelerinin oluşturduğu bir bütündür. Kültür; bir toplumdaki insanların paylaştığı duygu, anlayış ve düşüncelerin bir bileşimidir. Her toplumun kültürel değerleri ve yapısı bir diğerinden farklıdır.

Kültür ve turizm ilişkisi incelendiğinde eski sanat eserlerinin, tarihî yapıların, müzelerin, eski uygarlıklara ait kanıtların görülmesi amacıyla yapılan seyahatler ile araştırma, inceleme için yapılan geziler kişilerin ufuklarını açmakta ve kültür turizmini oluşturmaktadır.

Kültürel turizm, kapsam ve içerik bakımından geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu alanlar arasında sanat, arkeolojik ve tarihî kaynaklar, festivaller gibi eğlence faaliyetleri; yaşam biçimi, gelenek ve görenekler, dil, din, giyim, kuşam, mutfak, mimari, el sanatları, folklor vb. gibi kültürel kaynaklar yer almaktadır. Diğer bir deyişle, turistler hem farklı deneyimler kazanmak hem de bu gibi yerleri tanımak, görmek ve öğrenmek için kültür turizmi etkinliklerine katılmaktadır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının 1988 yılında hazırladığı “Bir Yörenin Turizm İmkânlarının Değerlendirilmesi İçin Rehber” adlı yayındaki “Kültürel Değerler” başlığı altında bazı alt başlıklar verilip bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu başlıklar şunlardır:

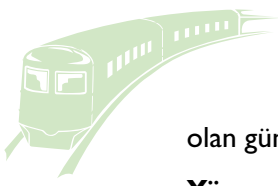
- **Tarihi eserler,** yörenin tarihini yansıtan ve günümüze kadar gelmiş eserlerdir. Cami, han, hamam, türbe, su kemeri, tescilli yapı, sokak, anıtsal ağaçlar, çeşme, kervansaray ve saat kulesi örnek olarak sayılabilir.
- **Arkeolojik eserler,** yörede yaşamış çeşitli medeniyetlerden günümüze kalan eserlerdir (Görsel 2.60). Antik kent, kale, sur, tiyatro, hamam, su kemeri, nekropol, akropol, mabet, tapınak, kilise, sarnıç ile yeraltı arkeolojik eserleri örnek olarak sayılabilir.

Görsel 2.60: Şehzadeler Şehri / Amasya

- **Tarihi dinî merkezler,** değişik tarih dönemlerinde yapılmış dinî yapılardır. Cami, türbe, manastır, kilise ve sinagog tarihî dinî merkezlerdir.
- **Müzeler;** ülke ve yörenin tarihî ve kültürel özelliklerini yansıtan, taşınabilir eser ve eşyaların sergilendiği açık ya da kapalı mekânlardır. Etnografya müzesi, arkeoloji müzesi, açık hava müzesi ve özel konulu müzeler örnek olarak sayılabilir.
- **Festivaller;** yılın belirli günlerinde düzenlenen, konulu, ulusal veya uluslararası katılıma açık (müzik, tiyatro, özel konulu toplantılar) faaliyetler bütünüdür.
- **Özel günler;** gelenek ve göreneklerden ya da dini inançlardan kaynaklanan, törensel özelliği

olan günlerdir.

- **Yöresel el sanatları** adı altında halı, kilim gibi dokumalar, toprak işleme, ağaç işleme, bakır işleme, taş işleme, mücevher sıralanmıştır.
- **Türk folkloru**, Türk turizmüne entegre edilebilecek özgün değerlere sahiptir. Folklor, turistik talebin doğmasında rol oynadığı gibi turizme arz edilen değerler açısından da önemlidir.

Kültür turistlerinin karakteristik özelliklerinin, diğer turistlere göre farklılık gösterdiği bilinmektedir. Kültür turistlerinin profillerine yönelik genel özellikler aşağıda sıralanmıştır.

- Kültür turistlerinin gelir düzeyleri, diğer turistlere göre daha yüksektir ve kültür turistleri, tatilleri sırasında daha fazla harcama yapmaktadırlar.
- Seyahat ettikleri bölgede daha uzun süreli konaklama yapmaktadırlar.
- Otel veya motellerde konaklamayı tercih etmektedirler.
- Diğer turistlere göre gittikleri bölgede daha çok alışveriş ve harcama yapmaktadırlar.
- Gidilen bölgede yerel halka göre daha yüksek eğitim düzeyine sahiptirler.
- Kadınların kültürel seyahatlere katılım oranı, erkeklerden daha yüksektir.
- Kültür turistleri, genellikle orta yaş ve üzeri gruplarda yer almaktadırlar.

Türkiye'nin 7 bölgesindeki kültür rotaları

Türkiye, yedi bölgesindeki tarihî ve kültürel miraslarıyla yerli ve yabancı turistler için cazibe merkezidir. Kadim kültürlerle ev sahipliği yapan Türkiye toprakları; doğusu, batısı, kuzeyi ve güneyinde yer alan tarihî miraslarıyla her yıl binlerce yerli ve yabancı turisti ağırlamaktadır.

Tarihî kalıntı ve kültürel zenginliklere ev sahipliği yapan Marmara Bölgesi, mistik dokusuyla dikkat çekmektedir. İstanbul'un en eski sınırlarının içerisinde yer alan Tarihî Yarımada Bölgesi, Osmanlı padişahı I. Bayezid tarafından yaptırılan Bursa Ulu Camii ve I. Dünya Savaşı'nın en önemli cephelerinden biri olan Çanakkale'de yer alan Gelibolu Yarımadası Tarihî Millî Parkı gezilecek yerlerdir.

Antik uygarlıklardan kalan yerleşimleri ve kalıntılarıyla Ege Bölgesi, yerli ve yabancı turistlere her yıl kapısını açmaktadır. Bölgede yer alan Efes Antik Kenti, yüzyıllar boyunca dünyanın en önemli başkentlerinden biri olarak ayakta kalmıştır. Antik Dünya'nın 7 Harikası'ndan biri olan Artemis Tapınağı'nı, dünyaca ünlü Celcus Kütüphanesi'ni ve Hadrianus Tapınağı'nı barındıran Efes Antik Kenti'nin tarihi MÖ 7000'lere kadar dayanmaktadır. Dünyanın En Büyük Kehanet Şehri unvanıyla da bilinen Didyma'ya ev sahipliği yapan Didim'deki antik kentin en dikkat çekici yapısı olan Apollon Tapınağı da ülkemizdeki önemli kültür rotaları içerisinde yer almaktadır.

Binlerce yıllık antik yerleşimlere ev sahipliği yapan Akdeniz Bölgesi, gezginlerin uğrak noktasıdır. Antalya'daki Aspendos (Belkıs) Antik Kenti'nde yer alan Aspendos Antik Tiyatrosu (Görsel 2.61), MS 2. yüzyılda inşa edilmiştir. Yaklaşık

Görsel 2.61: Aspendos Antik Tiyatrosu / Antalya

20.000 kişi kapasiteli bu antik tiyatro, günümüzde de hâlâ çeşitli sanat etkinlikleri için kullanılmaktadır. Bölgenin bir diğer önemli destinasyonu da hem doğal hem tarihî güzelliklerle dolu bir ören yeri olan Mersin'in Narlıkuyu ilçesindeki Cennet Cehennem Obrukları'dır. Bu doğa harikalarının küçük olanı "Cehennem", büyük olanı ise "Cennet" olarak adlandırılmıştır. Cennet'e yaklaşık 450 basamaklı bir merdiven ile inmek ve burada bulunan Meryem Ana Kilisesi'ni ziyaret etmek mümkündür. Cehennem kısmına ise doğa şartları sebebiyle inmek mümkün değildir.

Türkiye'nin çeşitli güzelliklerine ev sahipliği yapan İç Anadolu Bölgesi, kadim kültürüyle gezginlerin ilgi odağıdır. Bölgede bulunan Çatalhöyük, insanlık tarihine ışık tutmaktadır. Ören yeri, MÖ 5500 yıllarından itibaren yaklaşık 2000 yıl yerleşim merkezi olarak kullanılmış ve zaman içerisinde köy yerleşkesinden kent yaşamına doğru evrilmiştir. 2012 yılından beri UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Çatalhöyük'te dönemin sanat ve gündelik hayatına dair her şey gözlemlenebilir. Eskişehir'in rengârenk yüzü olan Odunpazarı Evleri ise geleneksel Anadolu Türk mimarisine ev sahipliği yapmaktadır.

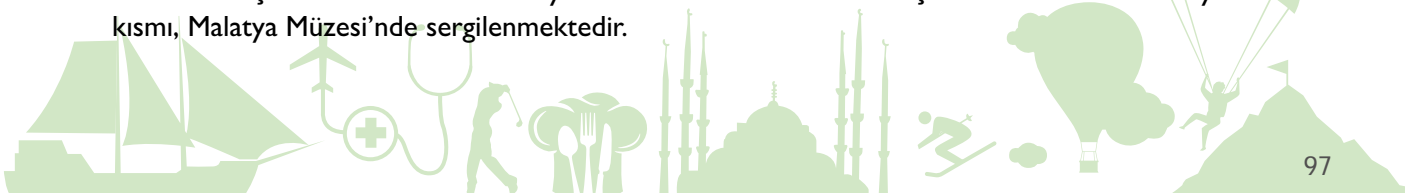
Yeşili her tonunun görülebileceği Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Zilkale, Rize'nin doğal güzelliği olan Fırtına Deresi'nin kıyısında yer almaktadır. Kayalık yamaç üzerine inşa edilen bu kalede 8 burç ve 1 gözetleme kulesi mevcuttur. Gerek kurulduğu yer gerekse şekli itibarıyla ilgi çeken kalenin manzarasından Karadeniz'in doğası seyredilebilmektedir. Kurtuluş Savaşı'nı başlatan yolculuğun yapıldığı Bandırma Vapuru, 19 Mayıs 1919'da Atatürk ve silah arkadaşlarını karaya çıkardığında Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk adımı da atılmıştı. Bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki yeri önemlidir. 2006 yılından beri Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından müze olarak sergiye açılan bu vapurda bal mumu heykeller, eski pusulalar, haritalar ve diğer gemi eşyaları sergilenmektedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, mistik atmosferi ile konukların ilgisini çekmektedir. Köklü tarihi, özgün heykeltıraşlık eserleri ve ender görülen mozaikleri ile ilgi çeken Zeugma Antik Kenti ise bölgenin en önemli tarihsel noktalarındandır. Gaziantep'e 57 km uzaklıktaki Zeugma Antik Kenti'nden çıkarılan eserlerin önemli bir kısmı, Zeugma Mozaik Müzesi'nde ziyaret edilebilir (Görsel 2.62).

Görsel 2.62: Oceanos ve Tethys Mozaïği / Zeugma Müzesi / Gaziantep

Doğu Anadolu Bölgesi, binlerce yıllık geçmişiyle çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Doğu Anadolu Bölgesi'nde yüzlerce yıl çeşitli uygarlıklara sahne olmuş bir yerleşim yeri olan Ani Harabeleri yer almaktadır. Bölgede çok sayıda antik kilise de bulunmaktadır. Türkiye'nin en büyük höyüklerinden birine ev sahipliği yapan Aslantepe ise Malatya'ya 7 km uzaklıkta yer almaktadır. MÖ 5000'li yıllardan MS 11. yüzyıla kadar yerleşim yeri olarak kullanıldığı düşünülen antik kent, aynı zamanda bir açık hava müzesi olarak ziyaret edilmektedir. Kazılardan çıkarılan buluntuların büyük bir kısmı, Malatya Müzesi'nde sergilenmektedir.

16. Ani Arkeolojik Alanı (Kars, 2016)
17. Aphrodisias (Aydın, 2017)
18. Göbeklitepe (Şanlıurfa, 2018) (Görsel 2.63)
19. Arslantepe Höyüğü (Malatya, 2021)

Aralık 2020 tarihi itibarıyla Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri'ne kayıtlı 20 adet unsur bulunmaktadır.

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi

1. Meddahlık Geleneği (2008)
2. Mevlevi Sema Törenleri (2008)
3. Âşıklık Geleneği (2009)
4. Karagöz (2009)
5. Nevruz [Azerbaycan, Hindistan, İnan, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya, 2009 (2016 yılında dosya Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İnan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ın katılımı ile genişletilmiştir.)]
6. Geleneksel Sohbet Toplantıları (yaren, barana, sıra geceleri ve diğerleri, 2010)
7. Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010)
8. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)
9. Geleneksel Tören Keşkeği (2011)
10. Mesir Macunu Festivali (2012)
11. Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)
12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)
13. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka [Azerbaycan, İnan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye ile ortak dosya, 2016]
14. Geleneksel Çini Sanatı (2016)
15. Bahar Bayramı Hıdırellez (Makedonya ile ortak dosya, 2017)
16. Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile ortak dosya, 2018)
17. Geleneksel Türk Okçuluğu (2019)
18. Minyatür Sanatı (Azerbaycan, İnan ve Özbekistan ile ortak dosya, 2020)
19. Geleneksel Zekâ Ve Strateji Oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme (Kazakistan ve Kırgızistan ile ortak dosya, 2020)
20. Isık Dili (2017) (Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi)

Görsel 2.63: Göbeklitepe Ören Yeri / Şanlıurfa

etkinliklere katılma arzusu uyandırmaktadır.

Etkinliklerin bir destinasyonda gerçekleştirilmesi, “etkinlik turizmi” olarak adlandırılabilir. Türkiye’nin turizm gelirlerinin yüzde 15’lik kısmını etkinlik turizmi oluşturmaktadır. Etkinlik turizmi alanında liderliği Amerika üstlenmektedir.

2.2.12. Dark Turizm

Ülkeler tarihine özel merakı olanlar, mutlaka o ülkelerin geçirmiş olduğu acı ve felaketleri de yakından inceler. Son yıllarda bu alana yönelik akım, gittikçe yükselen bir turizm çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. “Dark turizm” olarak anılan bu turizm çeşidi, Türkçede “hüzün turizmi” olarak adlandırılmaktadır. Dilimize çevrilirken “hüzün” denmesinin sebebi ise bu turizm çeşidinde ziyaret edilen yerlerin mezarlık, zindan, doğal felaket anıtları ya da toplama kampları gibi alanlar olmasındandır.

Toplumların geçmiş dönemde yaşadığı hüznü dolu olaylar, acı ve felaketler bugün birçok kişinin dikkatini çekmektedir. Bu noktada devreye giren hüznü turizmi ise pek çok kişinin yaşamında hatta toplumun tümünde kalıcı ve derin izler bırakan önemli yerlerin ziyaret etmesini sağlamaktadır.

Dünyadaki dark turizm örnekleri şunlardır:

- Çernobil / Ukrayna
- Auschwitz (Auşvitz) Toplama Kampı / Polonya
- Pompei (Pampei) / İtalya
- Hiroşima / Japonya
- Berlin Duvarı / Almanya
- Salem Cadı Müzesi / Amerika Birleşik Devletleri
- Tuol Sleng (Tuol Sileng) Soykırım Müzesi / Kamboçya
- Macaristan Terör Müzesi / Macaristan
- Belchite (Belçite) / İspanya
- Leap (Liip) Kalesi / İrlanda
- Srebrenitsa Katliamı / Bosna-Hersek

Türkiye’deki dark turizm örnekleri şunlardır:

- Kayaköy (Görsel 2.64) / Muğla
- Gelibolu Millî Parkı / Çanakkale
- Sinop Cezaevi / Sinop

Görsel 2.64: Kayaköy / Muğla

Araştırınız

Dünyadaki dark turizm örnekleri ile ilgili araştırma yapınız ve araştırmanızın sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

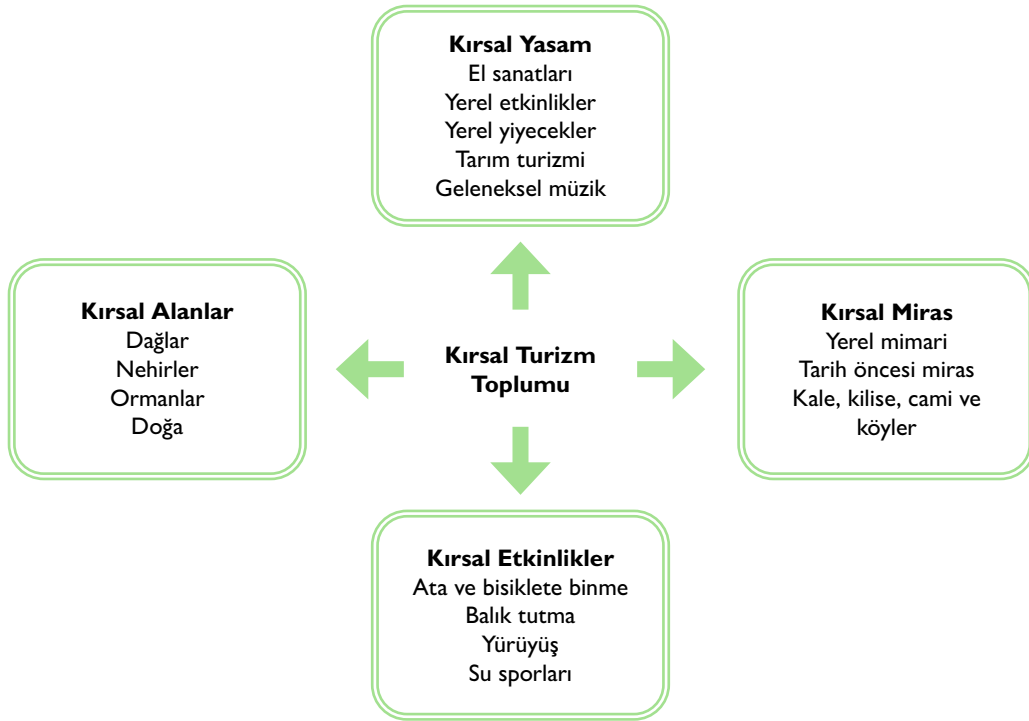
2.2.13. Kırsal Turizm

Kırsal turizm; en genel tanımıyla kırsal alanlarda uygulanan, doğal yaşam ve otantik değerlere özen gösteren, tarım ve hayvancılık gibi kırsal ekonomik etkinlikleri kapsayan bir alternatif turizm çeşididir.

Dünyada 19. yüzyılda İngilizlerin doğaya dönüşleri ile başlayan ve Avrupa'nın sanayileşmiş ülkelerinde hızla gelişen kırsal turizm, Türkiye'de 1990'ların başında Karadeniz Bölgesi'nde yayla turizminin geliştirilmesi ile gündeme gelmiş ve son yıllarda da giderek daha fazla önem kazanmıştır. Bu olgunun hızlı bir şekilde yayılmasında başta şehirlerde yaşayanların sosyoekonomik durumunun iyileşmesi, yorucu hayat koşulları, hava kirliliği, gürültülü ve stresli ortamlardan kaçma isteği etkili olmuştur. Bu yüzden bu turizm şekli, insanlarda bir çıkış yolu olarak doğada dinlenmeye karşı ilgiyi artırmıştır.

Kırsal turizm, günümüzde tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu yörelerde gelişme gösteren yeni bir turizm çeşididir. "Yeşil turizm" gibi adlar da almıştır. Kırsal turizm; turistlerin şehir hayatının stresinden doğan, sosyal ve psikolojik sorunların çözümünde etkilidir. Öte yandan turizmi geleneksel kitle turizminin egemenliğinden kurtarmak, kırsal yörelerin dinlendirici atmosferinden yararlanmaya olanak sağlamak ve tarım üreticisine ek bir gelir sağlamak açısından büyük önem arz eder.

Kırsal turizmi kavram olarak daha iyi anlayabilmek için onu oluşturan bileşenleri (Şekil 2.1) bilmek gerekir.

Şekil 2.1: Kırsal turizm bileşenleri

Kırsal alanlarda turistlerin konaklama tercihleri şunlardır:

- Köy ve çiftlik evleri
- Çadır veya karavanlar
- Kırsal otel ya da moteller
- Kırsal pansiyonlar
- Kırsal özellikli tatil köyleri
- Kırsal alandaki ikinci konutlar
- Akraba ve tanıdık evi

Kırsal turizme Türkiye’den örnekler

Türkiye’de kırsal turizm uygulamaları, son yıllarda giderek artmaktadır. Kırsal alanların daha etkin kullanılması için yürütülen devlet destekli projeler, özellikle Avrupa Birliği’nin sağladığı fonlarla hızlanmaya başlamıştır. Bu destekler sayesinde çiftlik turizmi, ekoturizm, tarım turizmi ve gençlik turizmi gibi alanlarda hizmet vermek üzere çok sayıda küçük otel işletmesi kurulmuş, kırsal alanlarda aile pansiyonculuğu desteklenmiştir. Kırsal turizm türlerinin gelişmesine yönelik olarak hazırlanan projelerden bazıları, doğrudan kırsal alanları ve korunması planlanan bölgeleri hedeflemektedir. Bazıları da konuyu bölgesel açıdan ele alarak daha geniş ölçekli kırsal kalkınma planlarını devreye sokmaya çalışmaktadır. Bu projelere verilebilecek örnekler şunlardır:

Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKAP) kırsal turizm çalışmaları: Birleşmiş Milletler tarafından desteklenmektedir. DAKAP; kırsal kalkınma, girişimcilik, eğitim, örgütlenme ve beşerî, sosyal sermayenin kapasitesini geliştirerek bölgesel kalkınmaya katkı sağlamayı amaçlayan geniş kapsamlı bir programdır. DAKAP kapsamında yürütülen Kırsal Turizmi Geliştirme Projesi ile kırsal alanlarda turizmin gelişmesi için yürüyüş yolları ve rafting alanlarının, doğal ve kültürel değerlerin korunması için eğitimler verilmiştir. Bu sayede yerel halkın bilinçlendirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Azdavay (Kastamonu) ekoturizmin geliştirilmesi projesi: Kastamonu’nun Azdavay ilçesinde ekoturizm faaliyetlerinin geliştirilmesi, alt yapının kurulması, sosyoekonomik yaşam ve sürdürülebilir bölgesel kalkınma için çeşitli faaliyetler yürütülmüştür.

Gökçeada (Çanakkale) Organik Yaşamı Ada’da Öğrenmek Projesi: Kalkınmada öncelikli yörelerden biri olan Gökçeada, ekolojik tarım merkezi olarak organik zeytin, zeytinyağı, bal ve üzüm üretimi konusunda başarılı bir bölgedir. 2008 yılında başlatılan Organik Yaşamı Ada’da Öğrenmek Projesi, organik üretime dayalı tarım turizmi konusunda Gökçeada’yı bir çekim merkezi hâline getirmeyi ve kırsal kalkınmaya destek olmayı hedeflemektedir.

Beypazarı (Ankara): Doğal zenginlikleri, tarihî ve kültürel değerlerini tanıtarak son yıllarda önemli bir çekim merkezi hâline gelen Beypazarı (Görsel 2.65) ilçesinde her yıl yerli halk tarafından üretilip satılan yerel ürünler ve el sanatlarının yer aldığı festivaller düzenlenmektedir.

Şirince Köyü (İzmir): Kültürel mirası, coğrafi konumu ve yerel halkın gösterdiği ilgiyle Şirince Köyü, bölgede önemli bir kırsal turizm merkezi hâline gelmiştir. Eski Rum evlerinin pansiyon olarak kullanıldığı köyde üzüm ve şarap üretimi de önemli turistik çekiciliklerden biri hâline gelmiştir.

Görsel 2.65: Beypazarı Tarihi Kenti / Ankara

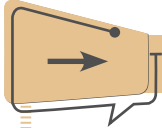
Küre Dağları ve Zümrüt Köyü (Batı Karadeniz): Ekoturizm, bölgede yoksulluğu azaltmak ve çevre koruma faaliyetlerini geliştirmek amacıyla yapılmaktadır. Küre Dağları’nda atlı turlar, bisiklet gezileri düzenlenmesi ve yöre halkının ekoturizm konusunda eğitilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Ürgüp-Kapadokya (Nevşehir): Yöreyle özgü kırsal yaşamı tanıtmak, ayrıca yerli ve yabancı turistlerin bu yaşam biçimini deneyimlemesini sağlamak için köy turizmi geliştirilmeye çalışılmaktadır. Turistlerin köy düğünlerine katılması, geleneksel yemekleri pişirmesi ve hayvanların bakımı ile ilgilenmesi planlanan etkinliklerden bazılarıdır. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, Türkiye’den Nevşehir ilinin Ürgüp ilçesine bağlı Mustafapaşa köyünü kırsal turizm destinasyonunu olarak dünyanın en iyi turizm köyü seçmiştir.

TaTuTa (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi, Gönüllü Bilgi ve Tecrübe Takası) Projesi: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) desteğiyle Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tarafından yürütülen TaTuTa Projesi kapsamında Türkiye'nin farklı bölgelerinde çok sayıda çiftlik kayıt altına alınmıştır. Projeye destek veren bu çiftliklerde yürütülecek kırsal turizm faaliyetleri sayesinde bireyler arası iletişimin güçlendirilmesi, ekolojik üretimin desteklenmesi ve doğal yaşam döngülerinin uygun sağlıklı örneklerinin oluşturulması, kent insanının ekolojik yaşamı deneyimlemesi, bunları içselleştirmesi, tüketici ve üretici arasında bilgi paylaşımı, doğa dostu üretim ve tüketim modellerinin desteklenerek çevre kalitesinin artırılması hedeflenmektedir.

Sıra Sizde

Dünyadaki kırsal turizm örnekleri ile ilgili araştırma yapınız ve araştırmanızın sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

2.2.14. Çiftlik (Tarım veya Agro) Turizmi

Kırsal alanlardaki köy yerinde yapılan konaklama ve etkinlikler, "çiftlik turizmi" olarak adlandırılmaktadır. **Çiftlik turizmi;** insanların sürekli ikamet edip çalıştıkları ve temel sosyal ihtiyaçlarını karşıladıkları yerler dışında, faaliyette olan bir çiftliğe günübirlik veya konaklamalı olarak gelip çiftlikteki faaliyetlere katılmalarına denir. "Agriculture (Egrikaçır)" teriminden türeyen ve Türkçede tarım anlamına gelen bu turizm çeşidini "tarım veya çiftlik turizmi" olarak adlandırmak gerekir. Tarım turizmi "ekolojik tarım turizmi" olarak da adlandırılmaktadır. Bu turizm tipi; kırsal yaşamı öğrenmek isteyen turistlerin çiftlik veya köy evlerinde konaklamaları, ayrıca çiftlik ve köylerdeki bağ, bahçe, tarla, ahır, ağıl, kümes vb. tarımsal üretim alanlarında çalışmalarını yoluyla yapılır. Turistler; çiftçiye üretimde yardım ederek onun gelir sağlamasına; turistlerinde tarımsal üretim, yöresel yiyecek ve gelenekler hakkında da bilgi sahibi olması sağlanır.

Agro turizm, kırsal alanda turistik bir iş koludur. Agro turizm; şarap imalathaneleri, meyve toplama, avcılık, balıkçılık gibi tur operatörlerinin yaratıcılığına kalmış kırsal alandaki her türlü faaliyeti içine alır (Görsel 2.66). Agro veya tarım turizmi; çiftlik turizminden farklı olarak konserve, hamur işi, peynir gibi evde yapılan ürünleri tatma, çiftlik ürünlerini satın alma, gündelik tarım faaliyetlerine katılma, yöresel kültürü ve gelenekleri görme (dans, müzik, kıyafet vb.) gibi faaliyetleri içermektedir.

Türkiye'de çiftlik turizmi uygulayan işletmelerin büyük çoğunluğu, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Deneği tarafından yürütülen TaTuTa (Tarım Turizm Takası) sistemi içerisinde yer almaktadır. Sistem içerisinde olup konuk kabul etmeyen çiftlikler de mevcuttur. Sistemdeki çiftlikler, belirli şartları yerine getirdikten sonra konuk ve/veya gönüllü kabul edebilmektedir. **Gönüllü;** konaklama süresince kendi imkân ve deneyimleri doğrultusunda çiftliğe iş gücü, bilgi ve/veya tecrübe sağlayandır. **Konuk** ise konaklama ve aldığı hizmetlerle ilgili mali desteğini aracılar aracılığıyla çiftliğe veren, kendisi ve çevresindeki insanları

Görsel 2.66: Çiftlik (tarım veya agro) turizmi

ekolojik yaşam döngüleri konusunda bilinçlendirmek ve sorumluluk almak için çaba gösterendir. Türkiye'nin farklı yerlerinde TaTuTa sistemine kayıtlı 80 adet çiftlik yer almaktadır.

2.2.15. Spor Turizmi

Spor turizmi, genel olarak sportif faaliyetler amacıyla seyahate çıkan turistlerin oluşturduğu bir alternatif turizm türüdür. Turistler; alışılmış turizm çeşitleri yerine farklı sportif etkinliklere katılmak, önemli spor organizasyonlarını izlemek, bireysel veya profesyonel olarak spor yapmak için seyahat etmekte ve farklı turizm bölgelerine ziyaret gerçekleştirmektedir.

Spor turizmi, günümüzde turizm sektörünü oluşturan en önemli turizm çeşitlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu durumun farkında olan ülkeler ise mevcut turizm arzını 12 aya yayabilmek için farklı turizm çeşitlerinde de gelişmek istemektedir. Ülkeler, bu nedenle özellikle son dönemlerde ortaya çıkan başta futbol ve golf olmak üzere diğer spor dallarını kapsayan yeni turizm türlerine yönelmişlerdir. Böylece hem turizm arzlarını çeşitlendirmekte hem de turizm gelirlerinin artmasına katkı sunmaktadırlar. Spor turizminin önemini belirten başlıklar şunlardır:

- Dünyada spor turizminin büyüklüğü, 180 milyar dolar düzeyindedir.
- Spor turisti, uluslararası hesaplamalarda çıkan ortalamalara göre normal turistin yaklaşık iki katı kadar harcama yapmaktadır.
- Türkiye'ye gelen bir turist ortalama harcaması 824 dolar iken spor amaçlı gelenlerin ortalama harcaması 1.648 doları bulmaktadır.
- Türkiye'de spor yapan yabancı turistlerin sayısı 550 bini aşmıştır. Bu turistlerin yaptığı toplam harcama da 900 milyon doların üzerine çıkmış ve 1 milyar dolar seviyesine yaklaşmıştır.
- Türkiye, düzenlenen ve düzenlenecek olan uluslararası spor etkinlikleri baz alındığında hesaplanan Küresel Spor Endeksi'nde 14'üncü sırada yer almaktadır. Türkiye'de son 8 yılda bu çapta 14 etkinlik düzenlemiştir. Türkiye, etkinlik sayısında dünya 18'incisidir.
- Futbol turizminde yaklaşık 1200 takım Türkiye'de kamp yapmaktadır. Birden fazla yapanlarla birlikte bu sayı, yılda 2 bin 500'ü bulmaktadır.
- Futbol kampı yapanların yarattığı direkt hacim, 100 milyon doların üzerindedir.
- Antalya'da kamp yapan futbol takımlarının yüzde 90'ını yabancılar oluşturmaktadır.
- Golf için gelenlerin sayısı, 160 binin üzerindedir.
- Belek'te 2015, 2016 ve 2017 yılları içinde oynanan toplam oyun sayısı 940.000'e ulaşmıştır.
- Belek'te oynanan golf oyunlarının yüzde 30'luk kısmını Almanlar oluşturmaktadır.

Bunları Biliyor musunuz?

Real Madrid, Barcelona ve Juventus gibi büyük ve popüler futbol kulüplerinin maçlarını tüm futbolseverler izlemek ister. İspanya, Real Madrid futbol takımının İngiliz futbolcusu David Beckham, transferi sonrası özellikle ABD, Çin ve Japonya'da yapmış olduğu hazırlık karşılaşmalarında büyük ilgi görmüştür. Sadece transfer yapılan bu futbolcuyu görmek için bile komşu ülke ve turizm destinasyonlarından turlar düzenlenmiştir. Bu bağlamda bir futbolcu transferi bile ülkedeki turizm faaliyetlerini hareketlendirmiş ve o ülkedeki birçok sektör canlanmıştır.

Bu arada benzer şekilde diğer şirketler de uzay yolculuğu için reklam yapmakta hatta rezervasyon almaktadır. Bazı yolculukların fiyatı, 35 milyon dolara kadar çıkmaktadır. Halkın yoğun ilgisiyle birleşen milyonerlerin ödeme istekliliği, uzay turizminin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

Okuma Metni

Uzaya Ticari İlk Uçuş

Ticari amaçlı ilk uzay turizmi etkinliği 15 Eylül 2021 tarihinde başladı. Dört “amatör astronot” üç gün süreyle uzaya kaldı. Özel bir şirket tarafından üretilen kapsülüne binen dördü, Falcon-9 (Falkın 9) roketi ile yörüngeye fırlatıldı. Uçuş, ekipte yer alan ABD’li milyarder iş insanı Jared Isaacman (Cerid Ayzıkmin) tarafından finanse edildi. Ekipte yer alan ve tamamı sivil olan diğer kişiler ise Hayley Arce-neaux (Heyli Arsenau) (29), Sian Proctor (Şan Pırakdır) (51) ve Chris Sembroski (Kiris Sembraski) (42). Diğer insanlara da macera yaşamaları için ilham vermeyi amaçlayan dördlüye, bu nedenle “ilham veren dördlü” anlamında Inspiration (İnspireşin) denildi. Uçuş da Inspiration4 olarak adlandırıldı.

Temmuz 2021’de milyarder iş insanları Sir Richard Branson (Sör Riçirt Birensin) ve Jeff Bezos (Cef Bezis) de başarılı birer uzay uçuşu gerçekleştirerek uzay turizminin yolunu açmışlardı. Onların uçuşları yörüngeye kadar çıkmadan, uzayın başladığı sınırda kısa bir süre geçirdikten sonra dünyaya geri dönülen uçuşlardı. Bu uçuşta ise kapsül yeryüzünden 575 kilometre yükseğe çıktı. Böylece uçuş süresince Uluslararası Uzay İstasyonu’ndan 150 kilometre daha yukarıda bir yörüngede bulundu.

Görsel 2.68: İlk uzay turistleri (temsili)

Dördlü üç günlük yolculuk boyunca büyük bir cam kubbeden dünyayı izlediler. Kubbe, normalde Dragon kapsülünün Uluslararası Uzay İstasyonu’na bağlandığı uç kısmına yerleştirildi. Bu uçuşta Uluslararası Uzay İstasyonu’na bağlanılmayacak olması özel bir şirkete böyle bir imkân sağladı. Ekip, her ne kadar 6 aylık bir eğitimden geçirilmiş olsa da uçuş süresince kontrol yeryüzünden gerçekleştirildi. Yolculuğun sonunda kapsül Atlas Okyanusu’na başarılı bir iniş yaptı.

Sovyet kozmonotu Yuri Gagarin’in uzaya gittiğinden bu yana geçen 60 yılda 600’den az insan onun yolundan ilerleyebildi. Bunların neredeyse tamamı hükümetlerin finanse ettiği görevlerde yer alan askeri eğitim almış pilotlardı. Inspiration4 uçuşu tamamen ticari olması nedeniyle öncüllerinden farklılaşıyor. Bu etkinlikle beraber ilk defa süper güç ülkelerin resmi görevlileri dışında insanlar yörüngeye gönderilmiş oldu.

Isaacman, “Bu uçuş gelecekte bizi bekleyen gelişmelerin habercisi” diyor ve ekliyor: “Artık bir gün bir ay üssü ve muhtemelen Mars kolonisinin olacağını biliyoruz. Bu 50 yıl sonra da olabilir, 100 yıl sonra da. Ama bütün bunların bir noktada bir başlangıcı var. Yıllar sonra insanlar geri dönüp baktıklarında ‘Sıradan insanların uzaya çıkabildiği ilk gün buydu’ diyecekler.” dedi.

Bazı yorumcular tarafından bu tür uçuşların küresel ısınmaya etkisinin yüksek olduğu yönünde eleştirilerde bulunuldu. Uzay yolculuklarından kaynaklanan gaz salınımları günümüzde havacılık sektörüne kıyasla çok küçük olsa da önümüzdeki yıllarda bu tür uçuşların hızla artması bekleniyor.

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58568765> (Erişim Tarihi: 19.09.2021/22.17)

kayıplarıyla acı verir. Savaşın ünlü bir komutanı, savaşla ilgili bir destan ve savaşla ilgili bir kahramanlık hikâyesi varsa bu, askerî turizm için önemlidir.

Askerî turizmin ilgi alanı sadece savaş olduğu için askerî turizm, kültür turizmi içinde ayrı bir alt dal oluşturur. Askerî turizm, meydan savaşlarının yapıldığı yerlere olan gezi şekli nedeniyle ayrı bir isimle “savaş alanları turizmi” olarak adlandırılmaktadır. Askerî turizmin bir başka şekli devam eden savaş ortamlarına yapılmaktadır. Bu ise “savaş turizmi” olarak tanımlanmaktadır.

Askerî turizmde en önemli mekânlar savaş alanlarıdır. İnsanların tarih kitaplarında okuduğu, belgesel ve filmlerde gördüğü savaşın gerçek mekânını görme isteği askerî turizmi ortaya çıkarmıştır. Savaştan hiçbir kanıt kalmasa da birliklerin ilerledikleri hatlar, çatışmaların yapıldığı tepeler, birlikler arasında sınır oluşturan akarsu ve meydan savaşının yapıldığı alan coğrafyada yer almaktadır. Savaş alanının turizm açısından düzenlenmesi de coğrafyaya uygun yapılıdır. Turistler, savaşla gerçek bir empati kurmak için savaşın yapıldığı iklim koşullarını seçerler. Askerî turizmde savaşın tarihi, coğrafya kadar önemli değildir. Troya Savaşı (Görsel 2.70) gibi milattan önce yapılmış bir savaş, turizmde yakın yüzyıllara ait bir savaştan çok daha fazla ilgi çeker. Savaşlar hakkındaki kitap, film ve belgeseller askerî turizmde olan ilgiyi artırmaktadır.

Görsel 2.70: Truva Antik Kenti / Çanakkale

Türkiye’deki askerî turizm alanları

Anadolu yerleşmeye açıldığı tarihlerden itibaren Anadolu’da savaşlar eksik olmamıştır. Anadolu’nun önemli meydan savaşları; Granikos Savaşı, İssos Savaşı, Malazgirt Savaşı ve Ankara Savaşı’dır. Anadolu’nun son meydan savaşları ise Kurtuluş Savaşı sırasında olmuştur.

Anadolu, tarihin ünlü komutanlarının savaştığı yer veya geçtiği yol olmuştur. Ünlü Pers kralları I. Darius (Daryus) ve Serhas, savaşmak için Yunan ana karasına Anadolu’dan geçerek gitmişlerdir. Kral Yolu’nun bir anlamı da budur. Tarihî Kral Yolu’nun hatları, aynı zamanda orduların da yollarıdır. Sezar, Zile’ye İç Anadolu’dan geçerek gitmiştir. Timur, bütün Anadolu’yu geçerek İzmir’e kadar ulaşmıştır.

Büyük İskender’in ilk (Granikos Savaşı) ve ikinci zaferini (İssos Savaşı) Anadolu topraklarında kazanması ve Anadolu’yu fethinin çok ayrıntılı olarak bilinmesi, İskender’in Hindistan’a kadar olan seferine olan ilgiye Anadolu’yu da katmaktadır. Büyük İskender’in seferi, Türkiye’nin askerî turizm açısından değerlendirmesinde önemlidir.

Büyük İskender, hayatı en çok merak edilen ve incelenen komutanlar arasındadır. Hayatı hakkında çok sayıda bilimsel araştırma yapılmış, romanlar yazılmış, belgesel ve filmler çekilmiştir. Bu konuda araştırma yapan veya Büyük İskender’i merak edenlerin yolu, mutlaka Türkiye’den geçer çünkü kendisine ün ve güven katan ilk zaferleri, Anadolu topraklarındadır. Büyük İskender Anadolu’da 1,5 yıl kalmıştır. MÖ 334 yılı baharında Meriç Nehri’ni geçerek günümüzdeki Türkiye topraklarına girmiştir. MÖ 333 yılı Ekim ayında ise İssos Savaşı’ndan sonra kıyıda Fenike limanlarını almak için Anadolu’dan çıkmıştır.

Anadolu'nun askerî turizm açısından en önemli bir diğer mekânı, Çanakkale Boğazı'ndaki Troya Kenti'dir çünkü Homeros tarafından yazıldığı sanılan İlyada Destanı'nda adı geçen kentin burası olduğu genel kabul görmektedir. Troya Savaşı, ovada yapılan bir meydan savaşıdır. Savaşta karşı taraf üstünlük sağlayınca Troya, sur içine çekilmiş ve savaş, kent savunması şekline dönmüştür. Savaş meydanı, kentin batısında Kara Menderes Nehri ve deniz arasındaki Kara Menderes Ovası'dır.

Dünyada I. Dünya Savaşı cepheleri, askerî turizme açılmıştır ve çok sayıda turist çekmektedir. Türkiye'de savaş turizminin birinci derece uygulama alanı I. Dünya Savaşı cephesi olarak Çanakkale Savaşı'nın geçtiği Gelibolu Yarımadası'dır. Hakkında çok kitap yazılan ve film çevrilen bu savaş için Boğaz, Çanakkale ve Gelibolu Yarımadası savaşın gerçek mekânını görmek isteyenler için pek çok bilgi sunmaktadır.

Okuma Metni

ATATÜRK'ÜN ANZAK ANNELERİNE YAZDIĞI MEKTUP

“Bu memleketin topraklarında kanlarını döken kahramanlar!

Burada, dost bir vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükûn içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yan yana koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve rahat uyuyacaklardır. Onlar bu topraklarda canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.”

Kaynak: <https://www.canakkalesहितlik.net/ataturk-anzak-anneleri-mektuplari.html> (Erişim Tarihi:

22.08.2021 / 19.54)

Kurtuluş Savaşı'nın en önemli yerleri, savaş turizmi açısından meydan savaşlarının yapıldığı alanlardır. Bunlar İnönü Savaşı, Sakarya Savaşı ve Başkomutanlık Savaşı alanlarıdır. Askerî turizm açısından bu alanlarda mekânsal düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye'de askerî turizm açısından müzeler de bulunmaktadır. Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Müzeleri, Atatürk Müze Evleri, Savaş Karârgah Binaları, Nusret Mayın Gemisi, 19 Mayıs Vapurunu belli başlı müzelerdir.

2.2.20. Varoş (Gecekondu) Turizmi

Dil bilgisi açısından incelendiğinde “gece” ve “konmak” sözcüklerinin bir araya gelmesiyle bileşik bir sözcük hâline gelen “gecekondu” sözcüğü, dilimize 1940-1950'li yıllarda girmiştir. Genel anlamda “Bir gecede, çok çabuk bir biçimde yapılmış barınak.” anlamına gelmektedir. Türk Dil Kurumu'na göre gecekondu (Görsel 2.71): “İmar ve yapı kanunlarına aykırı olarak başkalarına veya kamuya ait arazi veya arsalar üzerinde toprak sahibinin bilgisi ve rızası olmaksızın acele yapılmış konut, kondu.” olarak tanımlanmaktadır.

19. yüzyılın ikinci yarısına kadar ilk gecekondu ziyaretçilerinin amaçları; yardım, bağış ve gecekondu mahallesinde yaşayanlarla alakadar olma amacını taşımaktaydı. 19. yüzyılın ikinci yarısında ise ziyaretçiler, gecekondu bölgesine yapılan gezilere genellikle boş zaman aktivitesi gözüyle bakmaya

Görsel 2.71: Gecekondu mahallesi

başlamıştır. Varoş turizminde ise turistler, şehrin varoşlarını gezip görmekte hatta bazı durumlarda illegal eğlencelere dâhil olmaktadır.

Gecekondu turizminin 1880'li yıllardan günümüze kadar yaygınlaşması ve daha da dikkat çeker hâle gelmesinde fotoğraf sanatçılarının çektikleri fotoğraflar, araştırmacı ve akademisyenlerin ortaya koydukları araştırma ve raporlar, yapımcı ve yönetmenlerin ekranlara taşıdıkları filmler önemli rol oynamıştır.

Gecekondu turizminin önemli destinasyonları şunlardır:

- Güney Afrika'da Cape Town (Kip Tavn), Johannesburg (Cohenesburg) ve Durban şehirleri
- Brezilya'da Rio De Janeiro (Rio De Jenero), São Paulo (Sa Palo) ve Salvador de Bahia (Salvador De Bahiya) şehirleri
- Filipinler'in başkenti Manila şehri
- Meksika Mazatlan şehri
- Mısır Darb al-Ahmar ve Manshiyat Nasser şehirleri
- Hindistan'da Mumbai şehri
- Kenya'nın başkenti Nairobi (Nayrobi) şehri

2.2.21. Helal Turizm

Helal turizm, çeşitli kaynaklarda "İslami Turizm", "İslami Kurallara Uyumlu Turizm", "Müslüman Dostu Turizm" gibi isimlerle anılmaktadır. Helal turizm olgusunda ziyaret edilen yer önem arz etmemekte, ne tür bir seyahate çıkılırsa çıkılsın tüm seyahat ve turizm davranışı boyunca İslami emir ve yasaklara uygun hareket etmek ön plana çıkmaktadır.

Müslüman nüfusun 2030 yılı itibariyle 2.2 milyar kişiye (tüm dünya nüfusunun %26.5'i), 2050 yılı itibariyle ise 2.8 milyar kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Müslümanlar, artan nüfusları ve gelişen ekonomileri nedeniyle artık tüm dünyada bütün sektörler için önemli bir pazar oluşturmaktadır. İslam dini, Müslümanlar'ın tüketim davranışları üzerinde önemli etkilere sahiptir.

Helal turizm pazarının gelişmesinin temel etkenleri şunlardır:

- Artan Müslüman nüfusu
- Gelişen orta sınıf ve artan harcanabilir gelir miktarı
- Genç nüfus
- Seyahat bilgisine artan erişim olanakları
- Helal turizm imkânlarına ulaşımın gelişmesi
- Ramazan seyahatleri
- İş seyahatleri

Helal konsept oteller, Müslüman bireylerin seyahatleri sırasında ihtiyaçlarını karşılamak için helal ürün ve hizmetler sunan konaklama işletmeleridir. Bu otellerde sadece yiyecek ve içecekler değil, otellerin diğer hizmetlerin de İslami kurallara uygun olması gerekmektedir. Helal konsept otellerde yer alması gereken hizmetler şu şekildedir:

- Konaklama tesislerinde helal yiyecek ve içecek servisi vardır.
- Konaklama tesislerinde alkollü içecek bulundurulmaz.
- Tesislerde çalışan personel çoğunlukla Müslüman'dır.

- Her odada Kur'an, seccade ve tespih bulunur.
- Odalarda kible yönünü gösteren işaretler vardır.
- Katlar, cinsiyete göre ayarlanır.
- Odalardaki yatak ve tuvaletlerin yönleri kibleye göre düzenlenir.
- Tuvaletlerde taharet muslukları bulunur.
- Otellerde bulunan sanat eserlerinde insan tasviri yoktur.
- Kadın ve erkekler için yüzme havuzu, spa ve fitness salonları ayrıdır.
- Kadın misafirler için ayrılan alanlarda kadın personel, erkek misafirler için ayrılan alanlarda erkek personel istihdam edilir.
- Otelin finans politikası, İslami finans gerekliliklerine göre düzenlenir.
- Oteller zekât verir.
- Otel personelleri İslami kurallara göre giyinir.
- Eğlence hizmetleri İslami ilkelere göre ayarlanır.
- Otellerde konaklayan misafirler İslami ilkelere göre giyinir.
- Otel banyolarında bulunan buklet malzemeleri alkol içermez.
- Otele kadın ve erkeklerin ayrı yerlerden girişlerini sağlamak için farklı giriş kapıları ayarlanır.

Müslüman turistlerin en çok tercih ettiği ilk dört ülke şunlardır:

1. Malezya
2. Birleşik Arap Emirlikleri
3. Endonezya
4. Türkiye

2.2.22. Diaspora (Kopuntu) Turizmi

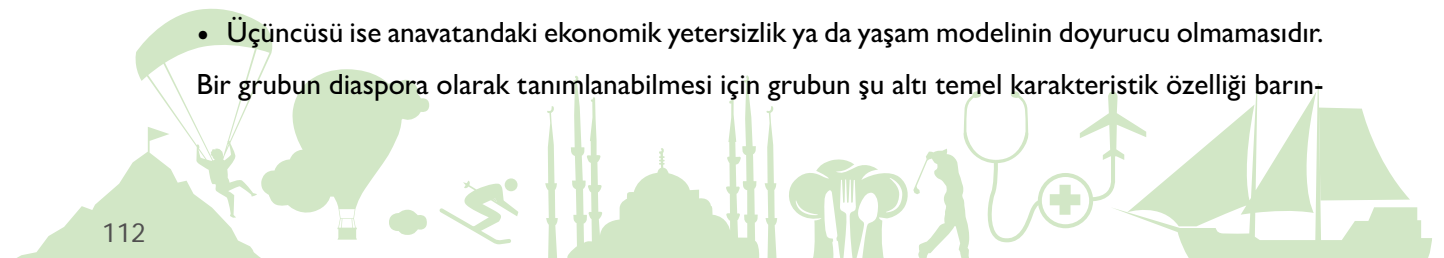
İnsanlar; tarih boyunca savaş, doğal afetler, ekonomik kriz gibi gerekçelerle göçe zorlanmışlardır. Gittikleri yerde “diaspora” olarak adlandırılan bu toplulukların süreç içerisinde vatan topraklarına yaptıkları ata mirası ziyaretleri de “diaspora turizmi” olarak adlandırılmıştır. Diaspora turizminin üç temel kriteri; miras, mülk yatırımı ve akraba ziyaretleridir. **Diaspora turizmi**, özetle insanların kökenlerini bulmak için ana vatanlarına gitmesidir.

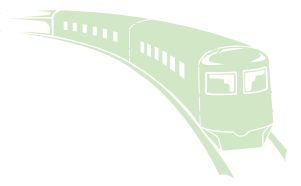
Diaspora; çok uzun zamandan beri bir kavim, ulus veya inanç mensuplarının ana yurtlarından kopmaları sonucu başka yerlerde azınlık olarak yaşamalarıdır. Sözcük hem kopma eylemini hem de kopup azınlık olarak yaşayan kimseleri ifade etmektedir. Yunanca bir sözcük olan ve “dağılma” anlamına gelen diaspora kelimesinin zaman içerisinde içeriği genişlemiştir. Bu kelime, bugün sürgünde yaşayan tüm halklar ve onların dağılma hareketliliği anlamında kullanılmaktadır.

Tarihçiler, halkların vatandan kopuş zorunluluğunu şu üç ana başlık altında toplamıştır:

- Birincisi; bir vatanlarının olmamasıdır.
- İkincisi; geçici bir güçlük ya da baskı sonucu göç edilmesidir.
- Üçüncüsü ise anavatandaki ekonomik yetersizlik ya da yaşam modelinin doyurucu olmamasıdır.

Bir grubun diaspora olarak tanımlanabilmesi için grubun şu altı temel karakteristik özelliği barın-

dırması gerekmektedir:

- Bir ülkeden iki ya da daha fazla bölgeye sürgün yoluyla dağılmak
- Anavatana ilişkin ortak bir geçmiş, mit ya da vizyonu sürdürmek
- Gittikleri ülkeye tam olarak aidiyet hissinin duyulmaması ve kısmen yabancılik hissine sahip olmak
- Anavatanlarının yaşanabilecek en ideal ülke olduğu kanısı ve oraya geri dönme isteğinde olmak
- Anavatanını kalkındırmak ve geliştirmek için orada bulunma isteğine sahip olmak
- Anavatan ile karşılıklı ilişkiler içinde bulunmaya devam etmek

Türkiye'deki diaspora toplumlarına bakıldığında ise görülen rakamlar azımsanmayacak kadar çoktur. Aldığı göçler itibarıyla Türkiye içerisinde oluşan Kırım-Tatar, Çerkez, Bulgar, Doğu Türkistan-Uygur gibi diaspora toplulukları; Türkiye diaspora turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Türkiye'deki bazı diasporalar şunlardır:

- Balkan Diasporası (Balkan ülkelerinden 1.7 milyonun üzerinde kişi Türkiye'ye göç etmiştir.)
- Kafkas Diasporası (2,5 milyonun üzerinde Kafkas-Çerkez Türkiye'de bulunmaktadır.)
- Doğu Türkistan Diasporası (30 binin üzerinde Doğu Türkistanlı, Türkiye'ye göç etmiştir.)
- Kırım Tatarları Diasporası (500 binin üzerinde Tatar, Türkiye'ye göç etmiştir.)
- Arap Diasporası (2,3 milyonunun üzerinde Arap, Türkiye'de yaşamaktadır.)

Türkiye'de bulunan diasporik toplumların sayısı her geçen gün artmaktadır. Türkiye'den Avrupa'ya göç eden çok sayıda vatandaşımız da başta Almanya olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır.

2.2.23. Oryantiring Turizmi

Oryantiring; her türlü arazide yapılabilen, katılımcıların kontrol noktalarını harita ve pusula kullanarak sırası ile en kısa zamanda bulmaya çalıştığı bir doğa sporudur. Daha basit tanımla oryantiring, harita yardımıyla istenen yerin ve gidilecek yolun bulunmasıdır.

Turistik ürün çeşitliliğine katkı sağlaması beklenen alternatif turizm etkinliklerinden biri de oryantiringtir (Görsel 2.72). Spor turizmi kapsamında değerlendirilebilecek olan oryantiring gibi sportif etkinlikler, turizm faaliyetlerini olumlu yönde etkilemekte ve turizmin gelişimi, etkinliğin yapıldığı bölgede ivme kazanmaktadır.

Görsel 2.72: Oryantiring turizmi

Uluslararası Oryantiring Federasyonu'nun kabul ettiği dört oryantiring disiplini şunlardır:

1. Koşarak veya yürüyerek yapılan oryantiring
2. Kar kayağı ile oryantiring
3. Dağ bisikleti ile oryantiring
4. Bedensel engelliler için oryantiring

2.2.24. Kıyamet Turizmi

Eğlence ve turizm amaçlı olarak nadir bulunan veya egzotik örneklerin onlar yok olmadan önce tüketilmesi, fotoğrafının çekilmesi veya toplanması yeni bir olgu değildir. İlk turistik destinasyonlar, genellikle “ölmeden önce görülmesi gereken yer” olarak nitelendirilmiştir.

Kıyamet turizmi, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan yerlerin ziyaret edilmesi ile ilgili bir turizm türüdür. “Yeryüzünden Silinmeden Önce Görülmesi Gereken 100 Yer”, “Nesli Tükenmeden Önce Görülmesi Gereken 100 Hayvan”, “Kaybolmadan Önce Hatırlanması Gereken 100 Yer” vb. başlıklarla yayınlanan yazılar ve kitaplar kıyamet turizmine ilgiyi artırmış ve bu turizm çeşidinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

Tüm olumsuz durumlar nedeniyle gelecekte erişebilenin mümkün olunamayacağı düşüncesiyle turistlerin turizm bölgelerine gerçekleştirmiş olduğu ziyaretler, son şans turizmi olarak adlandırılan kavramın turizm literatüre kazandırılmasını sağlamıştır. “Felaket turizmi” olarak da adlandırılan son şans turizminde ilgili bölgeyi tekrar ziyaret etme imkânı bulamama düşüncesi veya son kez görme isteği, turistlerin seyahat motivasyonlarını oluşturan itici faktörleri temsil eder. Destinasyonların karşı karşıya kaldığı bu olumsuz durumlar, aynı zamanda ilgili destinasyonların çekici faktörleri hâline gelmiştir. Diğer turizm aktivitelerinden farklı olarak destinasyonlarda yaşanan olumsuz durumlar ve turistler tarafından istenmeyen özelliklerin çekicilik yaratması, son şans turizminin sıra dışı yapısını ortaya koyarak bu kavramı daha da ilgi çekici hâle getirmiştir.

Küresel ısınma, iklim değişikliği ve diğer çevre sorunları sebebiyle dünyanın farklı bölgelerindeki birçok turistik destinasyon; orta ve uzun vadede zarar görmektedir. Bu yüzden bu destinasyonlar, cazibe merkezi olma özelliklerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Küresel ısınmaya bağlı olarak ortaya çıkan diğer problemler için alınan tedbirlerin yetersizliği, maalesef kıyamet turizmi kapsamında değerlendirilebilecek destinasyon sayısının da her yıl artmasına neden olmaktadır.

Dünyada yok olmadan önce turistler tarafından ziyaret edilecek birçok destinasyon vardır. Bu destinasyonlardan bazıları şunlardır:

Büyük Set Resifi: Avustralya'nın Kuzeydoğu kıyısında yer alan, 1981 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne dâhil edilen, 344.400 km²lik yüz ölçümü ve 2.600 km uzunluğu ile dünyanın en muhteşem deniz manzaralarından birini sunmaktadır. Büyük Set, küresel ısınmaya bağlı olarak deniz suyu sıcaklığının artmasından dolayı mercanların antiseptik hastalıklı beyaza dönüşmesine başka bir ifadeyle farklı renklerdeki mercanların ağarmasına neden olmuştur.

Kilimanjaro Dağı (Kervan Dağı, Beyaz Dağ): Afrika'nın en yüksek ve volkanik dağı, 5.895 m yüksekliğindeki Kilimanjaro Dağı'dır. Küresel ısınmayla beraber dağın ekosisteminin değişeceği ve birçok canlının yok olacağı bilinmektedir.

Venedik / İtalya: Küresel ısınmanın neden olduğu iklim değişikliği nedeniyle sel felaketlerinin yanı sıra deniz seviyesindeki yükselmenin devam etmesi durumunda tahminler, Venedik'in 2100 yılında sular altında kalacağı yönündedir (Görsel 2.73).

Görsel 2.73: Venedik / İtalya

Alpler: Orta Avrupa'da 1.000 km boyunca ve İtalya'nın Slovenya, Avusturya, İsviçre ve Fransa ile olan sınırında uzanan hilal şeklindeki Alp Dağları'nın en yüksek noktası; 4.800 m yüksekliğiyle Mont Blanc'tir (Mant Bırank). 19. yüzyılın sonlarından beri 1°C artan sıcaklıklar, ilk bakışta önemli bir şey gibi görünmese de kar yağışı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu durum, son elli yıl içinde Alplerin alçak tatil beldelerinde %40 daha az kar yağmasına neden olmuştur. Uzmanlara göre sıcaklığın bir veya iki derece daha artması durumunda Alplerin kar kaplı görüntüsünün sadece kartpostallarda kalması kaçınılmazdır.

Bwindi (Bivindi) Millî Parkı / Uganda: Bwindi Millî Parkı'nı özel kılan, nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya kalan dünyadaki yaklaşık 880 dağ gorili popülasyonunun 400 tanesinin burada yaşıyor olmasıdır.

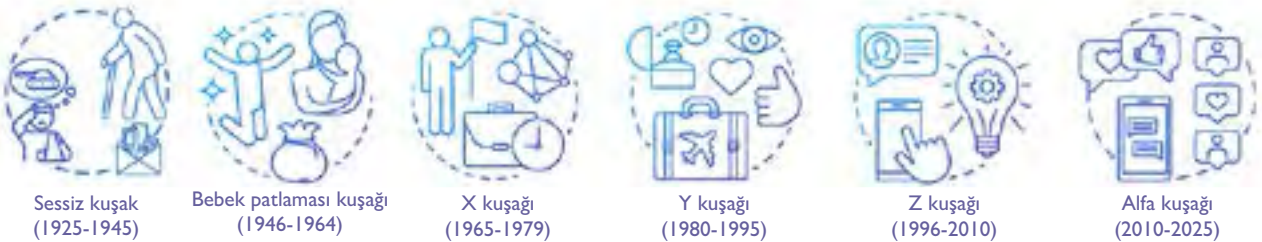
Yellowstone (Yellovston) Millî Parkı: Amerika'nın Idaho (Aydaho), Wyoming (Vayomin) ve Montana (Mantena) eyaletlerinin sınırları içinde yer alan ve dünyanın ilk millî parkı (1 Mart 1872 yılında millî park olarak ilan edilmiştir.) olma özelliğini taşıyan Yellowstone Millî Parkı, ayrıca dünyanın sıcak su kaynaklarının yarısına sahiptir. Sıcaklık artışı, Yellowstone'da daha az kar yağışına ve karın yerde kalış süresinin kılmasına bir başka ifadeyle kış mevsiminin kılmasına neden olacaktır. Bu durum, kar sularından beslenen su kaynaklarının su miktarında azalmasına sebep olacaktır. Ayrıca mevsimsel su dengesinde yaşanacak olası bir değişikliğin su ve kara canlılarının yaşamlarını olumsuz yönde etkilemesi beklenmektedir.

Galapagos Adaları: Güney Amerika kıtasının yaklaşık 1.000 km batısında, Pasifik Okyanusu'nda yer alır ve 19 adadan oluşur. Galapagos Adalarının üç okyanus akıntısının iz düşümündeki coğrafi konumu, onu dünyanın en zengin deniz ekosistemlerinden biri yapmaktadır. Galapagos Adaları'nın biyoçeşitliliği açısından tehdit oluşturan nüfus artışı, turizm, aşırı avlanma, yabancı ve istilacı türlerine küresel ısınmanın beraberinde getirdiği deniz seviyesinin yükselmesi, okyanusların asitlenmesi ve yağış rejimlerinin değişmesi gibi birtakım sorunlar da eklenmiştir.

2.2.25. Y Kuşağı Turizmi

Y kuşağı, 1980 ile 2000 yılı itibari ile doğmuş olanları kapsamaktadır. Bu kuşak; aynı zamanda internet kuşağı, millenial (milenyal), echo-boomers (eko-bumırs) ve next generation (nekst cenereyşın) olarak da anılmaktadır. Her şeyi sorgulayan bir yapıda olmaları sebebiyle Y kuşağına "WHY (vay)" kuşağı denmektedir ve kısaca "Y" diye yazılmaktadır (Görsel 2.74).

Y kuşağı; sırt çantası, fotoğraf makinesi ve sosyal medya gurusu olarak seyahatlere katılacaktır. Bu kuşak, sadece sosyal medya hesabında paylaştığı güzel bir fotoğraf için seyahat ediyor gibi görünse de aslında çok daha derin bir nedenle okudukları yerleri deneyimlemek ve kendilerine bir şey katma adına seyahat etmektedir.

Görsel 2.74: Kuşaklar

İleri teknoloji ve bireyselleşmenin yaşandığı turizmin temel kaynağı olan Y kuşağı turistleri, 1980'lerde ilk üyelerini vermiş olup günümüzde hâlihazırda turizm davranışı içerisinde bulunan ve gelecekte de uzunca bir süre potansiyel turist konumunda olacak önemli bir kuşaktır. Beklenti ve

talepleri, önceki kuşaklara göre farklılık gösterir. Çevreye karşı aşırı duyarlıdır. Gittikleri destinasyonun kültürüyle ilgilenen, sürekli öğrenme ve benzersiz deneyimler yaşama arzusu içinde olan Y kuşağı üyeleri “Yeni Turizm” konseptinin vazgeçilmez elemanlarıdır. “Yeni turizm” konseptine göre 21. yüzyılda ziyaretçiler; ekolojik ve sürdürülebilir gelişmeye önem veren, aynı zamanda otantik deneyimlerden hoşlanan bireylerdir.

Son on yılda çekici ve güçlü bir pazar bölümünü oluşturan gençlik turizminin küresel büyüklüğünün 2020 yılında 320 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Genç turistlerin bir yılda yaptığı seyahat sayısının da 190 milyondan 300 milyona yükselmesi öngörülmektedir. Diğer kuşaklara oranla bu genç nesil, sürekli yeni yerler keşfetmekten ve kültürel öğeleri deneyimlemekten zevk almaktadır. Bu nesil için bir bölgenin politik olarak istikrarsız oluşu veya doğal afetlerin yaşanıyor olması, o bölgeyi ziyaret etmeye engel değildir. Y kuşağının istek ve beklentilerine anında ulaşmak istemesinin ürünü olan bu durum, turizmin ilerleyen zamanlarda daha da gelişeceğini göstermektedir.

Turizm sektörünü şekillendirerek görüntüsünü değiştirme gücüne sahip iki önemli unsur bulunmaktadır. Bunlar; teknolojik gelişmeler ve Y kuşağının seyahat alışkanlıklarıdır. 2017 yılında en fazla turizm harcamasını gerçekleştiren kuşak, Y kuşağı olarak belirlenmiştir. Bu kuşağın turizm eğilimleri şu şekildedir:

- Deniz-kum-güneş üçgeninde şekillenen dinlenme odaklı tatillerin yerini otantik, yerel deneyim ve yaratıcı faaliyetlerle dolu gezilere bırakması beklenmektedir. Bakir alanları keşfetmek, yerel halkın yaşamını deneyimlemek, yerel tatlarla beslenmek, az eşyayla özgürce seyahat etmek bu kuşağın “deneyim turizmi” adı altında gerçekleştireceği seyahatlerin nedenleri olabilir.
- Artırılmış gerçeklik ile potansiyel müşterilere yaşamak istedikleri deneyimleri sanal olarak yaşatıp dikkatini çekme stratejisinin önem kazanması beklenmektedir. Kullanıcılar, bir otelin gerçekleştirdiği artırılmış gerçeklik uygulaması ile New York’tan Karayip Adaları’na seyahat edip Karayip kumsallarında dolaşma imkânı bulmuşlardır.
- Seyahat yönetim platformları geliştirilerek potansiyel tüketicilerin seyahat öncesinde otel, uçak bileti, araç kiralama hatta seyahat planlaması yapabilmeleri sağlanabilir.
- İş ve keyif seyahatlerinin gelecek dönemlerde birleşmesi beklenmektedir. İş seyahatinde bulunanların, buldukları ilk fırsatta turistik alanları gezmeye ve yeni yerler keşfetme fırsatı yakalamaya çalışacağı hatta yeterli imkân ve zamana sahip olan kişilerin tatil deneyimini uzatacağı beklenmektedir.
- Zincir otellerin online seyahat acentelerinin oligarşisinden kurtulup bağımsız olarak doğrudan rezervasyon çalışmalarını hızlandırması da beklenen gelişmelerden biridir.

2.2.26. Macera Turizmi

Macera turizmi; fiziksel anlamda tehlike kavramını içerisinde barındıran, doğa ile iç içe gerçekleştirilen ve boş zamanı değerlendirme amaçlı rekreasyonel faaliyetler üzerine kurulu bir turizm çeşididir. Macera turizmi, “Kişilerin kendi fiziksel ve duygusal potansiyellerini sergileyebilecekleri bir çevredeki faaliyetleri sonucu uç bir deneyime ön ayak olan, özgür olarak seçilmiş rekreasyonel bir faaliyet.” olarak da tanımlanmaktadır.

Macera turizmini diğer turizm çeşitlerinden farklı kılan özellikleri şunlardır:

- Orta ve üst gelir grubuna hitap eden bir turizm çeşididir.
- Boş zaman, yeterli satın alma gücü ve seyahat isteği olan kişilerin katılabilecekleri bir turizm faaliyetidir. Alt gelir grubundaki turistlere hitap etmez.

- Belirli bir grup ya da kişiye özgü olarak gerçekleştirilen, özel ilgi turizmi çeşididir.
- Her ülkede aynı şekilde gerçekleştirilmeyen macera turizmine yönelik faaliyetler; ekonomik, sosyal ve politik değerler kapsamında farklılaşmaktadır.
- Gelenek, tarih ve destinasyonun coğrafi özelliklerine göre farklılaşan bir turizm çeşidi olarak bilinmektedir.

Macera turizmi çeşitleri; yapıldıkları yere göre kara, hava, deniz olarak üçe ayrılır.

Kara tabanlı macera turizmi çeşitleri ve sporları

Karada gerçekleştirilen, macera turizmine yönelik faaliyetler olarak bilinmektedir. Bu faaliyetler şunlardır:

- Halatla kaya inışı
- Bisiklet seyahati
- Dağ tırmanışı
- Doğa yürüyüşü
- At biniciliği
- Motosikletçilik
- Dağcılık
- Atv turu (Görsel 2.75)
- Snowboard (sınovbord)
- Vahşi doğa gözlemciliği
- Kaya tırmanışı
- Yön bulma
- Dağ bisikleti
- Avcılık
- Köpek kızıağı
- Mağara gezisi
- Sırt çantalı seyahat

Görsel 2.75: ATV safari / Kapadokya

Su tabanlı macera turizmi çeşitleri ve sporları

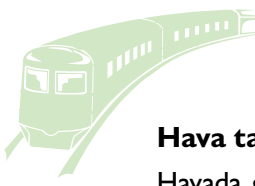
Suda gerçekleştirilen ve macera turizminin alanında yer alan faaliyetlerdir. Bu tür faaliyetler şunlardır:

- Dalga sörfü
- Rüzgâr sörfü
- Kano (Görsel 2.76)
- Rafting
- Kanyon geçişi
- Su kayağı
- Yelken
- Sörf

Görsel 2.76: Kano yarışları

Hava tabanlı macera turizmi çeşitleri ve sporları

Havada gerçekleştirilen, aynı zamanda macera turizminin kapsamında yer alan faaliyetlerdir. Bu tür faaliyetler şunlardır:

- Balon turu (Görsel 2.77)
- Paraşütle atlama
- Bungee jumping (bancı jamping)
- Yamaç paraşütü
- Kaya atlayışı
- Mikro kanatlı uçuş
- Planör
- Yelken uçuşu

Görsel 2.77: Balon Turu / Kapadokya

2.2.27. Kent Turizmi

Kentler; tarih boyunca ziyaretçiler için konaklama, eğlence vb. imkânları sağlayan bir turizm etkinliğinin odağı olmuştur. Giderek artan sayıdaki turistler; dünya çapındaki kentlerde sunulan canlılık, heyecan ve çeşitliliğe çekilmektedir. Turistler; iş, arkadaş ve akraba ziyareti veya boş zamanlarını değerlendirme gibi çeşitli motivasyonlarla kentlere seyahat etmektedir. Bu süreçte yerel ekonomiye katkıda bulunmakta, ayrıca kentte yapılan faaliyetleri de desteklemektedirler.

Kent turizmi; kasaba ve kent destinasyonlarına odaklanan gezi ve ziyaretlerden oluşan, gezginler tarafından yüksek nüfus yoğunluğuna sahip yerlere yapılan, genellikle 1-3 günlük gezilerdir. Dünyada turizm faaliyetlerinin büyük kısmı, Paris ve Londra gibi büyük kentlerden kıyı tatil beldelerine kadar olan kentsel alanlarda gerçekleşmektedir.

Kent turizminin gelişiminde küreselleşme, sanayileşme ve kentleşme süreçleri etkili olmuştur.

- Birinci faktör olan küreselleşme; sermaye, emek, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımına yol açmıştır. Kentler, bu sayede finansal hizmetler ve eğlence merkezleri olarak daha da önem kazanmıştır.
- İkinci faktör olan sanayileşme, kent turizmi için uygun koşullar yaratmıştır. Sanayi üretiminin gerilemesi; sadece istihdamın, yatırımların ve kentsel yaşam tarzının doğasını etkilemekle kalmamıştır. Aynı zamanda fabrika, rıhtım, demir yolu rayları ve eski sanayi alanları gibi yerler terk edilmiş; yeni gelişen kültür ve turizm endüstrilerine hizmet vermek üzere yeniden geliştirilmiştir. Eski sanayi alanları konut, alışveriş ve eğlence alanlarına dönüştürülerek kent turizmine katkı sağlanmıştır.
- Üçüncü faktör olan kentleşme, kent turizmini etkilemiştir. Mezopotamya'daki ilk şehirlerin kuruluşundan bu yana ticaret, üretim, eğitim, kültür, sanat ve eğlence olanaklarına sahip olan kent merkezleri; ziyaretçiler için en önemli yerler arasında olmuştur.

Metropollerini kültürel araştırmalar, ziyaretçi olanakları, ziyaretçilere karşı çekicilik, uluslararası etkileşim ve modayı belirleme potansiyeli gibi 16 farklı göstergede inceleyen kültürel etkileşim endeksi kategorisinde liste başındaki 5 metropol; genel kapsamlı sıralama ile birebir benzerlik göstermektedir. Listenin başında 372 puan ile 1. sırada yer alan Londra'yı, 277 puanla New York ve 272 puanla Paris takip etmektedir. Rapora göre küresel güçlü şehirler endeksinin sadece kültürel etkileşim kategorisinde ilk 10'da yer alabilen İstanbul ise 166 puanla 8. sırada yer almaktadır (Grafik 2.1).

Grafik 2.1: Kültürel Etkileşim Grafiği

Etkinlik

Türkiye'nin her bölgesinde kendisine özgü doğal, kültürel, tarihi veya beşeri alternatif turizm kaynakları mevcuttur. Bu kaynakların bazıları turizme açılmışken bazıları henüz açılmamış veya turizme açılmış olmasına rağmen yeterince gelişme fırsatı bulamamıştır. Siz de aşağıdaki işlem basamaklarına göre ikamet ettiğiniz bölgenin turizm potansiyellerini araştırıp bulunuz ve sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Dörderli gruplar oluşturunuz.
2. Bulduğunuz coğrafi bölgenin haritasını çıkartınız.
3. Gruptaki her öğrenci için doğal, kültürel, beşeri ve tarihi olmak üzere bir araştırma konusunu grup içinde paylaşınız.
4. Kendi araştırma konunuza göre bölgenizin alternatif turizm kaynaklarını araştırınız.
5. Araştırarak bulduğunuz alternatif turizm kaynaklarını bölge haritası üzerine yerleştiriniz.
6. Hazırladığınız bölgesel alternatif turizm kaynakları haritasını sınıfta paylaşınız.
7. Bulduğunuz alternatif turizm kaynaklarından istediğiniz bir tanesini detaylı araştırarak elde ettiğiniz bilgiler hakkında sınıfta sunum yapınız.

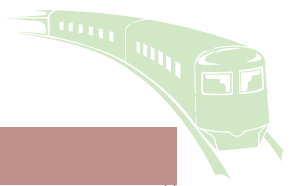
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A. Aşağıdaki cümlelerdeki boşlukları uygun sözcükler ile doldurunuz.

1. Bir veya daha fazla günle sınırlandırılmış ve önceden kararlaştırılmış bir program çerçevesinde, uzmanlık gerektiren bilimsel alan veya meslek kollarında, belirli bir konuda bilgi alışverişini amaçlayan ve özellikle toplanılan yerin dışından gelen kişilerin de katılımları ile yapılan toplantıya denir.
2. Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı kültürel değerlerin ve kaynakların turistik amaçlı kullanımına denir.
3. Yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan yerlerin ziyaret edilmesi ile ilgili olan turizm çeşidine denir.
4. Katılımcıların kontrol noktalarını harita ve pusula kullanarak sırası ile en kısa zamanda bulmaya çalıştığı doğa sporuna denir.
5. Çok uzun zamandan beri bir kavim, ulus veya inanç mensuplarının ana yurtlarından koparak başka yerlerde azınlık olarak yaşamalarına (kopuntu) denir.

B. Aşağıdaki sorularda doğru olan seçeneği işaretleyiniz.

6. **Dağ ve doğa yürüyüşü turizminin diğer adı aşağıdakilerden hangisidir?**
 A) Scuba diving B) Swimming C) Trekking
 D) Walking E) Watching
7. **Bir bölgede yetişen bitkilerin ortak adı, diğer bir deyimle bitki ve çiçek örtüsü anlamına gelen kelime aşağıdakilerden hangisidir?**
 A) Arboretum B) Bahçe C) Fauna D) Flora E) Endemik
8. Karaca Arboretum (Ağaç Parkı) Hayrettin Karaca tarafından 13,5 hektar arazi üzerinde kurulmuştur. Bugün yaklaşık 7 bin civarında değişik bitki türü, alt tür, varyete ve kültür formunu barındırmaktadır.
Sözü edilen Karaca Arboretum hangi ilde bulunmaktadır?
 A) Ankara B) Bursa C) Gaziantep
 D) İzmir E) Yalova
9. Kuş gözlemciliği turizmi, "Kuşların doğal ortamlarındaki hareket, göç, barınma ve üremelerini izlemeye dayalı seyahatler." olarak tanımlanmaktadır. **Buna göre kuş gözlemciliği turizminin diğer adı aşağıdakilerden hangisidir?**
 A) Furnito turizm B) Gören turizm C) Orman turizmi
 D) Ornito turizm E) Gözlem turizmi
10. **Çay, nehir ve ırmak gibi akarsularda gerçekleştirilen turistik ve sportif faaliyetler hangi turizm türüdür?**
 A) Akarsu turizmi B) Rüzgâr sörfü turizmi C) Su kayağı turizmi
 D) Sörf turizmi E) Yelken turizmi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

11. Doğu'nun ipeği ve baharatının kervanlarla batıya taşınmasını, Çin'den Avrupa'ya ulaşmasını sağlayan tarihî yolun adı aşağıdakilerden hangisidir?
 A) Avrupa B) İpek C) Kral D) Prenses E) Doğu
12. Dünya genelinde kültürel miras araştırmalarını en genel anlamıyla gerçekleştiren örgüt aşağıdakilerden hangisidir?
 A) TÜROB B) TÜRSAB C) UN
 D) UNESCO E) WHO
13. Tarihin akışını değiştiren Göbeklitepe Ören Yeri hangi ilde bulunmaktadır?
 A) Ankara B) Gaziantep C) İzmir
 D) Malatya E) Şanlıurfa
14. Aşağıdakilerden hangisi, sağlık turizmi kapsamında sunulan hizmetlerden değildir?
 A) Yaşlı bakım hizmetleri
 B) Çocuk bakım hizmetleri
 C) Rehabilitasyon hizmetleri
 D) Tedaviye yönelik hizmetler
 E) Sağlığı geliştirmeye yönelik hizmetler
15. Aşağıdakilerden hangisi sağlık turizmi çeşitlerindedir?
 A) SPA & Wellness turizmi B) Snowboard C) Planör
 D) Kampçılık E) Doğa yürüyüşü
16. Aşağıda yer alan şehirlerden hangisi kaplıcaları ile ünlüdür?
 A) Alanya B) Fethiye C) Gerede D) Polatlı E) Sandıklı
17. Aşağıdakilerden hangisi bir kış sporu çeşidi değildir?
 A) Biatlon B) Skydiving C) Snowboard
 D) Snowkite E) Snowmobile
18. Aşağıda yer alan kış sporları merkezi ile bulunduğu şehir eşleşmelerinden hangisi doğrudur?
 A) Kayseri-Palandöken B) Bursa-Erciyes C) Erzurum-Sarıkamış
 D) Isparta-Davraz E) Kars-Kartalkaya
19. Kalkışı başka bir motorlu uçak tarafından çekilerek sağlanan motorsuz uçma aracı aşağıdakilerden hangisidir?
 A) Mikrolayt B) Model uçak C) Planör
 D) Skydiving E) Yelken kanat

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

20. • Seyahat süresi yolcu açısından belirlidir.
- Yolcu, bindiği yere geri getirilmektedir.
 - Gezi sırasında uğrak yerleri ve uğrak zamanları tarifeye dayandırılmıştır.
 - Uğrak yerleri, ağırlıklı olarak turizm merkezleri (kumsal, güneş, tarih, doğa, alışveriş vb.) arasından seçilmektedir.
 - Hizmet ulaştırmadan çok gezi niteliğindedir.

Yukarıdaki özellikler hangi turizm çeşidi ile ilgilidir?

- A) Yat turizmi B) Kongre turizmi C) Sağlık turizmi
D) Yayla turizmi E) Kruvaziyer turizmi

21. **Hatay, hangi alternatif turizm çeşitleri açısından önemli bir destinasyondur?**

- A) İnanç turizmi ve gastronomi turizmi
B) Hava sporları turizmi ve kış sporları turizmi
C) Yayla turizmi ve dağcılık turizmi
D) Sağlık turizmi ve termal turizm
E) Golf turizmi ve ekoturizm

22. **Bolu, hangi alternatif turizm çeşitleri açısından önemli bir destinasyon değildir?**

- A) Kış sporları turizmi
B) Yayla turizmi
C) Doğa sporları turizmi
D) Sağlık turizmi
E) Hava sporları turizmi

23. **Yeme içme kültürüne bağlı olan, kaliteli yemeklerden anlayan ve yemek yeme adabını bilen uzman kişilere ne denir?**

- A) Degüstatör B) Gastronom C) Gastro turist
D) Gurman E) Gurme

24. **Aşağıdakilerden hangisi, gastronomi turizminin bileşenleri arasında yer almaz?**

- A) Yerel yaşam kültürü
B) Özel restoranlar
C) Yemek festivalleri
D) Organik tarım ve organik ürünler
E) Spor turnuvaları

25. **Aşağıdaki destinasyonlardan hangisi, kaya tırmanışı yapılan alanlardan değildir?**

- A) Yedigöller / Bolu B) Aladağlar / Niğde C) Ballıkayalar / Kocaeli
D) Pelitözü / Bilecik E) Geyikbayırı / Antalya

KAYNAKÇA

- Akdu S. (2019). Sürdürülebilir Turizm Gelişimi Ve Yaratıcı Turizm. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 10 (Ek Sayı) 132-139.
- Akdemir, N. (2018). Doğa Temelli Alternatif Turizm Türleri. Ş. Aydın (Editör), Alternatif Turizm içinde (s.70-92). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Akmaz, A. ve Kale, A. (2020). İnanç Turizmi. A. Olcay (Editör), Alternatif Turizm içinde (s.345-361). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akoğlan Kozak, M. ve Bahçe, S. (2009). Özel İlgi Turizmi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akpınar Külekçi, E. ve Sezen, İ. (2018). Bir Ekoturizm Aktivitesi Olarak Mağara Turizmi: Erzurum İli Elmalı Mağarası Örneği. Journal of Architectural Sciences and Applications, 3 (1), 66-75.
- Arabacı, H. (2018). Turizm Sektörünün Ekonomik Büyümeye Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 04 (03), 104-119.
http://ibaness.org/bnejss/2018_04_03/11_Arabaci.pdf (Erişim Tarihi: 01.07.2021/12.50).
- Arslan, F. (2021). Avrupa Birliği'nin Turizm Politikası Ve Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Üzerine Bir Değerlendirme. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 31, Volume: 7, Issue: 31.
- Atalay, R. (2017). Alternatif Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Beyşehir Yöresi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
<http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/12362/490351.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim Tarihi: 01.07.2021/12.50).
- Bahar, O. ve Çelik, İ. N. (2020). Coronavirüsün (Covid-19) Turizm Sektörü Üzerindeki Ekonomik Etkileri. International Journal of Social Sciences and Education Research, 6(1), 125-139.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2005). Türkiye Turizminin Akdeniz Ülkeleri ile Rekabet Gücü Açısından Karşılaştırılması. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 16(2), 139-152.
- Baykan, E. (2007). Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi , (2) , 30-49. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziticaretturizm/issue/49894/639550> (Erişim Tarihi: 05.08.2021/17.40).
- Çeken, H, Karadağ, L, Dalgın, T. (2011). A New Approach In Rural Development: Rural Tourism A. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 8 (1), 1-14. <http://ofd.artvin.edu.tr/tr/pub/issue/2262/29781> (Erişim Tarihi: 02.08.2021/20.35).
- Çeken, H., Karada, L. Ve Dalgın, T. (2017). Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm Ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 8 (1), 1-14. <http://ofd.artvin.edu.tr/en/download/article-file/25721> (Erişim Tarihi: 01.08.2021/20.35).
- Çetinkaya, N. (2018). Sağlık Turizmi. Ş. Aydın (Editör), Alternatif Turizm içinde (s.44-70). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Çetinkaya, N. (2018). Spor Turizmi. Ş. Aydın (Editör), Alternatif Turizm içinde (s.92-103). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Çetinkaya, T. ve Zengin, B. (2009). Türkiye'de ileri yaş bakım turizmi ve Almanya örneği. VII. Geleneksel Turizm Paneli, 28, s.172-180.
- Çoban, Ö. ve Karakuş, Y. (2019). Doğa Temelli Alternatif Turizm Türleri. Alternatif Turizm (s.101-126). Ankara: Detay Yayıncılık. https://www.researchgate.net/publication/338430714_

DOGA_TEMELLI_ALTERNATIF_TURIZM_TURLERI (Erişim tarihi: 11.07.2021/23.02).

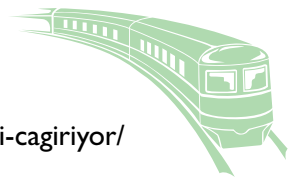
- Dağlıoğlu, T. (2020). Spor Turizmi. A. Olcay (Editör), Alternatif Turizm içinde (s.345-361). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Dedeoğlu, B.B. (2018). İnanç Turizmi. Ş. Aydın (Editör), Alternatif Turizm içinde (s.194-213). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Dilek, S.E., Kaygalak, S., Türksoy, S.S. ve Timur, A. (2015). Kruvaziyer Turizmi: İzmir Merkez Liman Olabilir Mi?. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 5 (2), s.33-56. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/313334> (Erişim tarihi: 13.07.2021/12.25).
- Dinç, Y. (2021). Sualtı Turizmi ve Türkiye’de Sualtı Dalış Noktaları Hakkında Görgül Bir Araştırma (Ayvalık Örneği). Sosyal, Beşeri Ve İdari Bilimler Dergisi, 4(5), 469-486. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.730> (Erişim Tarihi: 05.08.2021/ 18.20).
- Doruk, T.T. (2019). Bir Sağlık Turizm Örneği Olarak Termal Turizm: Türk Sağlık Turizmi İçindeki Yerinin Çeşitli Boyutlarıyla İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dünyada Ve Türkiye’de Kongre Turizmi Raporu, KUTO Araştırma Yayınları, https://kuto.org.tr/site/assets/files/1581/dunyada_ve_turkiye_kongre_turizmi_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 05.08.2021/16.40).
- Düzgün, E. (2021). Pandemi Sonrası Yeni Turist Tercihi: Glamping Turizmi, ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 11 (1),145-158.
- Edinsel, S. ve Adıgüzel, O. (2014). Türkiye’nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yıldaki Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri. Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(2), s.167-190. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ckuibfd/issue/32903/365526> (Erişim tarihi: 21.07.2021/11.15).
- Gürer, B., Alıncak, F. ve Öçalan, M. (2016). Türkiye’deki Dağcılık ve Doğa Sporları Kulüpleri ile Faaliyet Alanlarının İncelenmesi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15 (3), (s.987-1000). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223087> (Erişim tarihi: 16.07.2021/11.05).
- Göral, R. ve Yurtlu, M. (2021). Uluslararası Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Endeksi Kapsamında Türkiye’nin Güçlü ve Zayıf Yönlerinin Değerlendirilmesi. Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi, 4(6): 544-576.
- Gürsel, S. (2020). Uzak Turizmi Girişimleri ve Uzak Turizmi İle İlgili Olası Problemler, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, 6(38): 2341-2350.
- Güzel, Ö. (2016). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 2 (2), 87-100. <https://dergipark.org.tr/en/pub/vizyoner/issue/23022/246163> (Erişim Tarihi: 02.07.2021/19.45).
- İlğaz, A.; Çoşkun, K. ve Akmeşe, H. (2020). “Bir Seyahat Motivasyonu Aracı Olarak Son Şans Turizmi: Büyük Set Resifi Örneği”, Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(32):1697-1706.
- Kaya, H. (1996). İnanç Turizmi. Bursa: Özsan Matbaacılık.
- Karapınar, E. ve Barakazı, M. (2017). Kültürel Miras Turizminin Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Göbeklitepe Ören Yeri. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 1 (1), 5-18. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/guntad/issue/30023/324121> (Erişim Tarihi: 05.08.2021/16.33).
- Kozak, M.A. ve Bahçe, A.S. (2012). Özel İlgi Turizmi. Gözden Geçirilmiş 2.Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.

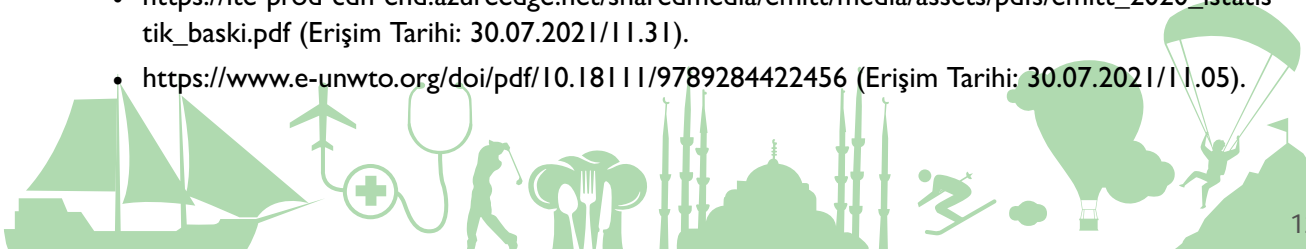

- Mcintosh, R. ve Gupta, G. (1980), Tourism: Principles, Practices, Philosophies, Grid, Inc., 3rd ed., USA. 222-223.
- Oğuz, T. (2020). Kırsal Turizmi. A. Olcay (Editör), Alternatif Turizm içinde (s.303-325). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ongun, U. Gövder, B. ve Kösekahyaoglu, L. (2018). Kırsal Turizm Kapsamında Yerel Halkın Beklentileri: Isparta Kuyucak Lavanta Vadisi Örneği . Turar Turizm ve Araştırma Dergisi, 7 (2), 43-58.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/turar/issue/39666/469372> (Erişim Tarihi: 02.07.2021/19.45).
- Özbay, G. (2018). Alternatif Turizm Politikaları İçerisinde Kış Turizmi: Türkiye'ye Yönelik Swot Analizi. The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences. Cilt 4, Sayı 2. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/591242> (Erişim tarihi: 11.07.2021/23.10).
- Özdemir, G. ve D. Altiner, D: (2019). Gastronomi Kavramları Ve Gastronomi Turizmi Üzerine Bir İnceleme. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (s.1-14). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/748113> (Erişim tarihi: 15.07.2021/16.23).
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Anadolu Meslek ve Anadolu Teknik Programı Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Alanı Çerçeve Öğretim Programı. Ankara, (2020).
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Protokol Kapsamındaki Okullar İçin Anadolu Meslek Programı Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Alanı Çerçeve Öğretim Programı. Ankara, (2020).
- Şarkaya İçellioğlu, C. (2014). Kent Turizmi Ve Marka Kentler: Turizm Potansiyeli Açısından İstanbul'un Swot Analizi. Sosyal Bilimler Dergisi, 0 (1) , 37-55. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusosbil/issue/9504/118788> (Erişim Tarihi: 31.07.2021/19.45).
- Sarı Gök, H. (2020). Gastronomi Turizmi. A. Cabi ve F. A. Bilge (Editörler), Turizm Türlerine Profesyonel Yaklaşım içinde (s.247-285). Konya: Sage Yayıncılık.
- Şafak, İ. (2003). Türkiye'deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 2, s.133-148. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/195650> (Erişim tarihi: 16.07.2021/12.55).
- Şahin Perçin, N. (2018). Gastronomi Turizmi. Ş. Aydın (Editör), Alternatif Turizm içinde (s.113-134). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Şengül, H. Ve Bulut, A. (2019). Sağlık Turizmi çerçevesinde Türkiye'de Termal Turizm; Bir SWOT Analizi Çalışması. ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi. Cilt 4, Sayı 1, s.55-70. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/707197> (Erişim tarihi: 12.07.2021/11.55).
- Şit, M. (2016). Türkiye'de Turizm Sektörünün İstihdama Katkısı. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 7 (1), 101-117.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/ayd/issue/27225/286558> (Erişim Tarihi: 03.07.2021/13.15).
- Tekin, A., Turhan, A.A ve Turhan E.A (2017).Türkiye Turizmi İçin Stratejik Bir Vizyon: Helal Turizm, MÜSİAD Antalya Şube Başkanlığı, Antalya, <https://ihato.org/wp-content/uploads/2020/10/musiad-helal-turizm-raporu-2017.pdf> (Erişim Tarihi: 29.07.2021/20.35).
- Tekin, C. (2017)Yavaş Turizm Ve Yavaş Turist: Cittaslow Seferihisar'da Karşılaştırmalı Bir Araştırma, , Yüksek Lisans Tezi, 2017, Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TÜRSAP Spor Turizm Raporu, http://www.tursab.org.tr/dosya/12195/tursab-spor-turizmi-raporu_12195_5670173.pdf (Erişim Tarihi: 01.08.2021/20.35).
- Uca, S. (2019). İlgi Turizmi. G. Yüksek (Editör), Alternatif Turizm İçerisinde (s.46-68). Eskişehir:

- <https://www.etstur.com/lets-go/turkiyenin-en-guzel-7-trekking-rotasi-dogaseverleri-cagiriyor/> (Erişim Tarihi: 25.06.2021/21.35).
- <https://zileturizm.com/botanik-turizmi/> (Erişim Tarihi: 27.06.2021/23.40).
- <https://ecodiurnal.com/botanik-bahcesi-parki-ve-turkiyedeki-botanik-bahceleri/> (Erişim Tarihi: 28.06.2021/17.23).
- <https://www.raftingo.com/raftingo-antalya-turizmi-wikipedia/turkiye-rafting-irmaklari-akarsulari> (Erişim Tarihi: 28.06.2021/21.10).
- <https://www.turizmebakis.com/akarsu-turizmi/> (Erişim Tarihi: 28.06.2021/21.34).
- <https://www.turizmebakis.com/kongre-turizmi-nedir-dunyada-kongre-turizmi/> (Erişim Tarihi: 29.06.2021/15.32).
- <https://www.dunya.com/gundem/gol-turizmi-haberi-123097> (Erişim Tarihi: 29.06.2021/17.52).
- <https://www.turizmgunlugu.com/2020/09/17/turkiyenin-7-bolgesindeki-en-guzel-kultur-rotalari/> (Erişim Tarihi: 07.07.2021/23.46).
- <https://www.etstur.com/lets-go/turkiye-glamping-alanlari/> (Erişim Tarihi: 08.07.2021/16.57).
- <https://tr.euronews.com/2021/01/29/ilk-uzay-turistleri-belli-oldu-yolculuk-icin-55-milyon-dolar-odeyecekler> (Erişim Tarihi: 08.07.2021/21.57).
- https://www.turar.org/index.php?action=static_detail&static_id=54419 (Erişim Tarihi: 29.07.2021/20.37).
- <https://blog.hotech.com.tr/turizmde-y-kusagi/> (Erişim Tarihi: 30.07.2021/10.20).
- <https://www.protel.com.tr/blog/y-kusagi-ve-seyahat-aliskanliklari/> (Erişim Tarihi: 30.07.2021/10.25).
- https://www.turizmebakis.com/macera-turizmi/#Macera_Turizmi_Nedir (Erişim Tarihi: 30.07.2021/19.50).
- <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/kuresel-guclu-sehirler-endeksi-2018-aciklandi> (Erişim Tarihi: 30.07.2021/ 23.26).
- <https://www.canakkalesहितlik.net/ataturk-anzak-anneleri-mektuplari.html> (Erişim Tarihi: 22.08.2021/ 19.54).
- https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Guz/turizm_cogrfyasi/7/index.html#konu-3 (Erişim Tarihi: 27.07.2021/22.52).
- https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Guz/turizm_cogrfyasi/13/index.html#konu-2 (Erişim Tarihi: 28.07.2021/20.04).
- https://www.academia.edu/9318519/Ata_Topra%C4%9F%C4%B1_Ziyaretlerinin_Turizm_Kapsam%C4%B1nda_De%C4%9FeriLendirilmesi (Erişim Tarihi: 29.07.2021/20.41).
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/isparta/TurizmAktiviteleri/oryantiring> (Erişim Tarihi: 29.07.2021/20.58).
- <https://www.tursab.org.tr/istatistikler-icerik/turizm-geliri> (Erişim Tarihi 01.07.2021/15.20).
- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201116/turizm-gelirleri-ve-giderleri.html> (Erişim Tarihi: 01.07.2021/13.40).
- https://www.kuzka.gov.tr/dosya/turizm_stratejisi_2023.pdf (Erişim Tarihi: 15.07.2021/14.10).
- https://ite-prod-cdn-end.azureedge.net/sharedmedia/emitt/media/assets/pdfs/emitt_2020_istatistik_baski.pdf (Erişim Tarihi: 30.07.2021/11.31).
- <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284422456> (Erişim Tarihi: 30.07.2021/11.05).

- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9874/av-turizmi.html> (Erişim tarihi: 16.07.2021/12.33).
- <https://www.turizmebakis.com/av-turizmi/> (Erişim tarihi: 16.07.2021/12.48).
- <https://baka.gov.tr/uploads/1349952547EKOTURİZM-SEKTOR-RAPORU-11EYLUL.pdf> (Erişim tarihi: 17.07.2021/12.20).

Kaynakça APA yazım stiline göre yazılmıştır.

GÖRSELLERİN KAYNAKÇASI

İzlemek için kodu tarayınız.

<http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2882>

